

12 004

237

N. S. U.

ՏԻՆՍԻԶԼԻՔ
ԵԼԼԵՀ ԻՆՍԱՆ

ՄԻՒԷԼԼԻՑԻ

᠋᠋. ᠋᠋. ᠋᠋. ᠋᠋.

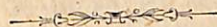
1930

Պ. Տ. Ս.

ՏԻՆՍԻԶԼԻՔ
ԱԼԼԱՅ ԻՆՍԱՆ

« Լափին բուն իսկ աշխատար սեղերի,
սօն վագրըլաւսա պա՛ղը աշխարհ իմանսան
իրքիսաւ ետիպ, իզլալ ետինի բունլարն, վե
վինանլարնաւ բիւսվալըլըն պենամ սամ-
վասընը բաւըլը պեյթանի բալիմաթ եօրեհեն
բեազիպ միւրալիերին բալիմաթընա սըզգաթ
եհենեփեր » 1 Տիմոթ. 4, 1, 2.

Մ Ի Ի Է Լ Լ Ի Ֆ Ի

Պ. Ս. Վ. Կ.

Տպագրեցի

1 Դեկտեմբեր 1930

† ԱԻԵՏԻՍ ԱՐՔ. ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ
ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ Փ ՈՆԱՆՈՐԴ

38889-67

ՏԻՆՍԻԶԼԻՔ

1. Թիւրքիյէնին մուխթելիֆ վիլայէթ, չէնիւր, վէ քէօյլէրինտէն կէլիպ, չու քէմը հալընտա հաշա-
մադտա օլան էրմէնի վաթանտաշլարըմըզը քէնտի
մէ՛լէքէթլէրինտէ զիյարէթ էտէրէք անլէրին ախլապ
վէ հաշամադ ուսուլլարընը անլամադ իչիւն պիր չօդ
չէթին վէ ուզուլն հօլճուլուգլար հափմադ, պիր չօդ
բարա վէ վազըթ սարֆ էթմէք իճապ էտէր իտի: Շիմտի
իսէ պու միւշքիլաթ քեամիլէն հալլ օլմուշ տուր:

Անատօլուսուլն վիլայէթ, չէնիւր վէ քէօյլէրինտէն
Պէյրուտա իլթիճա էտէն էրմէնիլէր քէմը հալընտա,
պիր արատա վէ պիր շէվգի՛տէ հաշաշօրլար: Հէր չէնիւր
վէ քէօյ էհալիսինին քէնտինէ մախսուս էյի ուսուլ վէ
ատաթը օլտուղու կիպի, պազը հարամադ վէ քէօթիւ
ուսուլ վէ հալլարը տախի վար տըր: Ագլէն վէ քրիս-
թեանլըդ իգթիզասընճա ֆարզ օլտուղու կիպի, էրմէ-
նիլէրիմիդ հէր շէմլէքէթին էյի ուսուլ վէ ատաթընը
ալարադ, պուլունտուղումուզ չու Պէյրութ էհալիսինէ
նիւմուսէ օլաճադ, դայէթլէ մէտէնի, դայէթլէ
քրիսթեան պիր դավմ, հէնի պիր ճէմա՛աթ թէշքիլ
էտէճէք հէրտէ, հէր մէմլէքէթին քէօթիւ վէ հարամադ
ուսուլլարընը ալարադ կիւնտէն կիւնէ էսպլէթ վէ
ի՛թիպարլարընը դաի՛պ էտիշօրլար: Աչըզ սէօյլէյէլիմ
(մէրհամէթլի պիր տօգթօր խասթէնին էօլմէսինէ
սէպէպ օլուր) աչըզ սէօյլէյէլիմ, միլլէթիմիդ կիթտիքճէ
քէնտի հայսիէթինի դաի՛պ էտիշօր: Պազըլարընտա
սիյրէթ գալմամըշ տըր: Իսթիզպալըմըզ խօշ կէօրիւն-
մէյօր... Ուֆուգու պիր թազըմ սիհան պուլուլթլար

« Եա՛ Փեսեր, օնլարա ա՛Ֆով էլլե. չիւնքի
նե էքսիփէրինի պիլմեզլեր »
Ղուկ. 23, 34.

սարմազտա տըր.... « Յիսուս Փրկիչ, հայ ազգին
ողորմեա..... »

2. Միլլէթին էն վէխիմ պիր եարասը հազգընտա
պու կիւն սէօյլէմէք իսթէրիմ: Մեզնեպսիզլիփ եախօտ
Տիմսիզլիփ:

Ղահէթլէ տինտար, ղահէթլէ քրիսթեան ատա
էտիլէն էրմէնի միլլէթիմիզ միեանընտա, մէզնէպսիզ-
լիյէ, տինսիզլիյէ տօզրու պիր մէյլ ու ինհիմաք
կէօրլւմէքտէ տիր, վէ պու հալ իսէ պիզլիմ իչիւն էզնէր
ճիհէթ էն պէօյլւք պիր ֆէլաքէթի ի՛մա էտէր: Պու
նօղթանըն էհէմ՛իյէթինի էյիճէ անլաթմազ իչիւն,
Փարիզտէ Սօրպօն տար իւլ ֆիւնուհու ֆէլսէֆէ մու՛ալ-
լիմլէրինտէն, Մ. Տիւրխէիմին (M. Durkheim) պու
մէսէլէյէ տա՛իր օլան սէօյլէրինի պուրաճըգտա
թէրճիւմէ էտէլիմ:

« Ճէմ՛իյէթի պէշէրիեհնին թէշքիլաթ վէ հիւսնի
իտարէսի, անըն ազլի վէ ախլազի թէրազզը վէ իսլա-
հաթը իչիւն մեզնեպսիզ խըզմէթի, ինսանլար եանի
ճէմ՛իյէթի պէշէրիեհ պաքի զալտըգճա տա՛րմա վէ
մութլազա լազըմ օլաճազ տըր: Մէզնէպ ինթիյաճընըն
հիսս էտիլմէմէսի ճէմ՛իյէթի պէշէրիեհնին վէ ֆէրտ-
լէրին տիւշկիւն պիր հալտա վէ ի՛լուհիշ պիր պուհրան
իչինտէ պուլուհուղուհա պեր տէլիլ տիր »: (Cours de
la Sorbonne 1907: cf. Revue de philosophie même
année page 637-38).

3. Էրմէնիլէրիմիզ արասընտա մէզնէպ զա՛րֆիլի-
յինտէ պուլուհանլարը իւշ սընըֆա թազսիմ էտէ
պիլլերիզ:

Ա. Մէզնէպ, տին ու տիեանէթ, պազը ատէմէր
իչիւն կէչիմ, իտարէ եօլու, պիր սանա՛աթ օլմուշ տուր:

Ներքեակ էլսկիսէ թէվղի'աթը վար իսէ, ներքեակ վերիլէն ի'անէնին մըդտարը ֆարղլը իսէ օրայա գօշտըլար: վէ միւնթ'ամէլ էլսկիսէ, կէնիչ ի'անէ մէզնէպլինի գապոււ վէ իզրար էտէրլէր: Պու տիւնեառոս մէնֆա'աթը շախտիլէլէրինտէն պաշգա պիր շէյ կէօրտիւքլէրի հօդ վէ անըն ուղրուհա ճան, տին, իման, հէր շէյի ֆէտա էթմիլէր: Պու նէվ' ատէմլէրին պիր գընմը ֆադիրլիք երեղի'նտէն, հախօտ տին խոռոհոռոհոռոս փէք ճահիլ օլտուղլարընտան պիւ կիպի հալլարա իրթիքեապ էտիյօրլար: վէ քէնտի վիճտանլարընտա իսքեաթ էթմէք իչլւն « նէ՞ վար մէզնէպլէրին հէպսիտէ Քրիստօսս հաղըրմայօրմու » տէյօրլար: Կէնիչ վէ գօլայ պիր հօլ, լաքին պու էֆէնտիլէր էյի պիլմիլ օլմալըլար քի հէր Քրիստօսս, Քրիստօսս տէյէն սէլամէթէ չըգամադ: « Տար գափուտան կիրմէյէ չալըշընըզ վիրա սիղէ տէրիմ քի չօդ քիմսէլէր կիր քէք իսթէյէճէքլէր, ամմա գատիր օլմայաճաղլար էվ սահիպի կիրտիյլնտի գափույու գափայաճադ, սիղ իսէ տըշարըտա տուրուպ, գափույու չալմաղա պաշլայըպ, եա Բապպ, եա Բապպ, պիղէ աչ տէյէճէքսինիզ, վէ օ սիղէ ճէվապէն, սիղին նէրէտէն օլտուղուհուղու պիլմէմ տէյէճէք տիր: Օլ գէման, պիղ սէնին իլէ հէյիպ իչտիք, սէն տախի մէյտանլարըմըզտա թա'լիմ էթտին տէմէյէ պաշլայաճաղսընըզ. օ տախի սիղէ տէյէճէք սիղին նէրէտէն օլտուղուհուղու պիլմէմ » Դուկ. 13, 24—27:

Իմտի հէյիպ իչմէք իչլւն, բասթ Կէլէն մէզնէպտէ Քրիստօսս Քրիստօսս տէմէք իքթիֆա էթմէզ: Պէօյլէսի ատէմլէրէ քիթապըն լիսանընտա եմեհ եեյեհ տէմէլի: « Յիսուս օնլարա ճէվապէն տէտի. կէրէք, կէրէք սիղէ տէրիմ, միւճիգաթ կէօրտիւյլւնիւզ իչլւն տէյիլ:

իլլա էքմէքլէրտէն հէյիպ օթյոնուղուհուղ իչլւն պէնի արայօրտոհուղ: Մահվ օլաճադ թա'ամ իչլւն տէյիլ: իլլա էպէտի հայաթա գալաճադ թա'ամ իչլւն 'ամէլ էտինիզ » Յովհ. 6, 26, 27:

Մատտի մէնֆա'աթլարը իչլւն տին ու տիւնեաթի քէնտիլէրէ պիր սանա'աթ էտէնլէրին պաղըլարընտա իսէ ալն ու տիւնեաթ տուլլիւսու հիչ գալմամը տըր: Տին ու տիւնեաթ քէրմէսի ալթընտա տիւնեաթի իչլէրինի սըրալտամյը, իտարէ հօլուհու պուլմայը քէնտիլէր իչլւն պէօյիւք պիր ազըլլըլըզ ատտ էտիյօրլար: Լաքին Քրիստօսս էֆէնտիլիզ օնլարը տիւնեա էվլատր թէտիլէ էտիյօր: « Վէ օլ էֆէնտի նահապք քէթիւտալը ա'գըլլըլըզ իլէ տալրանտըղընտան տօլայը մէտէ էյլէտի չլւնքի պիւ տիւնեաթըն էվլատըլը քէնտի ճինսլէրինտէ ըշըղն էվլատըլընտան տահա ա'գըլլը տըրլար » Դուկ. 16, 8:

Պու հալլարը, պու թա'րղ քրիաթեանլըղը, հաղընտան թէֆթիլ էտիպ էյիճէ անլայան պիր էֆէնտի, Ամէրիգատա թիւքքէ լիսանտա վէ էրմէնի հուրու ֆաթըլլա նէշր օլուհան պիր նիմրօթէսթան օրկան նընտա Սուրիա հաղընտա հաղտըղը պիր պէնտտէ, պու բրօբալանտա ուսուլուհա տաի'ր քէնտի ֆիքրինի չէօյլէ պէյան էտիյօր:

« Բուհանիլէթին, խոռոհոռոս իրօթէսթանթ բուհ հանիլէթինին աճըլը ճիհէթի անըն գոււ իւղէրինէ պինա օլուհամաղտա օլմանը տըր: Բուհանի հայաթ եէք տիկէրինի թուլմադ մէպտէլէրլէ իտարէ օլուհուլթօր, վէ պուհուտա կէօրմէյօրլար: Բուհանիլէթ հայաթ իւղէրինէ տէյիլ, թալիմաթ, չէրիմաթ վէ բուսուլմաթ իւղէրինէ միւէտէս տիր: Բուսուլմաթ տէյէքքտէ

լուսաւորչական եւս գաթօլիք քիլիսէլէրի բոսուսմաթը տէյիլ, իլլա բրօթէսթանթ բոսուսմաթը տէմէք իսթէ-յօրուզ: Էօյլէ շէյլէր թէէքիտ օլունույօր քի իսթէր իսթէմէզ, զայր ի մութթալի սուրէթտէ ատէմլէրտէ միւրայիլիք թէշվիդ էտիլիօր, վէ բուհանիլէր պիր թարաֆտան ֆէլան շէյի եսփիմայօրում տէյու զամիրինի իգնա էտէր իքէն, օլ պիր թարաֆտան այնի շէյի ֆարգը իսիմ թահթընտա եսփըյօր վէ պիր կէօնա զամիրի մուզթարիպ օլմայօր: Պազը ֆիքիրլէրի տինլէ-տիլիմտէ, պազը էօմիւրլէրի սէյր էթտիլիմտէ, տէրու-նիմտէ միւթէէսսիր օլմամագ էտէմէտիմ »:

Բ. Էհալիմիդ արասընտա պազը ատէմլէր, հէր նէգատարտա մէզհէպի, Ալլահն վարըղընը, վէ էօլմէզ պիր ճանլարը օլտուղունու, սէօզ իլէ, եսխօտ մէպ-տէթէն գապուլ էտիյօրլար իսէտէ, պիլ ֆի'իլ հիշ պիր շէյէ իման էթմէյէն ազլ ու իտրաքտան մահրում օլան մախլուգաթ կիպի եաշամագտա տըրլար:

Ալլահ, իպատէթ, մէզհէպ, էպէտիլիք, պու տիւնեա, նէ տիր..... պունլարա հիշ տիւնիւնմէզլէր..... Ալլահն կիւնիւնիւ քէնտի խըզմէթ ու խտարէլէրի իչիւն վէրիլէն կիւնլէրտէն թէֆրիդ էթմէզլէր: Ալլահ, մէզհէպ, ճանլարընը ունուլթտուգլարը կիպի, թէնլէ-րինի, հանի քէնտի սընէթլէրինիտէ տիւնիւնմէզլէր: Զանն էտէրսինքի « պու կիւն մէզճուտ օլուպ եարըն ֆուրունա աթըլան » օթլար կիպի եարատըլմըչլար տըր: (Ղուկ. 12, 28) եսխօտ Ալլահ քէնտիլէրի Նաքուգոդո-նտտրուն ալթուն պութունա սէճտէ էթմէք իչիւն խալէ էթմիլտիր, եսխօտ թօփլատըղլարը սէրվէթի ախըրէթէ կէօթիւրէճէքլէր: Պու ' նէվ' ատէմլէրին տուլղուսուղլուղունա հագիգաթէն չօգ թէէսիւֆ էտի-

լիր: Մուհաճէրէթին իլք սէնէլէրինտէ Ալլահն կիւ-նիւնէ պունտան զիյատէ հիւրմէթ էտիլմէքտէ իտի: Պազըլարընն ֆէնա իպրէթի, սու'ի հալը, սարի պիր խասթէլիք կիպի, պիր չօղլարընը տուլղուսուղլուգա կէօթիւրտիւ: Շիմտի իսէ պիր փազար եսխօտ եօրթու կիւնիւնտէ չարչուտան կէչէր իսէն, նէ կէօրիւրսին, հէման ումումիյէթլէ տէնիլէ պիլիր, տիւքքեանլար աչըզ. հաֆթանըն սայիր կիւնլէրինտէ օլտուղու կիպի, հէրքէս քէնտի իչինտէ. « Բապլըն կիւնիւնիւ աղիդ սաղլայաւըն » էմրի անլէրէտէ վէրի'լմէմիշմի տիր.....

Պու սընրֆ ատէմլէրի բուհանի տուլղույա, քրիս-թեանլըզա տա'վէթ էտէրէք չու նօղթալարը պիրազ միւրահազա էթմէլէրինի թալսիյէ էտէրիդ:

1°. — Փատիշահլըդ արմագ իւզէրէ եըրագ պիր եէրէ կիտէն ասըլ զատէ պիր ատէմ քէնտի խըզմէթ-քեարլարընա, հէր պիրինին իգթիտարընա կէօրէ պիր սէրմայէ վէրմիշ իտի: Ալտէթինտէ խըզմէթ քեարլարըն մէտհ էտիպ անլէրին բիւթպէսինի եիւքսէլթտի. լաքին քէնտինէ վէրիլէն սէրմայէյի իշլէթմէյիպ, թիճարէթ կէօսթէրմէյէն խըզմէթ քեարը իսէ հիւքմ էթտի: « Հէր օլանա վէրիլիր, վէ իզտիյատ պուլուր, օլմա-յանտան իսէ մէզճուտ օլանը տախի օնտան ալընաճագ տըր » Ղուկ. 12, 12—26:

Իմտի թա'աքեարլըդ սէպէպլինտէն փազար վէ եօր-թու կիւնլէրինի թագտիս էթմէյէն, Ալլահա վէ ճան-լարընն սէլամէթինէ տիւնիւնմէյէն, վէ մա'մաֆի քրիս-թեան ատտ էտիլէն է'յ էֆէնտիլէր, (եօգարըտա զիքր էթտիլիմ կիպի, սիզ գալպէն տինսիզ, մէզհէպսիզ

տէյիլսինիզ) սիզէ վէրիւէն քրիսթեանըդ տույզու-
սունու, Ալլահըն լուծուֆլարընը իշլէթմէտիյինիզտէն
տօլայը Կարամազ իըզմէթֆեար կիպի հիւքմ օլունա-
ճադսընըզ: Իմտի էյ գարընտաշլար սիզէ բիճա էտէրիմ,
տինսիլլիյէ գըլալուզլայան Եօլունուզտան կէրի տու-
րունուզ « վէ պիլէսինիզ քի էճտատտան գալմա պաթըլ
մէսլէքտէն չիւրիւյէճէք ալթուն, Կա կիւմիւշ իլէ
տէյիլ, անճազ գուսուրսուզ վէ լէքէսիզ Գուզունուն,
Կանի Քրիստոսուն զիզըյմէթ գանը իլէ խէլաս պուլ-
տունուզ » 1 Պետր. 1, 18: — « Ատէմլէրէ (տիւնիէվի
շէյլէրէ) գուլ օլմայընըզ » 1 Կորն. 7, 23:

20. — Քրիստոս Եֆէնտիմիզ սիզէ պույուրույօր
« պունուն իշլան սիզէ տէրիմ, ճանընըզ իշլան եէյէճէ-
յինիզտէն վէ թէնինիզ իշլան կիյէճէյինիզտէն գալու-
շէքմէյին: Ճան թա'ամտան, վէ թէն էսվապտան
լուսթիւն տիր » Դուկ. 12, 22, 23: — Քէզա « պադընըզ
վէ հէր թամա'քեարլըդտան սադընընըզ. չիւնքի հիշ
քիւնէնին էօմրիւ վարիյէթին չօղլուզունա պաղլը
տէյիլ տիր » Դուկ. 12, 15:

Թամա'քեար ատէմին Ալլահըն նազարընտա իթի-
պարը օլմատըզը կիպի, ինսանլար հուզուրընտա քէզա
չօղ տէֆա շէրէֆի օլմազ չիւնքի թամա'քեարլըզ
սէպէպլինտէն, հիշ պիրքի սէյէ ֆաթիլէրի տօղունմազ,
հաթթա ինսանլար արասընտա Կաշամազ ուսուլլարընա
պիլէ չօղ տէֆա բի'անէթ էթմէզլէր:

30. — Տիւնեանըն զէնկինյիյի իշլան Ալլահը վէ
ճանընը ունուտան էյ' քրիսթեան գարտաշ, թօփլա-
տըզըն սէրվէթ սէնին տէյիլ տիր: Էօլտիւլիւնտէ,
տիւնեա ֆալընտան մէզարա նէտէ էօթէ տիւնեայա հիշ
պիր շէյ կէօթիւրէմէզաին: « Ալլահ իսէ օնլարա տէտի
(Կանի սէրվէթինէ կիւվէնէն զէնկինէ) էյ' ազըլսըզ,
պու կիճէ ճանընը սէնտէն թալէպ էտէճէքլէր. հէք
հազըրլատըզըն քիմին օլաճազ տըր » Դուկ. 12, 20:

Հէր նէզատար զէնկին վէ սէրվէթ սանիպիտէ
օլտան, էօլտիւլքտէն սանրա վարիյէթինտէն սանա
տիւշէճէք հիսսէ, էօլմիւշ ճէսէտինի սէթր էտէճէք պիր
զաշ արշըն պէզ իլէ իքի թալթատտան չաթըրմըպիր
թապուլթ տուր վէ պունլար տախի ճէսէտին իլէ
մէզարտա չիւրիւյէճէք տիր.....

Գ. Ալլահա տիր ու տիւնեանէթէ էնէմիյէթ վէր-
մէյէն իւշիւնճիւ սընըֆ ատէմլէր արասընտա, պա'զը
միւլթէ'ալլիմ, Կանի պիր տէրէճէ մէքթէպ կէօր'իւշ
օլանլար պուլուն'ազտա տըր:

Պունլար մէշզ էթտիքլէրի ա'գլիեուն (ոսսիօնա-
լիսթ), Կախօտ ումում մէզնէպլէրի միւսալի կէօրէն
(էնտիֆէրանթիզմ), Կախօտ տինսիլ մէքթէպլէրինտէ
իլմ վէ լիսանտան զիեատէ Էլրօփա տինսիլլէրինին զէ-
հիրլի վէ Կանլըշ թալիմաթլարընը թահսիլ էթմիլէր:
Իմտի պու ատէմլէր Ալլահա իման էթմէյիլ տին ու տի-
Կանէթ գապուլ էթմէյօրլար իսէ, Ալլահ, մէզնէպ, տին
ի'թիգատընը իլմին գապուլ էթմէզ օլտուզունտան
տէյիլ տիր. Կախօտ էքսէրիեա պու ատէմլէր չօղ պիր
շէյ պիլիյօրլար գանն էթմէյէլիմ: Ալլահըն վարլըզ-
նա ինանըպ, էէզնէպի, տիյանէթի գապուլ վէ իճրա է-
տէն պէօյիւք վէ ճիտտի ա'լիմլէր զանէթլէ չօղ տուր,

հաթթա (նաորը քի իլերլտէ կէօսթէրէճէյիզ) էն պէօյիւք ա'լիմէր, հիքմէթլի չէյլէր իճատ էտէն ա'լիմէր, էքսէրիւս, Ալլահա իմանը օլան վէ մէզնէպէ բիայէթ էտէն ատէմլէր օլմուշտուր: Արմանեանըն Պրուսիական չէնրինտէ տիւնեայա կէլէն (1777-1855) հէյեթ չինաս (աստղաբաշխ) վէ ու'լումը բիւաղիյեթ (մաթէմատիք) չէօնրէթ գաղանան Շարլ Ֆրէտէրիզ Կօս հէր չէյտէ Ալլանը մէվճուտ կէօրիւպ, միւվէֆֆաղըյեթ ինի Ալլահատան պիլիք վէ չէրէֆինի Ալլահա վէրիպ, Ալլահը թա'ղիմ էտէր իտի: Պիր կիւն ու'լումը բիւաղիյեթ պիր մատտէ իւզէրինէ պէօյիւք պիր միւշքիւլաթա թէսատիւֆ էտէրէք էն նիհայէ անը հալլ էթտիքտէն սօնրա, տօսթլարընտան օլան պիր ա'լիմէ չէօյլէ կաղըյօր: «Էլ հասըլ միւվէֆֆաղ օլտում, լաքին պէնիմ ճէհտ ու դայրէթիմլէ տէյիլ իլլա սատէճէ Ալլահըն եարտըմը ստէսինտէ » Lettre de Gausse à Olbers. Revue quest. scient. VXi, 1884, 575:

Քէնտի սէյեհաթ վէ իսթիրա'աթըյլա պէօյիւք պիր իսիմ գաղանան Պրանքս (Branks). նամ ա'լիմ, ինկիլթէրրա փատիշահը հաշմէթլու Ճօրճուն հուզուրունա չըգաղըղընտա, փատիշահ քէնտիսինէ չու սիւալը էթտի: « Տիւնեանըն էթրաֆընը տէվըր էթտիյինտէ էն զիւտտէ թէաճճիւպէ շաեան կէօրտիւյիւն չէյ նէօ օլտու »: Պրանքս իսէ փատիշահա ճէվապէն «հաշմէթլիմ, սէյեհաթ հաթթա էսնասընտա կէօրտիւյիւմ էն ա'ճիպ չէյ քիսիւնաթըն Սահիպի մութլաղը օլտու » տէտի:

Ասըլ իլիմ, տօղրու ֆէյսէֆէ, պիր ա'մէյին քէնտի ա'միլինէ (սէպէպլինէ) բիւճու' էթտիյի կիպի, ինսանը տօղրուտան Ալլահա գըլաղուզար: « Հիքմէթ ին (իլմին) իպթիտասը Ալլահ գօրգուսու տուր » էղգամիր 110, 10:

Պու խուսուստա պիր գաշ ա'լիմ վէ ֆէյլէզօֆ ատէմլէրին ֆիքրինի անլայալըմ: Ինկիլթէրրա պաշ վէքիլի վէ մէշուր ֆէյլէզօֆ Պաղօն (1561—1626) « ճիւզի պիր ֆէյսէֆէ պիլի տինսիզ էտէր, լաքին էսասլը վէ տօղրու պիր ֆէյսէֆէ պիլի էյի քրիսթեան էտէր » տէյօր:

Քէնտի ասընըն ա'լիմէրի թարաֆընտան Բիւաղիյուհունուն փատիշահը թէսմիյէ էտիլէն, Օգոստինոս Լուիս Գօշի (1789—1857) նամ ա'լիմ Ալլահա իման, տին ու տիւնէթի գապուլ վէ իճրա էտէր իտի: Պու ա'լիմին պիր գաշ սէօղլէրինի պուրաճըգտա թէրճիմէ վէ տէրճ էտէլիմ: « Պէնիմ մէպտէմ, պէնիմ բէմիլիմ, Ալլահ վէ հաղիգաթ տըր » — քէզա « պէն քրիսթեանըմ, նասըլքի թիշօ-Պրէ, Գօբէրնիք, Տէգարթ, Նութըն, Ֆէրմա, Լայպնից, Բասգալ, Կրիմալտի, Էօլէր, Կիւլտէն, Պօսթօլլիշ, Ճէրտիլ, նասըլքի կէչէն ասըլլարըն իլմի նիւճում հէյեթ ինին 'ուճում պէօյիւք ալիմէրի, 'ուճում պէօյիւք թապիյեուն (քնագէտ) վէ 'ուճում նամտար միւհէնտիսլէրի, Քրիստոսուն Ալլահըղընա ինանմըչլար իսէ պէնտէ էօյլէ ինանըպ անը գապուլ էտիյօրում: հաթթա պէն Գօրնէյ, Բասին, Լապրիւյէր, Պօսիւէ, Պուրտալու, Ֆէնէլօն կիպի, տէնրիմիզին նամտար ատէմլէրի կիպի, իլմէ, ֆէյսէֆէյէ, էտէպիւհաթա չէրէֆ կէթիւրէն վէ ագատէմիւամըղը էն զիւտտէ փարլաւտան պէօյիւք շախսլար կիպի պէն ճիտտի պիր կաթոյիկէ իմ: Քէնտի սէօղլէրիյէ, ամէլլէրիյէ վէ գալէմլէրիյէ քէնտի վիճտանի իթիգատլարընը պէյան էտէն պիրինճի տէրէճէտէ 'ալիմ սայըլան Բիւֆֆինի, Հաիւյի, Լաչնէք, Արէր, Բէլլէթիյէ, Ֆրէյսինէ, Գօրիօլի կիպի ատէմլէրին իթիգատընտայըմ » Aux amis des scien. Paris p. 24.

Իմոսի եօգարբտա զիքր էթտիյիմիզ վէ տանա պաշգա Ալլահա իւան էտէն պին պիր ալիմէրին սէօզլէրինտէն աշիքեար օլտուղու կիպի ասըլ հանի էսասըլ իլիմ, տօղրու ֆէլսէֆէ ինսանը հէր հալտէ Ալլահա գըլաւ-ղոզլար, չիւնքի Ալլահ քէնտիսի հէր շէյին խալիփի, հէր շէյին սէպէպի, հէր իլմին մէնպա'ը տըր: Իմոսի ճիւզի պիր շէյ պիլտիքլէրինտէն տօլայը, քէնտի քէն-տիլէրինի չօգ պէօյիւք պիր 'ալիմ զանն էտէրէք, պէօ-յիւք պէօյիւք սէօզլէրլէ մալիւմա'թ ֆիւրուչըգ էտէնլէրէ ի'թիմատ էթմէյէլիմ: Օնլար հաղիգաթէն պիր իլիմ սահիպի օլտալար իտի, էվվէլա հէր շէյին սէպէպինի արայարագ (ասըլ իլիմ վէ ֆէլսէֆէ պու տուր) Ալլահա ըիւճու' էտէրլէր իտի, զիրա Բասթէօր իլէ թէքրար տէրիմ « իլիմ ինսանը Ալլահա հազլաշտըրըր »:

Քիթապը Մուգատտէս պու կիպի ատէմլէրի « Սէ-ֆիհ » թէսմիյէ էտիյօր: « Սէֆիհ քէնտի գալպինտէ Ալլահ հօգտուր տէտի » Մէզամ. 13, 1:

Ալլահ, տին, մէզհէպ գաղուլ էթմէյէն քիմէլէրին պիր գըսմըտա պաշըճա եէնի եէթիւմէ, եէնի ասըրն էվլատլարը տըրլար: Պուշլար պա'զը մէքթէպ-լէրտէ, անճաղ տիւզ օղուտուղլարընը անլայաճաղ գատար քէնտի անա լիսանլարընը հախօտ պիրտէ էճնէպի լիսանը էօյրէնմիլլէր: Պէօյլէ ճիւզի պիր լիսան պիրմէլէրիլէ վէ վիճտանըզ ատէմլէրին տինէ վէ ախլազը համիտէյէ գարչը հաղտըզլարը րօման վէ ճէրի-տէլէրի չօգճա օղումալարըլա, օլ հարամաղ քիթապ-լարըն մուզիթ թալիմաթը պու սէֆիլ ճանլարըն եէօվմի թաա'մը օլմուշ տուր: Ալլահտան տին ու տիեանէթ թալիւթընտան զայըը հէր շէյէ ինսանը ի'թիգատ էտէրլէր: Պուշլարըն զիհնի քեամիլլէն պօշ վէ հարամաղ

շէյլէր իլէ տօլմուշ տուր: Քրիսթեանլըզըն իլք տէն-րինտէ հաշայըպ 'իլմի խիթապ (ճարտասանութիւն) խօճասը օլան փութիէրէսթ Գիւնթիլլէն պու նէվ' ատէմլէր հազգընտա շէօյլէ հաղըյօր: « Ախլազը համի-տէյէ գարչը օլան շէյլէրի օղումանտան իսէ, օղումայը հիշ պիլմէմէքլիյին տանա էվլա տըր »:

ԱԼԼԱՀԸՆ ՎԱՐԼԸՂԸ

Կիւնտէն կիւնէ ինսանլար թէպտիլ օլույօր: Մէտէ-նիյէթ վէ թէրագզը բէրտէսի արգասընտա ինսանլար պա'զը խուսուստա տանա զիեատէ թէտէննի էտիյօրլար: Ասըր էվլատլարընը կէտիլինէ պագար իսէն, իսթէր իսթէմէզ Քրիստոս էֆէնտիմիզին չու սէօզլէրի խաթըրա կէլիյօր: « Ատէմ Օղու կէլտիյինտէ, տիւնհատա իման պուլաճագմը' տըր » Դուկ. 18, 8:

Պա'զըլարը ինսանը Ալլահա րապթ էտէն պազը, հախօտ ինսան իլէ Ալլահն արանընտա օլան միւնապէ-պէթի, օլ 'ուգատտէս ալագայը, հանի տին ու տիեա-նէթի գապուլ էթմէտիքլէրի կիպի, « Ալլահ հօգ տուր » տէմէյէ պիլէ ճէսարէթ էտիյօրլար: « Սէֆիհ քէնտի գալպինտէ Ալլահ հօգտուր տէտի, ֆէսատա տիւշիւպ մէքրուհ ամէլլէրտէ պուլունտուլար » Մէզամ. 13, 1:

17 ինճի տէհիրտէ Պօսիւէ (1627—1704) չու սէօզ-լէրի հաղմըշ տըր: « Ալլահն փատիշանլըզընտա, անըն 'աճիպ հիքմէթլէրի արասընտա, անըն նի'յմէթլէրի գարչըսընտա « Ալլահ հօգ տուր » տէյէն տիվանէ եէր իւզլէրինտէ պուլունմազ »: Ֆրանսա ինգըլապընտան սօնրա (1848) Փարիզ շէհրինտէ Նօթըր Ծամ (Մայր եկեղեցի) քիլիսասընըն մէնպէրինտէ, Լագօրտէր տախի չու պէհանաթտա պուլունտուլ: « Ալլահն վարըզընը

սիգէ իսպաթ էթմէք դաթ'իէն իսթէմէմ, զիրա համո
օլտուն, ճիւմլէմիգտէ Ալլահն վարլըղնա ի'թիգատ
էտէրիզ, վէ պու խուսուստա իմանընդ հազգընտա
չիւպնէ էտէճէք օլուր իսէմ, պէնի արանըղտան րէտտ
ու իխրաճ էտէրսինիզ » :

Պօսիւէ վէ Լազօրտէրտէն պէրի, չօզ վազըթ
կէջմիշ տիր, տիւնեա թէպտիլ օլմուշ տուր, ֆիթրիւրէր
չօզ պօզուլմուշ տուր : « Սէֆիհ քէնտի գալպինտէ
Ալլահ հօզ տուր տէտի, ֆէսատա տիւշիւպ մէքրուհ
ամէլլէրտէ պուլունտուլար » :

1. Իշպու « Ալլահ հօզտուր » մէնֆուր վէ մէքրուհ
նիտասը զանն ու չիւպնէ կէթիրէն պիր իպարէ տիր :

« Ալլահ հօզ տուր » տէյէնլէրի, Մօնսէնէօր
ձիպիյէ, պիզէ չէօյլէ նազէ էտիյօր : « Ալլահ հօզ տուր »
տէյէնլէր, աղիզ, տօղրու, գահրէման, հանի պէշէրի-
յէթին չիչէյի վէ չէրէֆի սալըլան ատէմլէրմի՞ տիր :
Խալըր : Պու նէվ' քիմսէլէր, հանի « Ալլահ հօզ տուր »
տէյէնլէր, էքսէրիեա տինսիզ, հարամազ, քիւֆիւր-
պազ, տէնի, պէշէրիյէթին ատի սընֆը սալըլան ատէմ-
լէր տիր » : Քէզա իրմի էտէպ միւէլլիֆի (բարոյագէտ)
Լապրիւյէր նամ ֆրանսըզ (1648-1696) չէօյլէ հազրյօր :
« Ալլահ հօզ տուր տէյէնլէրին իչինտէ փէրիզքեար,
ի'թիտալ վէ 'ըֆֆէթ սահիպի, հազգանիյէթ փէրվէր պիր
ատէմ կէօրմէք իսթէրիմ, հիչ տէյիլ իսէ պու ատէմ
շախսի պիր մէնֆա'աթ պէթլէմէյէրէք էօյլէ պիր իտտի-
ատա պուլունմուշ օլուր, լաքին էօյլէ պիր ատէմ հօզ
տուր » : Ժան—Ժազ Բուսօնուհ սէօզլէրինի տախի
պուրաճըղտա զիթր էտէլիմ : « Պիր Ալլահ վար օլմասընը
արզու էտէճէք պիր հալտա սագլար իսէն ճանընը, օլտէմ

Ալլահ վար օլտուղունա հազիգաթէն չիւպնէ պիլէ
էթմէզսին » :

Փուլփէրէսթլէրին, ալչազ, րէզիլ վէ զինաքեար
լիանլարա սէճտէ էթտիքլէրինտէն տօլալը անլէրին
քէօրլիւյիւնէ թէ'աճճիւպ էտէն քիմսէլէրէ, Ազիզ
Օգոստինոս շու իյզանաթը վէրիյօր : « Մէնֆա'աթը
շախսիյէլէրի իչիւն, էօյլէ իլահլար փուլփէրէսթլէրէ
լազըմ իտի : Ալչազ վէ րիւսվա հալարընտա քէնտի
վիճտանլարընը իսքեաթ էթմէք իչիւն օ'նէվ' իլահլարըն
իպրէթինէ միւհթաճ իտիլէր : Պիւթիւն փուլփէրէսթ-
լիյին վէ սալըսըզ իլահլարըն հիքմէթի իշթէ պուլունտան
իպարէթ տիր : Լաքին չօզ հըրաղա կիթմէյէլիմ, պի
էտէպ վէ տինսիզ պիր ատէ' հազիգաթը սէօյլէմէք
իսթէր իսէ, կէօրէճէյիլ քի անըն էօթէ տիւնեա հազ-
գընտա չիւպնէ կէթիրտիյի սա'աթ, հէր չէյին պու
տիւնեատա խիթամ պուլմասըլա քէնտի մէնֆա'աթընը
կէօրտիւյիւ սա'աթ օլմուշ տուր : Ճէնէնէմի ինքեար
էթտիյինին, վէ կիւնանը պիր մասալ սալարըլընըն
սէպէպի եինէ քէնտի շախսի մէնֆա'աթը օլմուշ տուր » :

Իմտի տինսիզլէր Ալլահն վարլըղընը ինքեար
էտիյօրլար իսէ ասլէն էյի ատէմ օլուպ տահա էյի օլմազ
իսթէտիքլէրի իչիւն տէյիլտիր, իլա պօզուզ հալարըն-
տան տօլալը, էօթէ տիւնեատա քէնտիլէրտէն պէօյիւք
պիր զաթ պուլունմասընը իսթէմէտիքլիլի իչիւն տիւր :
Էյիլէրէ միւքեաֆաթ վէրէն վէ քէօթիւլէրիտէ թէճ-
զիյէ էտէն պիր Ալլահ վար իսէ « վա'յ պէնիմ հալիմէ »
տէյու սէֆիհ քէնտի վիճտանընտա պիր սէս իշխտիյօր :
« Ալլահ վարտըր » տուլղուսու, օնլարըն րուհուհա սը-
զընթը վէրիյօր, վէ սէրպէսթ հաշամազ իչիւն « Ալլահ
հօզ տուր » տէմէյէ գալըշըյօրլար : Վօլթէր, տինսիզ

Վօլթէր պիր զիյաֆէթ էսնասընտա, պէօյլւք սա'աթըն
չարմասըն իշիտինճէ, պիր միւտտէթ սիւքիւթ էթտիք-
տէն սօնրա « պէն քէնտիմ նէգատար չօգ տիւչիւնիւր
իսէմ, օգատարտա, սա'աթ իշլէյօր վէ անը իշլէտէն պիր
սա'աթճը եօգտուր տէմէյէ տիլիմ վարմայօր » տէտի:

Հէր նէգատար Ալլահըն նաղարընտա, սա'աթլարըն
վէ կիւնլէրին ճիւմլէսիտէ պիր իսէտէ, աթալարըմը
« բարի » սա'աթ, « չար » սա'աթ տէմիշլէր: Ալլահ
կիւնահքիարա դարչը դաղէպէ կէլէրէք պա'ղը տէֆա
պու տիւնհատա իքէն քէնտի ա'տալէթինի իճրա էթմէյէ
պաշլատըրը իշիւն, օլ սա'աթ կիւնահքիարըն հագղընտա
« չար » սա'աթ սալըլլօր: Եախօտ պա'ղը տէֆատա,
Ալլահըն քէնտի սալիշլէրինի թէճըրպէ իլէ զիւարէթ
էթտիյի վագթը, տիւնհէվի ատէմլէր « չար » սա'աթ
թէսմիյէ էտիյօրլար: Քէղա Ալլահըն, խուսուսի սէ-
պէպլէր իշիւն (մէսէլա Քրիստոս էֆէնտիմիղին վէ անըն
աղիղլէրինի չէրէֆինէ ինտա էտիլէն եօրթու կիւնլէ-
րինտէ) ինսանլարա ֆարղը պիր տէրէճէտէ ինսան
էթտիյի լութուֆլարտան տօլայը, պա'ղը կիւնլէրէտէ
« բարի » սա'աթ տէնիլլօր: « Բաբելոն իշինտէն ֆիրար
էտինիղ վէ հէրքէս քէնտի ճանընը դուրթարսըն, անըն
ֆըսղը սէպէպլիյէ հէլաք օլմայասընը, զիրա պու-
(վագթ) ինթիգամ վագթը տըր » Երեմ. 51, 6: Քէղա.
« զիրա քէնտի տէմիշլիք. մագպուլ վագթթտա սէնի
տինլէտիմ, վէ խէլաս կիւնիւնտէ սանա եարտըմ էթ-
տիմ, իշթէ չիմտի մագպուլ վագթթ, իշթէ չիմտի խէլաս
կիւնիւ տիւր » 2 Կորն. 6, 2:

« Ալլահ եօգ տուր » խտիասընտա պուլունան
տինսիղլէր իշիւն խուսուսի պիր « բարի » սա'աթ վար
տըր: Օլ « բարի » սա'աթտան տախի իսթիֆատէ էթ-

մէզլէր իսէ վա'յ օնլարա: Քէնտիլէրէ վէրիլէն սօն
« բարի » սա'աթ, հայաթլարընըն սօն սա'աթը տըր:
Էօլիւմիւն եագլաշտըրը սա'աթ, տինսիղլէր իշիւն
հագղաթէն էղ հէր ճիհէթ պիր « բարի » սա'աթ տըր:
Սըհնաթ ու աֆիհէթլէրի եէրինտէ օլարադ, եէյիպ իշիպ
գէվգ ու սէֆա էտէր իքէն « Ալլահ եօգ տուր » տէյէն
պիր չօգ տինսիղլէրին հիսսիւսթը էօլիւմ սա'աթընտա
չօգ թէպտիլ օլույօր: Մէզըրէ (1610—1683) նամ տինսիղ
լիմանա կէլտիքտէն սանրա չու սէօղլէրի եագտը: « էյ
տօսթլարըմ, ինսանընը պանա, էօլմէք իւղէրէ պուլու-
նան Մէզըրէ քէմալը սըհնաթ ու աֆիհէթտէ օլան
Մէզըրէտէն տահա զիւստէ չայանը ի'թիմաւ տըր »:
Վօլնէ նամ տինսիղ Նիւհօրգա կիթմէք իւղէրէ Լըհալըր
լիմանընտան վաիօր արտը: Եօլմուլուղու էսնասընտա,
քէնտի տինսիղ մէպտէլէրիլէ Եօլմու արգատաշլա-
րընըն, ասքէրլէրին վէ թա'իֆէլէրին զիհնինի տօլ-
տուրմաղա ճէնտ էտէր իտի: Ամէրիգա սահիլլէրինտէ
կէմի տէնլէթլի պիր ֆուրթուհայա թութուլու: Վօլնէ
տինսիղ Վօլնէ, էօլիւմ թէհ իքէսինի կէօրէրէք կէմինին
թէնհա պիր քէօշէսինէ չէքիլաի վէ վարդարան թէսպի-
հինի էլինէ ալըպ, պէօյլւք պիր իպատէթ իլէ « Հայր
մեր » վէ « ողջոյն քիզ Մարիամ » տու'ալարընը սէօյ-
լէմէյէ պաշլատը: Պու հալը կէօրէն ասքէրլէր,
ֆուրթուհա կէլտիքտէն սօնրա, Վօլնէյէ եագլաշըպ,
դարգաղըրընտան տօլայը անը իսթիհա էտէրէք. « պու
հալըն նէ՞ տիր, ամէլին սէօղլէրինէ ույմատը »
տէտիլէր: Վօլնէ իսէ չու ճէվա գը վէրտի: « Տօսթլարըմ,
տինսիղլէր րահաթ վագթթլար իշիւն էյի տիր, լաքին,
կէօք կիւրլէյիպ չիմէքլէրին չագտըրը սըրատա տին-
սիղլէր հիշ պիր չէյէ եարմաղ »: Իմտի քէնտիլէրինէ

տինսիպլիք սիւսիւ վէրէնլէրին չօղլարընըն ճիտտի-
յէթլէ տինսիպ օլմատըզլարը էյիճէ անլաշըլըյօր :

Տինսիպլէրին պապասը սայըլան վօլթէրին շու-
սէօղլէրինի տախի պուրաճըզտա զիքը էտէլիմ :
« Ալլահսըզ պիր հիւքիւմտար իլէ միւճատէլէ էթմէք
իսթէմէմ, չիւնքի քէնտի մէնֆա'աթը շախսիյէսի իչիւն
պէնի պիր հալանտա տէօյտիւրիւրօ . վէ հիչ չիւպհէ
էթմէմ, պէնտէ էյիճէ էզիլիրիմ . պէն պիր հիւքիւմտար
օլսամ սէրայըմտա պուլուսնան Ալլահսըզ ատէմլէր իլէ
միւնազա'ա էթմէք իսթէմէմ . զիրա օնլար քէնտի
մէնֆա'աթլարը իչիւն պէնի զէհիրլէրլէր . վէ պէնիմտէ
հէր կիւն բանզէհիր ալմազլըզլմ իճազ էտէր : Իմտի
հարատըպ իտարէ էտէն, էյիլէրէ միւքեաթաթ վէ
քէօթիւլէրէտէ ճէզա վէրէն, վէ հէր չէյին սահպիլ
մուլթազը օլան պիր Զաթըն վարլըզընա ի'թիզատ,
հիւքիւմտարլարըն վէ 'ուճում միլլէթլէրին սէլամէթի
իչիւն ինսանլարըն զիհնինէ տէրինճէ թապ' օլմալը
տըր » :

II. « Ալլահ ևօզ տուր » իպարէսի չօզ ինթիհաթ-
սըզճա (տիւչիւնմէյէրէք) սարֆ էտիլէն պիր սէօզ տիւր :

Պէօյլէ ալլազ վէ մէնֆուր պիր քիւֆրէ ճէսարէթ
էտէն ատէմլէր էյի պիլմէլի տիրլէր քի, պու իտտ'իա-
լարըլլա 'ուճում ճէմիյէթի պէչէրիյէնին վէ անըն էն
եիւքսէք ֆիքիրլի ֆէրալէրինին գահա'աթը վիճտանի-
յէսինէ գարը պիր իտտ'իադա պուլուսնազ իսթէյօր-
լար : Ճինսի պէչէր քեամիլէն, խալզ էտիլտիյի
թարիխտէն էիւնլէրիմիլէ գատար, նասըլքի էն միւթէ-
մէտտին, էն մէտէնի միլլէթլէր, քէզա էն զիյատէ
վանչի զանն էթտիյիմիլզ գալմլար, Ալլահըն վարլըզընա
ինսանըլլար տըր, ևանի, հիչ տէյիլ իսէ պիւթիւն

մախլուզաթտան իւսթիւն հէր չէյի խալզ, թէրթիպ վէ
իտարէ էտէն պիր Զաթըն վարլըզընա իման էթմիլլէր
տիր : Ուճում միլլէթլէր վէ ֆէրալէր, քէնտի քէնտիլէ-
րինի 'ատի հալանաթտան իւսթիւն կէօզէտէրէք
քէնտիլէրտէ օլան 'ազլ ու իտարաք սահէսինտէ, հէր չէյի
իտարէ էտէն վէ հէր չէյտէն իւսթիւն պիր Գուվվէթին,
պիր Զաթըն վար օլմասընա իւզլիւմ կէօրմիւլլէր տիր :
Ազլըն վէ թապի'աթըն քէնտիլէրէ վէրտիյի պու տույ-
զուսուս, պու հիսսիյաթըն նէթիճէսի օլարազ, հէր
չէյտէն իւսթիւն օլան օլ Գուվվէթի, օլ Զաթը թա'զիմ
էթմէք իւզլրէ իսուսուսի իպատէթիւնէլէր, մէզպահլար
պինա վէ օրատա իճթիմա' էտէրէք իպատէթ վէ գուր-
պանլար սուսարլար իտի :

Հէր նէ գատար պօղուզ վէ զա'իֆ թապի'աթըն մէյլ
ու արզուսուսնա կէօրէ փուլթլար, իլահլար իհտաս էտիպ,
սահիհ խալիզ Ալլահա մախսուս օլան իպատէթի մախ-
լուզա սուսմուշլար իսէտէ, հէր չէյտէն իւսթիւն պիր
Գուվվէթին, պիր Զաթըն վարլըզընա վէ իւզլիւմիւնիւ
հիչ պիր վազըթ ինքեար էթմէմիլլէր տիր :

Թապիյիուստան, (նաթիւրալիսթ) վէ թարիսի
թապի'իյի պէչէր ա'լիմլէրինտէն (Անթրօքօլօփիսթ)
Մ. տը Գաթըրթաճ նամ ա'լիմ (1810—1892) ճինսի
պէչէրին, Ալլահըն վարլըզընա տաի'ր օլան ի'թիզատը
հազգընտա թահսիլ էթտիյի մա'լիւմաթլարըն նէթիճէ-
սինի չէօյլէ պիլզէ պիլտիրլիյօր :

« Ճինսի պէչէրին, մէտէնիյէթտէն պի խապէր,
վանչի գալմլարը արասընտա քէզա էն մէտէնի միլլէթլէր
միյանընտա Ալլահսըզլըզլը արատըմ, ֆազաթ մուզնի',
սապիթ վէ պիր մէպտէ չէքլինտէ հիչ պիր եէրտէ Ալլահ-

սրգլըզը պուլամաւորմ: Հիշ պիր ճինսի պէշէր Ալլահսըզ տէյիլ տիր »:

Փ. Յոււրնիյէ նամ ա'լիմ « քրիսթեան օրմայան մէզնէպլէրին թարիխի » սէրլէվհասըյլա հաղտըզ քրիստայտա, 'ուսուս միլլէթլէրին ի'թիգատը տինիյէ-սինի թէֆթիշ էթտիքտէն սօնրա շու պէյանաթտա պուլուսույօր: « Ճինսի պէշէրին թարիխինին էն, աճիպ, էն միւհիմ, էն գուվլէթլի, էն դըյմէթլի, հէր տէհիրտէ տէվամ էտէն վէ քեաֆֆէի միլլէթլէրէ չամիլ օլան նօգթասը, անըն ի'թիգատը տինիյէսի տիր » քէզա ա'յնի ա'լիմ « էն վահշի, էն պարպար միլլէթլէր, ինսանլարտան վէ պիւթիւն մախլուգաթտան իւսթիւն գուվլէթ վէ գուտրէթ սահիպի օլան պիր Չաթա տաի'մա իման էթմիլէր տիր, վէ օլ Չաթըն էյիլէրէ միւքեաֆաթ վէ քէօթիւլէրէ ճէզա վէրէճէյինէ գանա'աթ կէթիւ-րէրէք, էյի ա'մէլլէր իւն անըն թէվէճիւհիւհիւ գազանմայա ճէհտ էթմիլէր տիր: Պու սէպէպտէն Սէմիլէր վէ Մըսըրըլար իլահլարըն շէրէֆինէ աթիտէքի իսիմլէրէ չաղըլմայը քէնտիլէրէ պիր իֆթիխար ա'տտ էտէրլէր իտի: Կանի « Ալլահ պէնիմ իւն » — « Ալլահ պէնիմ փէտէրիմ տիր » — « Ալլահըն գուլու . . . » հաթթա Համիու-րապիլէրին ուսուլուսնա պէօյիւք պիր խաթա իլլէյէն առէմի իլահըն հուզուրուսնա չըզարըրլար իտի:

Ալլահըն վարըզը հագգընտա պիրազտա փութփէ-րէսթ ա'լիմ վէ Ֆէյլէսօֆլարընըն ֆիքըրինի անլայալմ: Քրիսթեան թարիխինտէն 429 սէնէ էվլէլ հաշայըպ, Սօգրաթըն չալիրտի վէ Արիսթօթուս մուալլիմի օլան էֆլաթն նաթ հուսան ֆէյլէսօֆ « Օրէնք » սէրլէվհա-սըյլա հաղտըզ քրիստայըն 10 ուսնու պապընտա

« Ալլահսըզըզ հիւքիւմէթլէրին էն պէօյիւք խարապի-յէթի տիր: տինին թէմէլինի սէօքմէք իսթէյէն, հիւքիւմէթին թէմէլինի սարսըթմըշ օլուք » տէյօր: Քէզա ա'յնի ֆէյլէսօֆ Տէլի շէհրինին իլահըն գապու-վէ օնուս իպատէթինէ տաի'ր օլան թէրթիպաթա րիսեթ էտիլմէսինի թաւսիսէ էտիյօր:

Կիկէրօն, « իլահըն իւզիւմիւհիւ անլամայան, էն վահշի, էն պարպար պիր միլլէթ պիրէ հօգտուր » տէյօր: Վէ պիր պաշգա եէրտէ շուսու տաի'ր հաղըյօր: « Պու մէսէլէ հագգընտա, ճիւմէ պտէմլէր, թապի'աթ տույ-ղուսույլա, (հագգաթտա պու տուր) « Ալլահ վար » տէմիլլէր տիր »:

Իլիւթարգ, « պիւթիւն տիւսեա իւզէրինէ կէօ-ղիւհիւ կէզտիր, իսթիւքհա'սըզ, մէ'արիֆսիզ, մահքէ-մէսիզ շէհրլէր, տէվամի վէ սապիթ մէսքէնի, էմլաքը օրմայան, սիքքէ (բարա) իսթի'մալ էթմէյէն գալմըլար պուլապիլիրսին, ֆազաթ իլահ հագգընտա հիշ մա'լիւ-մաթը օրմայան պիր շէհիր պուլամազըն »: Սէնէք տաիլ « իլահսըզ հիշ պիր քիմսէ էյի առէմ օլամազ » տէմիշ տիր: Հէր նէգատար պու մէսէլէյէ տաի'ր պա'զը տէմիշ տիր: Հէր նէգատար պու մէսէլէյէ տաի'ր պա'զը քրիսթեան ա'լիմլէրին իսթիլէրին վէ անլէրին պիր գաշ սէօլլէրինի հօգարըտա զիքը էթտիք իսէտէ, պաշգա իքի ա'լիմին սէօլլէրինիտէ պուրաճըզտա տէրճ էտէլիմ:

Մէհնուր հէյիլէթ շինաս Գիւրլէր (1571-1630) (աստղա-բաշխ) էն պէօյիւք վէ էն 'աճիպ քրիստայարընտան պիրի-նի հազըպ իքմալ էթտիքտէն սօնրա շու սէօլլէրի տաիլի իլալէ էթտի: « Աէն եա Րապպիմ վէ իլալիքիմ պիւթիւն թապի'աթըն իւզէրինէ սէմալի նուրլարընը սաշմանլա, արղուլարըմըզ լութուլարըյըն իլահի փարազըլընա գատար եիւքսէլթտին, էլիյին ամէլլէրինին իւզէրինէ

աչգ ու հայրէթլէ թէֆէքքիւր էթտիյիմտէ պանա վէր-
տիյին թէսէլլի վէ մէսէրրէթտէն տօլայը սանա
թէչէքքիւրլէր սունարըմ » :

Մէշնուր բնագէտ (նաթիւրալիսթ) Լիննա (1707—
1778) թապի'աթըն իչինտէ կէօրտիւլիւ հիքմէթլէրի
միւթալ'ա վէ մէշգ էթտիքտէն սօնրա « էպէտի,
հատտսըզ, նիհայէթսիզ, հէմէգատիր, հուտուտուզ
ազլ ու իտրաք սահիպի օլան Ալլահըն կէօրլէսինի
կէօրտիւմ » տէյօր :

Իմտի Ալլահըն վարըզը խուսուսունտա պիւթիւն
միլլէթլէր, 'ուսուս ինսանլար, էն պէօյլէք ա'լլիմէր
եանըմըչլար տըր տէյէմէտիյիմիզտէն, Ալլահըն վար-
ըզընը ինքեար էտէն տինսիզլէր եանըլըյօրլար տէմէյէ
մէճպուրուզ : Պու կիպի առէմլէրտէն սազընալըմ,
Բապալըն իսմինէ վէ թալիմաթընա քիւֆի էթմէլէրինէ
ֆուրսաթ վէր'էյէլիմ :

Թուհաֆ պիր վազը'ա տախի պուրաճըգտա զիքր
էտէլիմ : Աիլէ իչինտէ իճրա էտիլէն պիր շէնլիք էսնա-
սընտա խարիճտէն կէլէն միւսաֆիրլէրտէն պիրիսի
տինսիզ օլուզ, քէնտի տինսիզլիյի իւզէրինէ իֆթիխար
էտէրէք « Ալլահ հօգ տուր » տէմէյէ պաշլատը, լաքին
օլ մէճլիստէ քէնտի ֆիքրինտէ վէ քէնտի կիպի տիւշիւ-
նէն պիր ֆէրտ պիլէ պուլուսմատըզընտան տօլայը
թէ'աճճիւզ վէ թէէսսիւֆ էտիւզ տուրուր իքէն, օլ շէն-
լիկէ բիասէթ էտէն Մատա' աշաղա գազըզ պու տին-
սիզի շէօյլէճէ թէսէլլի էթտի : « էյ' էֆէնտի, Ալլահըն
վարըզընա իման էթմէյէն հալընըզ սէնսին զանն էթմէ :
Պէնիմ գարօսամըն (արապամըն) իքի աթլարը, պիզիմ
էվին քէօրէյի վէ քէտիսի քէզա Ալլահա իման էթմէզլէր :
Ֆազաթ օնլար չօգ գուրնազ օլտուգլարընտան, պու

իթիզատլարընը քիմսէյէ պիլտիլմէզլէր » :

Շու հալտա, Ալլահազըզ իֆթիխար էտէճէք պիր
շէյ տէյիլ իմիշ :

III. « Ալլահ հօգ տուր » խտիա'սը, ա'զլա գարըն
վէ մանթըզսըզ պիր խտի'ա տըր :

Ա. Սէպէպսիզ հիչ պիր շէյ օլա'ատըզընը 'ազըլ
պիզէ կէօսթէրիյօր, մանթըզ վէ տօլրու ֆէլսէֆէ պիզէ
էօյրէտիյօր :

Նասըլքի տիւնեանըն եէտի ա'ճաեիպաթընը եափ-
մազ իչիւն պիր միւհէնտիս, պիր մի'մար լազըմ իսէ
էօյլէտէ էն ատի սալըլան պիր չէօմլէյի եափմազ իչիւն
պիր չէօմլէքճի լազըմ տըր : Սէլիմ պիր ազըլ սահիպի
օլան հէր առէմ պու հագիգաթը գապուլ էտէր, վէ հիչ
պիր քիմսէ սաքին օլտուզու խանէ իչիւն « պու էվ քէն-
տի քէնտինէ մէյտանա կէլմիշ տիր, անը եափան հիչ պիր
քիմսէ օլմամըշ տըր » տէմէյէ ճէսարէթ էթմէզ : Ի'տի
մատամքի ինսան հիւնէրի, ինսան ազլընըն մէյվէսի
օլան ա'ճիպ ա'ճաեիպաթտան գաթ էնտէրգաթ ա'ճիպ
օլան պիր տիւնեա վար տըր, անը խալզ էտէն պիր
խալիզ, պիր միւհէնտիս, պիր մի'մար տախի մութլազա
լազըմ տըր : Իմտի « Ալլահ հօգ տուր » տէյէն տինսիզին,
տիւնեայա Ալլահտան պաշգա, պիր խալիզ կէօսթէրմէսի
իճապ էտէր, լաքին օ խալզ էտէն սէպէպի նէ մախ-
լուգաթ արասընտա նէտէ ինսան սընրֆրնտա պուլա-
մատըզընտան, եա տիւնեա տախի հօգ տուր տէ'էլի,
եախօտ եարատան պիր Ալլահը գապուլ էթմէլի տիր :

Վիքթօր Հիւկօ նամ ֆրանսըզ չա'րիին չու սէօզլէ-
րինի պուրաճըգտա զիքր էտէլի : « Նէտէ օլսա պու
կէօրլէն շէյէ, (տիւնեայա) պիր միւհէր (առանցք)

զէմինինտէ, տաղարըն տէրունինտէ թօփրագ իլէ
զարըըզ պիր չօգ մա'տէնլէր վար տըր: Տէօլլէթլէրին
խաղինէսինտէ քիւլլէ հալընտա պէօյլէք մըզտարտա
ալթուն վէ կիւմիւլ պուլունմագտա տըր, պա'զը մաղա-
զալարտա քէզա քիւլլէ հալընտա տէմիր, օրմանլարտա
հիսապսըզ աղաճլար, պա'զը քէրէսթէ մաղազալարընտա
պինլէրճէ թախթա պուլունմագտա տըր, լաքին տիւն-
եանըն գուրուլմասընտան պէրի թօփրագտա պուլունման
մա'տէն « թէսատիւֆէն » քիւլլէ հալընա կէլմէմիլ,
քիւլլէ հալընտա պուլունման մա'տէնլէր « թէսա-
տիւֆէն » պիր բարա (սիքքէ) հալընա թէպտիլ օլմամը
տըր, մաղազալարտա պէքլէյէն քէրէսթէ « թէսա-
տիւֆէն » էն ա'տի պիր մասա հալընա կէլմէմիլ տիր...
Թէսատիւֆէն օլան պէօյլէ պիր թէպտիլաթ շիմտիյէ
գատար հիլ կէօրիւլմէմիլ տիր, հիլ իլիտիլմէմիլ տիր:
Իմտի վիթթօր Հիւկօնուն սէօղլէրինի թէքրար օլարագ
տէրիլ: « Թէսատիւֆ, տէսինէճի առէմլէրին ահմագ
պուտալարա եէտիրմէք իչիւն հաղըրլատըզլարը պիր
թա'ամ տըր »: Վէ Ալլահսըզըզ իսէ Լամարթինին
տէտիյի կիպի « էօյլէ մա'անասըզ պիր չէյ տիր քի,
ինսան պիր հայվանըն սէվզը թապի'իսինի հէեէճանա
կէթիրմէմէք իչիւն քէնտի քէօփէյինէ պիլէ տուլուրմագ
իսթէմէզ »:

IV. « Ալլահ եօզ տուր » իպարէսի, Ալլահսըզըզ
մէպտէսի զայէթլէ թէհիլքէլի պիր թա'իմաթ տըր:

« Ալլահ » ֆիքրինի ինսանլարըն զինինտէն սիւ-
մէք, պիւթիւն ֆաղիլէթի, ախլագը համիտէյի,
ա'տալէթի, ա'իլէ թէքիլաթընը, վէ պիր էյի ա'իլէնին
ինսանլարա պախշ էթտիյի սա'ատէթի գալտըրմագ
տէմէք տիր, ճէմիյէթի պէչէրիյէյի քեամիլէն մահվ

էթմէք տէմէք տիր: Ալլահտան գօրգան պիր սալին
տաի'մա ճէնքլէչէրէք ֆաղիլէթ եօլունտա տէվամ էտէ-
պիլիյօր իսէ, Ալլահը թանըմայան, Ալլահտան գօրգ-
մայան պիր քիմսէտէն եիւքսէք պիր ֆաղիլէթ, ախլագը
համիտէ պէքլէմէմէլիլ: Նասըլքի եօզարըտա իշար
էթտիք « Ալլահ եօզ տուր » տէյէնլէրի ֆիթապը Մու-
գատտէս « Սէֆիհ » թէսմիյէ էտիյօր:

Ալլահ գապուլ էթմէյէն պիր տինսիլ գօմշու-
սունուն հուգուգունա թէ'արրուլ էթմէմէք իչիւն,
քէնտի նամուսու տաի'րէսինտէ եաշամագ իչիւն,
ճիւմանի հաքիմէնմի' հանի հէօքիւմէթ տէնմի' սագըն-
մալը տըր... Լաքին չօգ հալար վարտըր քի ճիւմանի
հէօքիւմէթ կէօրէմէզ, թաստիլ վէ թահիլ էտէմէզ...
Իմտի, օլտէմ, հազգ պաղուսու գուվլէթլի օլանըն
թարաֆընտա գալաճագ տըր... Վայ' էօյլէ իսէ
զա'իֆ, ֆաղիր վէ սահիպսիլ օլանլարա... Պաշ
Հաքիմին (Ալլահըն) գօրգուսու, ֆաղիլէթ վէրիլէճէք
էպէտի պիր միւքեաֆաթ իւմիտի, քէօթիւ ա'մէլլէր
իչիւն վէրիլէճէք պիր ճէզա գօրգուսու օլմալ իսէ պու-
տիւնեա հէմէյիլէր իչիւն, հէմտէ քէօթիւլէր իչիւն պիր
ճէհէննէմ օլուր: Էյիլէր գատտարլարըն դուլմու ալ-
թընտա էղիլիր, քէօթիւլէր իսէ քէնտիլէրինի թապի'ա-
թըն տուլուլարընա թէսլիմ էտէրէք, պու տիւնեատա
հայվան կիպի եաշարլար: Իմտի էօթէ տիւնեատա պէք-
լէյէճէք պիր իւմիտիմիլ օլմալ իսէ, պու տիւնեա
հաղիլաթէն եաշամայր տէյմէզ:

Սէրիսշ վէ քիւֆիւրպաղ, տինսիլ պիր ա'մէլլէ,
քէնտի գարըսընըն տախի քէնտիմի կիպի տինսիլիյէ
սափմասը իչիւն չօգ ճէհտ էթտիքտէն սօնրա, էն նիհայէ
միւվէֆֆաղ օլուր: Տինսիլ ա'մէլլէ պիր կիւն ազշամ

իւղէրի իշտէն խանէսինէ տէօնտիւլիւնտէ գափուսու էօնիւնտէ պիր պէօյիւք դալապալըզ վէ պիր չօզ փօլիս մէ'մուրլարը կէօրտիւ: Մէսէլէյի էյիճէ անլամազ իչիւն պու տինսիզ ատէմ խանէսինէ կիրէրէք, մէյտանտա գարըսընըն վէ իւչ չօճուզլարընըն նա'շընը պուլուր: Գարըսընըն էօլմիւշ ճէսէսի իւղէրիւնտէ հազըլը պիր քեազըտ վար իտի: Պէտպալիթ գատըն ինթիհար էտէ-ճէյի սըրատա էլվէտա թարզընտա քէնտի էլիյէ չու սէօզ էրի հազմըշ իտի: « Ալլահըն վարըլընա իման էթտիյիմ միւստէթտէ էն ազըր սըզընթըլարըն'ա սապը իլէ տայանտըմ, լաքին զալը' գօճամ պէնէտէ քէնտի կիպի տինտէն իմանտան չըգարըպ Ալլահըլըզա սափ-տըրտը: էօթէ տիւնհատա պէքլէյէճէք պիր իւմիտիմ գալմատըլընտան, հէմ չօճուզլարըմը հէմտէ քէնտիմի պու տիւնհանըն սէֆալէթ ինտէն գուրթարմազ իչիւն, իշթէ պու կիւն քէնտի էլիմլէ պէնիմ վէ չօճուզլարըմըն հայաթընա իսիթամ վէրիյօրու »:

Ալլահըլըզ պիր գափուստան կիրէր իսէ օնուն իլէ պէրապէր օլ խանէյէ պէտպալիթլըզ, սէֆալէթ վէ խարապիյէթ տախի կիրէր:

1894 սէնէսինին Ապրիլ ալընըն 27 սինտէ ի'տամա հիւքմ օլունան անարչիսթ « անիչխանական » Հանրի նամ կէնճ « մաթէրիալիսթ (նիւթակիօն) վէ աթէ (անաստուած) օլտուզում իչիւն անիչխանականըմ տէ-յէրէք » իտամ օլունտու: Պու վազը'ա իւղէրինէ Ժիւլ Սիմօն չու սէօզլէրի հազըյօր: « Պօյնուսու պըչաղա ուզատան պիչարէ վէ խասթէ ճէմիյէթի պէչէր... Ալլահա բիւճու' էթմէնիզ լազըմ տըր... »

Իմտի Ալլահըլը ատէմլէրտէն սազընալըմ: Օնլար Ալլահը, փէտէրի վէ էվլատը ինքեար էթտիքլէրի իչիւն

հալանճը վէ տէճճալ սալըլըրլար: « Եալանճը քի'մ տիր. Յիսուսուն Գրիստոն օլտուզունու ինքեար էտէն տիր: Փէտէրի վէ էվլատը ինքեար էտէն Տէճճալ օ տուր » 1 Յուլի. 2, 22:

Ալլահըլը ատէմլէր սէպէպի հայաթլարը օլան աթալարընը ինքեար էտէրէք անասըզ վէ պապաըզ տիւնհայա կէլտիքլէրինի իտտիա վէ իսպալթա գալըշան տիվանէ վէ մէլ'ուն էվլատլարա պէնզէրլէր: Օնլար « կիւնէշ հօգ տուր » իտտիասընտա պուլունան քէօր-լէրէ պէնզէրլէր: Ալլահըլը ատէմլէրին պին պիր սալիթէ սէօզ վէ սաֆսաթալարինա ինանմայալըմ: Նասըլքի հօգարտա իսպալթ էթտիք « թէսատիւֆ » հիչ պիր շէյ հափամազ. իլիմ Ալլահըն վարըլընա զըտտ տէյիլ տիր...:

Իւտի ճիւմլէմիզ պիրտէն, եէք տիլ եէք զէպան « խոստովանիմ և հաւատամ » տէյէրէք իմանըմըզ շէօյլէ պէյան էտէլիմ:

1°. « Եա' Բապալըմ, Ալլահըմ վէ իսպիլիմ սէնին վարըլընա, վէ սէնին ազիզ, կաթողիկէ վէ առաքե-լական Գիլիսայըն էօյրէթտիյի հազիգաթլարըն ճիւմլէ-սինէ գալիէն ինանըր վէ անլէրի գազուլ էտէրիմ, զիրա սէն հանըլմազ վէ ալտաթմազ տօղրուլուզ օլման իլէ, հէր կէրչէքլիյի օլ ազիզ Գիլիսայա սէն իրհամ էթտին, պէնտէ պու իմանտա հաշայըպ էօլմէք իսթէրիմ »:

2°. « Խոզտովանիմ և հաւատամ » տէյէրէք իւմիտիմիզի շէօյլէճէ գուվվէթլէնտիլիմ: « Եա' Ալլահըմ, գալիէն իւմիտ էտէրիմ քի Յիսուս էֆէնտի-միզին սիյասէթլէրինին խաթըր իչիւն պու տիւնհատա պանա լութֆունու վէրիրսին, վէ թէնպիլիլէրիյին

հօլուհտա հաշար իսէմ օ պիր տիւնհատա պէնի փատիւ-
շահլըղընա նա'իլ էտէրսին զիրա սէն սէօղ վէրտին վէ
սէօղիւնտէ զայէթ սատըգ սըն » :

3°. « Խոստովանիմ և հաւատամ » տէյէրէք Ալ-
լահա օլան մուհապպէթիմիզ կիւնտէն կիւնէ իզտիեատ
պուլսուն : « Եա՛ Ալլահըմ պէն սէնի պիւթիւն եիւրէ-
յիմտէն վէ հէր շէյտէն զիյատէ սէվէրիմ զիրա սէն
նիհայէթսիզ էյիլիք սին վէ հէր շէյտէն իւսթիւն սէվիլ-
մէյէ լայըգսըն , գարտաշարըմը տալի սէնին խաթըրըն
իչիւն քէնտիմ կիպի սէվէրիմ » :

ՊԱՊԸ ՍԱՆԻ

— ԱԼԼԱՆ ՆԷ՞ ՏԻՐ —

Ալլահըն վարըղընա իման էթտիյիլիզ կիպի ,
անըն նէ՞ օլտուղուհու տալի քէնտի գապիլիյէթիմիզէ
կէօրէ պիլմէմիզ լաղըմ տըր : Պու խուսուստա պաղը
քրիսթեանլար փէք ճահիլ օլտուղլարընտան չօգ տէֆա
Ալլահ հաղգընտա տինսիզլիյէ կէօթիւրէն եանլըշ
ֆիքիրլէրէ զահիպ օլուպ , տինսիզլէր կիպի եանլըշ
հալլարտա պուլուհարազ էպէտի սէլամէթլէրինի թէհ-
լիքէ ալթընա գօմադտատըրլար :

Ալլահ նէ՞ տիր — Ֆրանսա փատիշահը աղիզ
Լուտօլիկօսուն « Ալլահ նէ՞ տիր » սիւալընա , անըն
միւշալիրի օլան ժուէնվիլ (Joinville) չու ճէվապը
վէրտի : « Շէվքէթիմ , Ալլահ օգատար էյի պիր շէյ տիր
քի օնտան իւսթիւն էյի պիր շէյ թէսալվուր էտի-
լէմէզ » :

Ղայէթլէ ա'լիմ վէ ֆէյլէսօֆ պիր ատէմէ « Ալլահ
նէ՞ տիր » աէյու սիւալ էտիլտիյինտէ « պու սիւալընըգա
լանըզը վէճհ իլէ պիր ճէվապ վէրէպիլմէք իչիւն սէքիզ
կիւն տիւշիւնմէք լաղըմ տըր » տէտի :

Իչպու միւտտէթ խիթամընտա , քէնտիսիլէ
« Ալլահ նէ՞ տիր » տէյու թէքրար սիւալ էտիլտիյինտէ ,
սէքիզ կիւն տահա միւսա'ատէ խթէտի : Պու թարզ
մու'ամէյէ տէօրթ պէշ տէֆա թէքէրրիւր էտինճէ
« Ալլահ նէ՞ տիր » սիւալընտա պուլուհարա արթըզ
սապը ու թէհամմիւլ էտէմէյիպ « ճէվապ վէրմէքտէն

գաչըջօրսուն, մագսատըն նէ՞ տիր, պիղէ հագիգաթը սէօյլէ » տէտիլէր : — « Սիղ, տէտի ֆէյլէսօֆ հէր գաչ տէֆա « Ալլահ նէ՞ տիր » սիւալընը պանա թէքրարլար իսէնիզ, պէնտէ սիղէ ճէվազ վէրմէք իշխն տաշիմա սէքիզ կիւն միւտտէթ իսթէյէճէյիմ : Ալլահըն վարլըզընա գանա'աթը քեամիլէմ վար տըր, լաքին սիղէ տէրիմ քի անըն նէ՞ օլտուզունու լաեղզը վէճն իւզըէ թա'րիֆ էթմէք գօլայ պիր մասլահաթ տէյիլ տիր : Սէքիզ կիւն տիւշիւնտիւքտէն սօնրա Ալլահա հազըչըր պիր իյզահաթ պուլտում զանն էտիյօրում, լաքին սիղէ ճէվազ վէրմէյիմ սըրատա, էվվէլճէ հազըրլատըղըմ իյզահաթը, չօգ հօգսան կէօրէրէք, թէքրար սէքիզ կիւն վազըթ իսթէմէյէ մէճպուր օլույօրում... Ալլահըն ազամէթինին հատտ ու հուտուտու եօգտուր » :

Ալլահ նէ՞ տիր : Իշպու սիւալըն ճէվազընը, պիր գօլայլըզ օլմազ իւզէրէ, քրիսթեան մէքթէպլէրինտէ, քիւշիւք չօճուզլարըն էլինտէ կէօրտիւշիւմիւզ, քիւշիւք, լաքին եիւքսէք պիր 'իլմի իլահի վէ ֆէլսէֆէ իլէ հազըլմըջ օլան պիր քիթապճըղազտան ալալըմ :

« Ալլահ, զիեասէսիյլէ ֆեամիլ եերի վէ կէօյիւ եարասան, վէ անը հըֆզ ու իսարէ եսէն հէր ճէյիմ սահիպի մուքլազը սասէ պիր բուհ սուր » : « Ալլահ նէ տիր » սիւալընա վէրիլէն իշպու ճէվազը պիրազ իյզահ էտէր իսէք, քէնտի գապիլիյէթիմիղէ կէօրէ Ալլահ հազըչընտա պիր ֆիքիր, պիր մա'լիւմաթ ալմըջ օլուրուզ :

1° ԱԼԼԱՀ ՍԱՏԷ ՐՈՒՀ ՏՈՒՐ

Ալլահտա, Ալլահըն առ ու զաթընտա, մատտէ, եախօտ մատտի պիր չէյ եօգ տուր : Ալլահ մատտէյէ

թապի' տէյիլ տիր : Շիմտիքի պուլունտուզումուզ շու հալտա, մատտի հաստէլէրիմիզլէ, Ալլահը կէօրմէք, անա տօգունմազ, անը անլալըզ հիսս էթմէք գապիլ տէյիլ տիր : « Ալլահ բուհ տուր » Յովհ. 4, 24 :

Բուհուն նէ օլտուզունու տահա էյի անլաթմազ իշխն, չօգ տէֆա կէօրտիւշիւմիւզ պիր վազը'ալը իսաթըրմըզա կէթիլէլիմ :

Պիր խասթէնին էօլաիւշիւ վազըթ, եանի ճանընըն թէնինտէն ալըրլըզ չըգտըղը սըրատա, անըն էթրաֆընտա պուլունան տօսթլարը « խասթէ էօլաիւ, ճան ուշտու » տէրլէր : Լաքին թէնտէն ալըրլըզ չըգան ճանը քիմսէ կէօրէմէզ չիւնքի ճան պիր բուհ տուր, վէ ճանըն թէնտէն ալըրլըզընը ա'նճազ խասթէնին վիճուտունտա միւշահէտէ օլունան պա'ղը նիշան վէ ա'լամէթլէրտէն անլայօրուզ :

2° ԱԼԼԱՀ ԶԻԵՍՏԷՍԻՅԼԷ ԳԵՍՄԻԼ

ՊԻՐ ՐՈՒՀ ՏՈՒՐ

Ճանըմըզ պիր բուհ տուր, մէլա'իքլէր քէզա բուն տուրլար, լաքին զիեատէսիյլէ քեամիլ տէյիլ տիրլէր, չիւնքի ճանըր'ըզ վէ մէլա'իքլէր մալիւզ տուրլար : Պիր վազըթ օնլար վարլըզա մալիւք տէյիլ իտիլէր, օնլարըն իպթիտասը օլտու, օնլարը Ալլահ եարաթտը, օնլարը Ալլահ վարլըզտա հըֆզ վէ իտարէ էտիյօր : Օնլարըն վար օլմասը մութլազա լազըմ տէյիլ տիր : Ալլահ իսէ զիեատէսիյլէ քեամիլ պիր բուհ տուր, չիւնքի անըն նէ իպթիտասը, նէտէ սօնու օլմալըզ չիւնքի անըն նէ իպթիտասը, էզ հէր ճիհէթ էպէտի տիր : Ալլահըն քէմալիյէթի էզ հէր ճիհէթ հատտըզ վէ հուտուտուզ տուր : « Իշթէ սէմալաթ վէ

սէմավաթ իւս սէմավաթ սէնի ինթիւմ էտէմէղլէր»
Միւլիւքի Սալիս, 8, 27:

Ալլահ սատէ, առաջ թէպտիլ օլմաղ (անփոփոխելի),
հէմէգատիր, նիհաեթսիղ, ա'ղիլ, ա'ղիմ, կէրչէքլիյին,
ա'տալէթին, հէր էյիլիյին սէր չէշմէսի օլան, պիր
զաթը, լուծլագ, պիր էպէտի բուհ տուր: «Իպթիտատա
զէմինի սէն թէէսիս էյլէտին, վէ սէմավաթ էլլէրիյին
իշի տիր: Պուսիւար զէվալ պուլուր ամմա սէն պագը սըն
վէ ճիւմլէսի լիպաս կիպի էսքիյէճէք. անլէրի գաֆթան
կիպի տէյիշտիրէճէքսին վէ տէյիշէճէքլէր: Լաքին սէն
հէման օ զաթսըն, սէնէլէրին տախի նիհայէթ պուլ-
մաղ» Մէզամիր, 101, 25—27: Քէզա. «տաղլար
վիճուտա կէլմէզտէն վէ սէն զէմին վէ ալնահայը խալլ
էթմէզտէն էվլէլ, էզէլտէն էպէտէ տէկին սէն Ալլահ
սըն» Մէզամ. 90, 2: Քէզա. «հէր էյի ինսան վէ հէր
նիմէթ հօգարըտան տըր. նուրլարըն փէտէրինտէն
էնէր, վէ օնտա թէպէտտիւլաթ վէ թէզաչիւրաթըն
կէօլկէսի պիլէ հօգ տուր» Յակուբ. 1, 17:

3° ԱԼԼԱՆ ՍԷՄՍՅԸ ՎԷ ԶԷՄԻՆԻ ԵԱՐԱՏԱՆ
ՎԷ ԱՆԸ ՀԸՖԶ ՈՒ ԻՏԱՐԷ ԷՏԷՆ ՊԻՐ ԲՈՒՀ ՏՈՒՐ

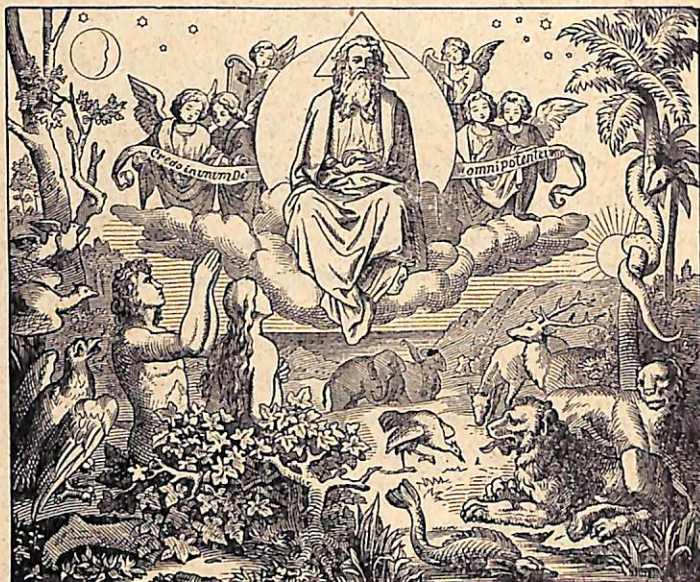
Ա. Սէմա վէ զէմին տէմէքլէ, սէմավաթտա վէ
պաշըմըգտան հօգարըտա պուլուհան պիլ 'ումուժ բուհ-
լարը վէ մախլուգաթը, հէր իւզէրինտէ վէ տէրհալարըն
կիրտապընտա պուլուհան զիրուհ հախօտ սատէճէ
մատտէտէն իպարէթ օլան 'ումուժ մախլուգաթը
կէօթէթմէք իսթէյօրուզ:

Բ. Եարաթմաղ, խալլ էթմէք, հարատըճը իպա-
րէսի, հալընըզ զիհատէսիլէ քեհաթիլ օլան Ալլահ
մախսուս պիր իպարէ տիր:

Եարաթմաղ, խալլ էթմէք, հիշտէն, հանի էվլէլճէ
մէվճուտ օլան հիշ պիր մատտէ գուլլանմայարաղ,
սատէճէ հիւրը պիր իրատէթին, հիւրը իսթէյի իլէ,
վիճուտա կէլմէսի միւմքին օլան պիր չէյի վարլըզա
կէթիրմէք տիր: Ալլահ, քէնտի ա'ղ ու ֆիքրինտէ, վար
օլմասը միւմքին պիրտիյի պիր չօգ չէյլէրին պիր գըս-
մընը հիւրը օլարաղ, վէ սատէճէ պիր լուծֆ օլմաղ
իւզըլէ քէնտի իրատէթինին իսթէմէսիլէ վար էտիյօր:
«Բապպ սէմավաթ իլէ զէմինտէ, տէնիլլէրտէ վէ ճիւմլէ
տէրհալարտա հէր նէ իսթէտի իսէ հափտը» Մէզամ. 134,
6: Քէզա. «հա' Բապպ իշ էրին նէգատար չօգ տուր,
ճիւմլէսինի հիք էթլէ հափտըն: Զէմին սէնին մախլու-
գաթընլա տօլու տուր» Մէզամ. 103, 24: — Քէզա.
«անըն վասիթասըլլա հէր չէյի քէնտի իրատէթինին
թէտպիրինէ կէօրէ իճրա էտէնին միւրատը մուճիպինճէ
թապտիր օլուհմաղլա վէրատէթէ նա'իլ օլտուզ» Եփես.
1, 11:

Ատէմլէր խալլ էտէմէյիպ հալընըզ հափարլար,
հանի խայալ էթտիքլէրի պիր չէյի զահիրէ չըգարմաղ
իչիւն էվլէլճէ մէվճուտ օլան մատտէլէրի իսթիւալ
էթմէյէ մէճպուր տուրլար: Պիր մարանկօզ էվլէլճէ
մէվճուտ օլան քէրէսթէլէրի թէրթիպ վէ անլէրէ պիր
հէքիլ վէրէրէք հալընըզ քէնտի ֆիքրինտէ խայալ
էթտիյի կիւզէլ պիր 'օպիլիայը զահիրէ չըգարա պիլիւր:

ԱԼԼԱՆՆ ՍԷՄՍՆԸՆ ՎԷ ԶԷՄԻՆԻՆ ԽԱԼԻԳԻ ՏԻՐ

Պու նոգթայը իյզան էթմէյէ լիւղիւմ հօգ տուր, զիրա էվվէլճէ տիւնեայը հարատանը, վէ անըն նիզամ ու ինթիզամընը թէրթիպ էտէնի արար իքէն, Ալլանըն վարլըզընը վէ անըն խալզ էտիճի վէ հէր չէյին սէպէպի օլտուղունու թաստիզ վէ իգրար էթտիք (Սահ. 23—28):

ՍԷՄՍ ՎԷ ԶԷՄԻՆԻ ՀԸՖԶ ՎԷ ԻՏԱՐԷ ԷՏԷՆ

ԱԼԼԱՆՆ ՏԸՐ

Տիւնեանըն, հանի պիւթիւն քեաի'նաթըն վարլըգտա տէվամ էթմէսինի իյզան էտէպիլմէք իչիւն, ֆէյլէսօֆլար « տիւնեանըն վարլըգտա գալմասը տայիմի պիր խըլգաթ տըր » տէյօրլար: Տիւնեանըն, պիւթիւն քեաի'նաթըն վար օլմասը չարթը մութլագ օլմատըղընտան, անըն հօգտան վար օլմասը իչիւն, Ալլանըն թէէսիրի, անըն իրատէթ ու էմրի նասըլ լազըմ օլտու. իսէ պէօյլէտէ անըն վարլըգտա տէվամ էթմէսի իչիւն հարատանըն թէէսիրի վէ իտարէսի լազըմ տըր: Տիւնեատա ֆիլան պիր մախլուգուն վար օլմասը, հախօտ անըն հիչ հարատըլմամասը քեաի'նաթըն միւ. թէպազը գըսմընա թէէսիր էթմէզ: Պիւթիւն քեաի'նաթըն վար օլմասը հախօտ հիչ հարատըլմամասը Ալլանըն ասլ ու զաթընտա մալիք օլտուղու տախիլի չէրէֆինէ հիչ պիր չէյ իլավէ էտէմէզ, նէտէ հիչ պիր նագըսա կէթիրէմէզ: Իմտի վար օլմասը չարթը մութլագ օլմայան պիր չէյին տէվամը տախի չարթը մութլագ օլմատըղընտան, անըն վարլըգտա տէվամ էթմէսի հալընըզ անը խալզ էտէնին թէէսիրիյէ օլա պիլիւր:

« Պու տախի, հանի (Պղուլ) անըն ճէլալընըն զիյասը վէ ճէվճէրինին սուրէթի զաթ իյէսի օլուպ մէվճուտաթըն քեաֆէսինի քէնտի գուտրէթինին քէլամըյլա վիգայէ էտէրէք, կիւնահլարըն մազֆիրէթինի իքմալ էթտի, հիւճէլէրտէ սալթանաթըն նա. զընտա օթուրուր » Իպրան. 1, 2, 3: — Քէզա. « զիրա

սէմաժաթտա վէ գէմին իւզէրինտէ, կէօրիւնէն վէ
կէօրիւնմէյէն շէյլէրին ճիւմէսի, կէրէք թախթլար,
կէրէք սալթանաթլար, կէրէք բիյասէթլէր, կէրէք
հէօթիւմէթլէր, անըն էլիյլէ խալզ օլունտու. հէր շէյ
օնուն իշիւն վէ օնուն վասիթասըյլա եարատըլտը: Վէ
քէնտիսի հէր շէյտէն էվվէլ տիր, վէ հէր շէյ օնտա
մէթանէթ պուլուր» Կողոս. 1, 16, 17: — Քէզա.
«քէնտի սըյանէթ-քեարըղըյլա (նախախնամութիւն)
հէր շէյի խտարէ էտէր, քէնտի, (Ալլան) խալզ էթտիյի
ուֆազ վէ ճէսիմ շէյլէրի վէ ճիւմէսինի տախի քէնտիսի
գալըրըր» Իմաստութիւն Սողոմոնի, 6, 8: Քէզա այնի
քիթապըն 8, 1 անէթինտէ շու սէօզլէր տախի եազըլմըշ
տըր: «Անըն 'իլմի գուվվէթ իլէ (սիւնեանըն) պիր
ուճունտան օլպիր ուճունա կիտէր, վէ հէր շէյի հիւ-
միյէթ իլէ թէրթիպ էտէր»: — «Իքի սէրչէ պիր փուլա
սաթըրմա՞ղմը վէ օնլարտան պիրի Փէտէրինիպին իպնի
օրմագսըղըն եէրէ տիւշմէզ: Սիզին իսէ պաշընըղըն
սաշլարընըն ճիւմէսի սալըլը տըր.....» Մատթ. 10,
29, 30, 31:

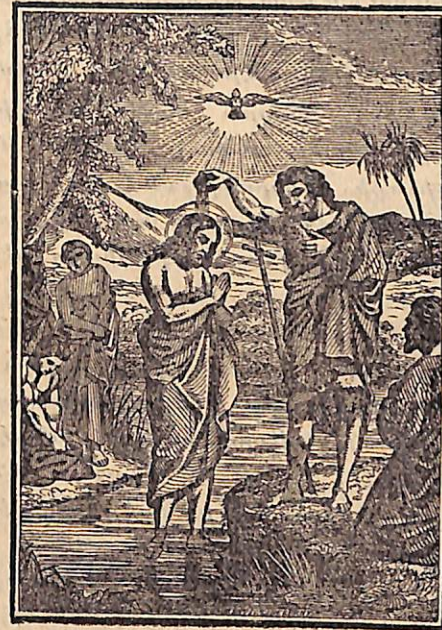
«Թաքի, հէր նէգատար հէր պիրիմիդտէն եըրազ
տէյիլ իտէտէ, Ալլանը արալըպ օնու էլլէր իլէ եօզլա-
յարազ պուլալար, զիրա օնտա եաշաօրուզ, հարէքէթ
էտիյօրուզ, հէմտէ վարըզ» Բէսուլ. Ամէլ. 17, 27—28:

4° ԱՄԵՆԱՍՏՈՒՐԲ ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

(Թէսլիսի ազսես)

Ալլան պիր օլուպ անձը (Շախսը) իւշ տիր: «Հայր,
Որդի վէ Սուրը Հոգի»: Պու իւշ անձլարըն հէր պիրի-

սիտէ թէքմիլ Ալլան տըր, լաքին իւշ Ալլան օրմայըպ
պիր Ալլան վար տըր: Պու ալըր իւշ անձլարըն արա-
սընտա պէօյիւք, քիւշիւք, էվվէլ, սօնրա, Էալլն....
պէօյլէ ֆարգլար օրմայըպ իւշիւտէ պիր տիր: Իմտի
իւշ անձ պիր Ալլան, պիր Ալլան իւշ անձ:

«Վէ կէօգլէրէն պիր սես կէլի, Սէվկիլի Օղլում պու սուր,
անէն բազի իմ տըր իսի» Մատթ. 3, 17:

Քրիսթեան տինիմիդին էն պէօյիւք խորհուրդլա-
րընտան (սրբլարընսան) պիրի իշթէ պու Ամենասուրը
Երրորդութիւն խորհուրդու տուր:

Քրիսթեան տիյանէթինտէ պա՞ղը հագիգաթլարը,

եանի խորհուրդլարը թէքմիլ անլայամատըղմըզըն սէպէպի, անլէրին ա'գլա զըտտ օլմասը տէյիլ տիր, լաքին սառնէճէ պիզիմ զայիֆ վէ մահառու ազլըմըզըն ֆէվզընտա օլմասը տըր: Նասըլքի թապիաթտա անլայամատըղմըզ պիր չօդ հիքմէթլէր վար իսէ էօյլէտէ տիյանէթ խուսուսուստա թէքմիլ անլայամատըղմըզ պա'զը խորհուրդլար, (սըրրլար) վար տըր: Տինիմիզին պա'զը խորհուրդլարընը հէր նէգատար թէքմիլ անլայամայօր իսէքտէ, օնլարա գալի պիր իման իլէ ինանմամըզ վէ օնլարը գապուլ էթմէմիզ մութլագա չարթ տըր: չիւնքի, օնլարը պէյան էտէն Ալլահ տըր վէ օնլարը պիզէ էօյրէտէն Ալլահըն ազիզ Քիլիսսաը տըր, Ալլահ իսէ առլա եանըլմազ, ալտանմազ նէտէ պիզի ալտաթմազ:

Քիթապը Մուգատտէս պիր Ալլահ վէ իւչ անձ օլտուղունու պիզէ աչըգտան էօյրէտիյօր: « Իմտի կիտիպ ճիւմլէ միլլէթլէրի թա'լիմ էտիւնիզ վէ օնլարը Փէտէրին, Օղուլուն վէ Ազիզ Բուհուն իսմինէ վաֆթիզ էյլէյինիզ » Մատթ. 28, 19: — Քէզա. « պէն Փէտէրէ եալլարաճաղըմ վէ սիզէ տիկէր թէսէլլի էտիճի վէրէճէք քի սիզին իլէ էպէտի գալա... Պէնիմ իսմիմտէ Փէտէրին սիզէ կէօնտէրէճէյի թէսէլլի էտիճի Ազիզ Բուհ իսէ, օ սիզէ հէր չէյի էօյրէտէճէք » Յովհ. 14, 16, 26: — Քէզա. « պէնիմ սիզէ Փէտէրտէն կէօնտէրէճէյիմ թէսէլլի էտիճի, եանի Փէտէրտէն սուտուր էտէն կէրչէքլիք Բուհու կէլտիյինտէ օ պէնիմ իչլուն չէհատէթ էտէճէք տիր » Յովհ. 15, 26:

Յովհաննէստէն վաֆթիզ օլմազ իչլուն Յիսուս էֆէնտիմիզ Յորդանան ըրմաղընա կէլտիյինտէ Փէտէրին սէսի իչիտիլտի, Օղուլ վաֆթիզ օլույօր իտի,

Ազիզ Բուհ իսէ կէօյէրչին չէքլինտէ Յիսուսուն իւզէրինէ էնտի Մատթ. 3, 16, 17: Քէզա. « սէմատա չէհատէթ էտէնլէր իւչ տիւր Փէտէր, Քէլամ (Օղուլ) վէ Ազիզ Բուհ, վէ պու իւչ պիր տիր » 1 Յովհ. 5, 7: Սէլամէթիմիզին ալէթի օլան Սուրը իյաչըն նիշանընը պէօյիւք պիր հիւրմէթ վէ իպատէթ իլէ եիւզլիւմիւզէ չըգարալըմ չիւնքի օլ իշարէթի եափար իքէն Ամենասուրը Երրորդութիւնուն իւչ անձլարընը զիքը էտիյօրուզ: « Յանուն Հօր, և Որդւոյ, և Հոգւոյն Սրբոյ » Ամէն:

Պու իւչ անձլարըն իքինճիսի եանի Որդի Աստուած, Ագամըն կիւնահը սէպէպինէ էսիրի օլտուղունուզ չէթանըն էլինտէն պիզի գուրթարմազ իչլուն, Ազիզ Բուհուն գուվլէթիյլէ Սուրը Կոյս Մարիամ Աստուած ծածկնտէն թէն ալարազ պիզիմ կիպի թէքմիլ ինսան օլուպ տիւնեայա կէլտի: Թէքմիլ Ալլահ, վէ թէքմիլ ինսան, եանի աստուածային վէ մարդկային բնութիւնա մալիք օլան Յիսուս Քրիստոս, Որդի Աստուած, իսքէնճէլէր չէքիպ պիր խաչ իւզէրինտէ էօլէրէք պիզի Փէտէր Ալլահ իլէ պարըշտըրտը, եանի կիւնահլարըմըզա քէֆարէթ օլմազ իւզէրէ, քէնտի գանընը թազմինաթ մագամընտա Փէտէր Ալլահա թագալիմ էյլէտի, վէ պիզէ ճէննէթ գափուլարընը աչտը: Պու իքինճի անձ եանի խաչ իւզէրինտէ էօլէրէք մէզարա գօնուլան Յիսուս իւչլիւնճիւ կիւնտէ գըյամ էթտի, գըրգընճը կիւնտէ սէմալաթա ո'ւրուճ էտիպ չիմտի Փէտէրին սաղընտա օթուրուպ փատիշահլըզ սիւրմէքտէ տիր: Տիւնեանըն սօնունտա Որդի Աստուած, թէքրար տիւնեայա կէլէրէք էօլիւլէրին վէ տիրիլէրին չէրիա'թընը քէսիպ, էյիլէրէ

էպէտի ճէննէթի, վէ քէօթիււէրէ իսէ էպէտի ճէննէնէմի վէրէճէք տիր:

« Յիսուսուն մէվլուտու իսէ պէօյլէ օլտու, օնուն վալիտէսի Մարիամ Յովսէփէ նամդէտլի իքէն, պէրապէրինճէ օլմաղտան էվվէլ, Ազիզ Բուհտան համիլէ պուլուհտու » Մատթ. 1, 18: — « Վէ մէլէք օնլարա տէտի, դօրդմայընըզ զիրա իշթէ պիւթիւն գալմա օլաճաղ պէօյլէք պիր սէվինճի սիղէ թէպչիր էտէրիմ. չիւնքի պու կիւն Դաւիթին չէնրինտէ սիղէ պիր խէլասքևար տօղտու քի Բապա Քրիստոս տուր » Ղուկ. 2, 10, 11: — « Զիրա օ քէնտի գալմընը կիւնահլաւրընտան գուրթարաճաղ տըր » Մատթ. 1, 21:

Իւչիւնճիւ անճ Ազիզ Բուհ, Փէտէրտէն վէ Օղուլտան սուտուր էտէր, (բղխել օլուր) « բղխումն 'ի Հօրէ և յՈրդւոյ »: Կաթողիկէ վէ ազիզ Քիլիսատան այրըլան պա'ղը քրիսթեան ճէմիլէթլէր, Ազիզ Քիթապլարտա տչըդտան հազըլան պու հազիգաթը ինքևար վէ րէտտ էտիօրլար: Պու մատտէյէ տաի'ր օլան Քիթապը Մուգատէսին անէթլէրինին պիր գաչընը պուրաճըգտա գիքըր էտէլիմ:

« Պէնիմ իսմիմէ Փէտէրին սիղէ կէօնտէրէճէյի թէսէլլի էտիճի Ազիզ Բուհ իսէ, օ սիղէ հէր չէյի էօյրէտէճէք, վէ սիղէ սէօյլէտիլիմ ճիւմլէ չէյլէրի խաթըրընըզ կէթիլրէճէք տիր » Յովհ. 14, 26: Քէզա. « Լաքին պէն սիղէ տօղրուսունու սէօյլէյօրում, պէնիմ կիթտիլիմ սիղէ Փաի'տէլի տիր, զիրա էյէր կիթմէզ իսէմ թէսէլլի էտիճի սիղէ կէլմէզ. հալպուքի կիթտիլիմտէ սիղէ օնու կէօնտէրէճէյիմ..... Լաքին օ կէրչէքլիք բուհու կէլտիլինտէ, հէր կէրչէքլիյի սիղէ էօյրէտէճէք տիր, զիրա քէնտիլլիլինտէն սէօյլէմէյէճէք,

լաքին հէր իշիթտիլինի սէօյլէյէճէք վէ վաղը' օլաճաղ չէյլէրի սիղէ պէյան էտէճէք տիր. օ պէնի իղզէթլէյէճէք տիր, չիւնքի պէնիմքինտէն ալըպ սիղէ պէյան էտէճէք: Փէտէրին հէր նէսի վար իսէ ճիւմլէսի պէնիմ տիր, պուհուն իշիւն տէրիմ քի, պէնիմքինտէն ալըպ սիղէ պէյան էտէճէք » Յովհ. 16, 7, 13, 14, 15:

Յիսուս Քրիստոս էֆէնտիլի թէսէլլի էտիճի Ազիզ Բուհու, կէրչէքլիք բուհունու կէօնտէրիյօր... « Վէ օլ կէրչէքլիք բուհու քէնտիլլիլինտէն սէօյլէմէյէճէք... պէնիմքինտէն ալըպ սիղէ պէյան էտէճէք տիր » տէյու պուլուրույօր Յիսուս Քրիստոս էֆէնտիլի: Իմտի պու սէօլլէրին ճիւմլէսիտէ Ազիզ Բուհուն Որդիտէն տալի սուտուր օլտուղունու աչըդտան կէօսթէրիյօր:

Էկէր Ազիզ Բուհ Որդիտէն տալի սուտուր օլմաղ իսէ Յիսուս էֆէնտիլիլին շու սէօլլէրի, հանի « Փէտէրին հէր նէսի վար իսէ ճիւմլէսի պէնիմ տիր » սէօլիւ պի էսաս վէ հալան օլմուչ օլուր, զիրա օլ վաղըթ Փէտէրին հէր նէսի վար իսէ ճիւմլէսիտէ Օղուլուն օլմաղ..... հաչա! Քրիստոս էֆէնտիլիլին քէլամլաւրընա պէօյլէ պիր հաղարէթ պիղտէն երբազ օլսուն:

Ազիզ Բուհ Քիթապը Մուգատտէստէ Փէտէրին բուհու թէսմիյէ էտիլտիլի կիպի, այնի թարգտա Որդինին տալի բուհու թէսմիյէ էտիլիյօր, վէ Ազիզ Բուհ Փէտէրին բուհու թէսմիյէ էտիլիյօր, չիւնքի Փէտէրտէն սուտուր, «բղխել» օլույօր: Իմտի մատամքի Ազիզ Բուհ Որդինին բուհու տալի թէսմիյէ էտիլիյօր, անըն Որդիտէն տալի սուտուր օլմասը շարթը մութլաղ տըր: « Լաքին Ալլահըն բուհու սիղտէ սաքին օլտուղու թաղտիրտէ, սիղ ճիսմանի տէյիլսինիզ, անճաղ բուհանի սինիզ, էկէր պիր քիմսէտէ Քրիստոսուն բուհու

եօգ իսէ, օլ քիմսէ անըն տէյիլ տիր» Բօմա. 8, 9:
«Իմտի, սիզ էվլատ օլտուղունուղ իչին Ալլահ եիւրէքլէ-
րինիզէ, Աբբա Փէտէր նիտա էյլէյէն քէնտի էվլատընըն
րունունու կէօնտէրտի» Գաղատ. 4, 6: — Քէզա.
«զիրա սէօյլէյէնլէր սիզ տէյիլսինիզ. լաքին սիզտէ
սէօյլէյէն Փէտէրիմին րունու տուր» Մատթ. 10, 20:

«Խոսսովանիմ եւ հաւատամ» տէյէրէք րիճա վէ
նիյազ էտէլիմ քի հէմ Փէտէրտէն, հէմ Օղուլտան
սուտուր էտէն Ազիզ Բուն ճան կէօզլէրիմիզի թէնվիր
էյլէսին:

ՊԱՊԸ ՍԱԼԻՍ

ՄՈՒՍԻՊԷԹ ՎԷ ՊԵԼԱԼԱՐ

Ալլահըն վարլըղընը իսպաթ էտիպ, անըն նէ
օլտուղունու պիրազ անլատըգտան սօնրա, տիւնեատա
տաի'մա կէօրիւպ վէ չօդ տէֆա խանախան կիրիֆթար
օլտուղումուղ մուսիպէթ վէ պէլալար հագգընտա տախի
պիրազ իյզանաթ վէրմէք լազըմ տըր: Պիզի մուզ-
թարըպ, հաթթա պա'ղը տէֆա մանվ էտէն մուսիպէթ
վէ պէլալարա տաի'ր պիրազ մա'ալիւմաթ վէրմէք փէք
էլզէմ տիր, չիւնքի օնլար իմանտա զա'իֆ օլանլար
իչին պիր թէօքէզ թաշը օլուպ, տինսիզլէրին էլին-
տէտէ քէնտի եանըլը եօլլարընը թաստիզ էթմէք իչին
կէօեա պիր նէվ' տէլիլ սայըլմագտա տըր:

Պու միւնիմ մէսէլէ հագգընտա սէօյլէմէզտէն
էվվէլ, 1° Դաւիթ մարգարէ իլէ շու տուայը էթմէք
լազըմ տըր:

«Եա' Ալլահ, պէնտէ փաք պիր եիւրէք եարաթ,
տէրունիմտէ սօղըու պիր րուն թագէլէ» Մէզ. 50, 10:

2° Ալլահըն սըրըլարընա ազըլ էրտիրէճէք տէրէ-
ճէտէ իտրաք վէ գապիլիյէթիմիզ օլմատըղընը թէվազու
իլէ իզրար էթմէլիյիզ: Պիր չօդ տէֆա պիզէ հալընըզ
սօգունան նօզթայը, պիզէ մախսուս օլան ճիհէթի
թէֆթիլ վէ թէֆէքքիւր էտէրէք օնա կէօրէ հիւքմ
էտիյօրուզ:

Ումում քեաի'նաթը անլայըպ զապթ ու իտրաք

էտէպիլէճէք գապիլիյէթէ մալիք տէյիլիզ: Խալիկիմիզ Ալլահն իտարէսինէ միւտախէլէ էթմէյէտէ հազզ ու սալահիյէթիմիզ հօզ տուր: « Էյ՝ ատէմ սէն քի՞մսին քի Ալլահա ի՞թիրազ էտէրսին, ետիր ետիրճըսընա պէնի նի՞չիւն պէօյլէ ետիրտըն տէյէպիլիւրմի՞ » Րօմա, 9, 20:

3° Պիզ վազթըն պիր ճիւզի միւտտէթինի, վէ պու ճիւզի միւտտէթինտէ պիր գաչ սանիյէսինի անճազ կէօրէպիլիյօրուզ: Ֆազաթ պու գըսա էօմրիւմիւզ իլէ, փէք մահտուտ օլան ա՛ղլ ու ի՛րմիմիզլէ զահրէն պիզէ խօչ կէօրիւնմէյէն վազը՛ալարը հազգսըզ պուլույօրուզ: Հազգսըզ կէօրտիւյիւմիւզ վազը՛ալարըն, ՚ումում վազը՛ալար սըրասընտա, վէ տիւնեայը իտարէ էտէն գանուլարա նազարէն, նասըլ հազըրլանմըչ օլտու-դունու վէ իսթիգալտա ՚ումում քեաի՛նաթըն իւզէ-րինէ անըն նէ թէէսիր պըրազաճազընը պիլիւրմիյիզ... խայըր... խայըր... ասլա պիլէմէյիզ... պինաէն ա՛լէյ պու տիւնեանըն մուսիպէթ վէ պէլալարընտան տօլայը Ալլահա գարչը սէօյլէյէրէք անըն իտարէսինէ գարըչմազ իսթէտիյիմիզտէ եանըլըյօրուզ:

Պու մէսէլէ փէք միւհիմմ օլտուդունտան պիր թէմսիլ իլէ անը պիրազ տահա իյզահ էտէլիմ:

Ազլ ու իտրաք սահիպի պիր գարընճա ֆարզ էտէրէք օլ գարընճայը զայէթլէ կիւզէլ կէօրտիւ-յիւմիւզ պիր ինսանըն եիւզիւ իւզէրինէ գօտուզու-մուզտա, զանն էթմէմ քի պու գարընճա օլ ինսան սուրէթինի պիլիւրմի կիպի քեամիլէն կիւզէլ վէ գուսուր-սուզ պուլտուն: Ազըլը ֆարզ էթտիյիմիզ պու գարընճա օլ կիւզէլ եիւզիւն իւզէրինտէ սէրպէսթճէ կէզմէսինէ մանի օլան պուրունու իքի տէլիքլէրիլէ միւնասի-պէթսիզ պիր տազ, քիպար ազըզը տիպսիզ պիր

կիրտապ, կէօզլէրի ֆաի՛տէսիզ չուգուլար, սաչը, սազալը... Էայլն լիւզիւմսիւզ օրմանլար, պիր թազըմ ֆաի՛տէսիզ չալըլար ատտ էտէճէք տիր, չիւնքի գարընճա քէնտիսի օլ սուրէթին կիւզէլիյինի թէմա-մըյլա կէօրէմէյօր: Իմտի նասըլքի պու գարընճա « ինսանըն սուրէթի կիւզէլ տէյիլ տիր » տէտիյինտէ եանըլըյօր իսէ, պիզ գարընճաճըգլար տախի ազըլմըզըն եէթիւմէտիյի չէյլէրտէ Ալլահն իտարէսինէ միւտախէլէ էթմէք իսթէտիյիմիզտէ պէօյլէ խաթա էտիյօրուզ:

4° Ալլահ տիւնեատա հէր չէյին սէպէպի էվվէլի տիր (Cause première) եանի տիւնեայը եարատըզ օնու իտարէ էտէն գանուլարը սապիթ գըլան քէնտիսի տիր: Ալլահ էքսէրիա սապիթ գըլտըզը իչպու գանուլարըն, եանի պու իքինճի սէպէպլէրին վասիթասըյլա տիւն-եայը իտարէ էտէր (par l'intermédiaire des causes secondes). Հէր նէգատար պու իքինճի սէպէպլէր էյի իսէլէրտէ, զիեատէսիլէ էյի վէ գուսուրսուզ տէյիլ տիրլէր, զիրա օնլար տախի մախուզ տուր:

Ասէն գուսուրսուզ օլմայան պու իքինճի սէպէպլէրին իւզէրինէ խարիճտէն իճրա էտիլէն թէէսիր տախի, օնլարը չօզ տէֆա տահա զիեատէ զա՛իֆլէն-տիրիւր, վէ Ալլահ իսէ էվվէլճէ գօտուզու թապի՛աթ գանուլունա մուզայիր օլարազ տաի՛մա իչլէրին ճէրէեանընա միւտախէլէ էթմէզ:

Մէսէլա պիր ազաճըն տաի՛մա ա՛լէ վէ լէզիզ մէյ-վէ վէրմէսի իչիւն Ալլահ օլ ազաճըն թապի՛աթ գա-նուլունա միւտախէլէ էթմէզ: Ազաճ, եարատըլըչըն-տան, թապի՛աթընտա նէսի վար իսէ օնու հասըլ էտէր, հաթթա էկէր պաղչէպան պաղչէյի ի՛մար էթմէզ,

աղանձա սու վերմէղ իսէ, աղանձ քէնտի թապի'աթընա մախսուս օլան տէրէճէտէ պիլէ էյի մէյվէ վէրէմէղ:

Քէզա, ինսան մախլուգ օլուպ հէր քէմալլիէթէ մալլիք տէյիլ տիր, վէ կիւնահտան իլէրի կէլէն պա'զը հալլար ինսան թապի'աթընը տահա զիհատէ զա'իֆ-լէթմիլ տիր: Մէսէլա սաղլամ պիր առէմին էվլատլարը տախի էքսէրիեա սաղլամ օլուր: Ախլաքսըզըզը սէպէ-պինէ ֆիրէնկի խասթալըզընա տիւչէն պիր փէտէրին էվլատլարըտա ֆիրէնկի խասթալըզըլա տիւնեայա կէլիր: Իմտի պիզէ խօշ կէօրիւնմէյէն շէյլէրտէն տօլայը Ալլահըն իտարէսինէ գուսուր պուլմայալըմ: Ժան-Ժազ Բուսօնուս (J. J. Rousseau) չու սէօղլէրինի պուրա-ճըզտա զիքը էտէլլիմ: « Ինսանլարըն ճիւրմիւնտէն, վէ օլ ճիւրմլէրտէն թէվէլլիւտ էտէն պէլալարտան տօլայը Ալլահա գարչը չիքեաեթմի' էթմէլիլիզ: Պիր հարպ մէյտանընտա գըրըլան գօլ վէ պաճաղլարը կէօրէրէք, Ալլահ նիչիւն պուգատար գըրըզ գօլ վէ պաճաղ եարաթ-մըշ տըր տէյու Ալլահա գարչը իշթիքեատամը' պուլուսմալըզը »:

5° Մուսիպէթ վէ պէլալար իքի նէվ' տիր, ճիս-մանի պէլալար վէ բուհանի պէլալար: Ճիսմանի պէլալար տէմէքլէ տիւնեէվի հայաթըմըզա մախսուս օլան պէտպախթըզ, աֆաթ, տէրտ ու միհնէթի տէմէք իսթէյօրում: Բուհանի պէլա իսէ ճանըմըզա մախսուս օլան պէլա եանի կիւնահ տըր:

Ճիսմանի պէլալարըլըզըն ասըլ սէպէպի բուհանի պէլա եանի կիւնահ օլմուշ տուր: աղըր, աճը, հէր պիր մուսիպէթ, հաթթա էօլլիւմ կիւնահ սէպէպինտէն իլէրի կէլմիլ տիր: « Պուսուս իչիւն նէթէքիմ պիր առէմ վասիթասըլա կիւնահ վէ կիւնահ իլէտէ պու տիւնեայա

էօլլիւմ կիրտի իսէ էօլլիւմ ճիւմլէյէ կէչտի, վէ օնտա ճիւմլէ առէմլէր կիւնահ իշլէտիլէր » Բօմ. 5, 12:

ՏԻՒՆԵՒՎԻ ՊԵՆԱԼՍՐ

Աղըր վի անը սուլմագ. — Ինսանըն պու տիւնեատա աղըր, աճը տուլմասընտա, Ալլահըն գայըրըճըլըզընա, անըն էյիլիք վէ ա'տալէթինէ զըտտ հիչ պիր շէյ հօգ տուր: Պիզէ խարիճ օլան շէյլէր իլէ թէմասըմըզտան միւթէէսիր օլմագ, եանի սըրասընա կէօրէ անյէրտէն պիր քէյֆ տուլմագ, եախօտ աղըր, աճը հիսս էթմէք (զգալ) թապի'աթըմըզըն թէքքիլաթը ասլիյէսինտէն իլէրի կէլիյօր: Ինսան թապի'աթը հասսաս տըր (զգալուն): Հիսս էթմէք, տուլմագ (զգալ) թապի'ա-թըմըզըն խասսընէթի (չասկուրիւն) տիր քի պիզի մատտէտէն իւսթիւն պիր տէրէճէյէ եիւքսէլտիյօր: Իմտի, խարիճտէն իւզէրիմիզէ իճրա էտիլէն թազ-եիգտէն « նի'չիւն միւթէէսիր օլույօրուզ » տէյու Ալլահա գարչը սէօյլէմէտէն իսէ, Ալլահ « նի'չիւն պիզի մատտէ տէյիլտէ, ինսան եարաթմըշ տըր » տէմէսի տահա տօղրու տուր: Մէսէլա պիր առէմ էվինին հավ-լիսինտէ կէզէր, եախօտ հօլտա կիտէր իքէն տըզգաթ-սըզըզ նէթիճէսի օլարագ ֆէնա պիր սուրէթտէ տիւչիւյօր, վէ տիւշմէսիլլէ պէրապէր պիչարէ առէմին գօլու գըրըլըպ, ֆէրեատ ու ֆիզան էթմէյէ պաչլայօր: Պու պէտպախթ առէմին աղըր աճը տուլարագ ֆէրեատ էթտիլի սըրատա, իւզէրինէ տիւշտիւլի թաչտան վէ թօփրագտան հիչ պիր սէս չըզմայօր, օ հիչ պիր աղըր հիսս էթմէյօր: Պու հալըն հիքմէթինի անլամագ փէք

գօլայ տըր, նասըլքի եօգարըտա զիքը էթտիք, Ալլահ ինսանը մատտէտէն իւսթիւն պիր տէրէճէտէ եարատըպ, օնա, եէրինէ կէօրէ քէյֆ, եատա աղըր հիսս էթմէք գապիլիյէթինի վէրմիշ տիր, ֆագաթ թաշ վէ թօփ-րագտա իսէ օ խասսըհէթ եօգ տուր:

Ճիսմանի պելալար, աղըր վէ աճըլար. — Չօգ տէֆա ինսանըն թէտպիրսիզլիյի, վէ անըն գապահաթը եիւ-զիւնտէն իլէրի կէլիւր: Նասըլքի եօգարըտա զիքը էթտիք, թապի'աթը պէշէր հասսաս տըր, պուսուսլա պէրապէր թէտպիրտէ գուսուր էթմէյիպ, Ալլահըն թէնպիհէրինին եօլուստա եաշայան պիր ատէմ, պիր չօգ պէլալարտան քէնտի քէնտինի վիգայէ էտէ պիլիւր: Պու հագիգաթը պա'ղը գօլայ թէմսիլէր իլէ անլայա պիլիւրիզ: Ալլօօլլու իճկիլէրէ միւպթէլա օլան պիր ատէմ ֆէնա սուրէթտէ մի'տէսինի խարապ էթմիշ օլուպ օսն տէրէճէ աղըր վէ աճը տուլույօր: Պու ատէմ պէօյլէ քէնտի քէնտինի իճկիլէ վէրմէսէ իտի, պու խասթալըղա տիւշմէզ իտի: Պիր պաշգասը սէրխօշլուղու վազթընտա արգատաշը իլէ զաւղա եափարագ, հէմ քէնտիսի եարալանըյօր, հէմտէ արգատաշընը եարա-լայօր..... Սէրխօշլուղու եիւզիւնտէն իշթէ պու ատէմ, խասթալըղա, զայիֆիլիյէ, ազա նօգսանլըղը վէ մանքիւմիյէթ կիպի պէլալարա տիւշար օլույօր..... Պիր պաշգասը քէզա ախլագսըղըղը եիւզիւնտէն պիր թագըմ ֆէնա խասթալըղարա տիւշիւյօր, վէ իւզէ-րինտէ օլան պու ֆէնա խասթալըղը, ֆիրէնկի վէ սայիրէ կիպի խասթալըղ պիւթիւն ա'իլէսի էֆրատընա կէշիյօր..... Շու հալտէ պէտպախթըղըմըղըն սէպէպի չօգ տէֆա պիլ քէնտիսիլ օլույօրուզ, գապահաթ պիլտէ տիր, վէ կիւնահըմըղըն ճէզասընը չէքիյօրուզ:

Պա'ղը տէֆա տախի էսասէն խըզմէթիմիլ իշիւն եարատըլան չէյլէր, թէսատիւֆի օլարագ (դիպուսմու) պէտպախթըղըմըղը միւճիպ օլույօր: Մէսէլա, աթէշին ինսանա օլան խըզմէթինի հէրքէս պիլիւր վէ թագտիր էտէր, լաքին գազաէն պիր եէրիմիլ եանտըղընտա աղըր, աճը տուլար իսէք, « Ալլահ աթէշի նի'շիւն եարաթմըշ տըր, եախօտ Ալլահ աթէշէ եագմագ գուլ-վէթինի նի'շիւն վէրմիշ տիր » մի' տէմէլիլիզ.....

Աճըղ, աճըղ հիսս էթմէք ֆէնա տըր, լաքին ինսանտա աճըղ տուլմագ օլմասա իտի, հիշ եէմէք եէմէզ իտի, վէ պէօյլէճէ աճըղտան էօլիւր իտի: Տիւնեատա պօղաղ չապասը օլմասա իտի, տիւնեա կէնիշ պիր թէմպէլ խանէ օլուր իտի:

Պու տիւնեատա չէքտիլի'իլ աղըր վէ աճըլարըն էսասընը տահա էյի անլամագ իշիւն, Աղիլ Բիլիսանըն վէ Աղիլ Բիթապլարըն պու մէսէլէ հագգընտա պիլէ էօյրէթտիլ թալի'աթը տախի խաթըրմըղա կէթիր-մէլիլիզ:

Ալլահ ինսանը եարատըպ խաթիլ իւլ ատէ « զերբնական » պիր տէրէճէյէ եիւքսէլթտի, վէ օնա պիր չօգ իմթիեաղլար իհսան էթտի « առանձնաճնուր-նումնե »: Ագամ վէ պիլ օնուն էվլատլարը աղըր, աճըտան, հաթթա էօլիւմտէն մու'աֆ իտիք:

Պու մու'աֆիկէթ հալընըն տէվամ էթմէսի, ճինսի պէշէրին փէտէրի վէ վէքիլի մէսուլու օլան Ագամըն իրատէթինէ 'էվգուֆ իտի, եանի Ագամ, Ալլահըն գօտուղու եասաղա իթա'աթ էթսէ իտի, օ իմթիեաղաթ հալը տէվամ էտէճէք իտի: Լաքին իւք աթալարմըղ Ագամ վէ եւա չէյթանտան թէճրիպէ էտիլիպ Ալլահըն գօտուղու եասաղը պօղտուլար վէ Ալլահ իթա'աթսըղ

աթալարմըզը, վէ պիզ էվլատլարընը աղըը աճը կէօրմէյէ հաթթա էօլմէյէ մահքիւմ էթտի: « Իմտի նասըլքի պիր առէմին վասիթասըյլա տիւնեայա կիւնահ վէ կիւնահըն վասիթասըյլա էօլիւմ կիրտի իսէ, պու վէճնլէ տախի ճիւմէսի կիւնահ իշլէտիքլէրինտէն էօլիւմ ճիւմլէ ինսանլարա կէչտի » Րօմ. 5, 12: Շու հալտէ ինսանըն աղըը աճը հիսս էտիպ էօլիւմէ միւպթէլա օլ'ասը, պաշլըճա հասսաս պիր թապիաթա մալիք օլտուղու իշիւն օլմայըպ, իլլա կիւնահա տիւշտիւյիւ իշիւն տիր:

« Ալլահ խաթաեար Աղամը Եղեմ պաղչեսիսէն քարս էսիպ հայաթ աղանընն եօլունու մուհաճագա էքմէ իշիւն Բերովքէլէ իլէ հէր քարաճա սէօնէր ալէվ գըլընըն իգամէ էյլէսի »:
Քրիսթանըղ րուհու իլէ տիւշիւնէրէք, աղըը վէ աճըլարըն, պու տիւնեանըն պէլալարընըն, չօգ տէֆա

պիզիմ խայրըմըզա օլտուղունու տախի ունութմայալըմ:

Սըհնէթ ու աֆիյէթլէրի պէր քէմալ օլուպ պօլլուգ իշինտէ հաշայարագ, Ալլահը վէ էպէտի սէլամէթլէրինի ասլա խաթըրլարընա կէթիւրմէյէն պիր չօգ առէմէր, խասթալըզա եախօտ պիր տարըղա տիւշտիւքլէրինտէ, Ալլահա տէօնիւպ իմանա վէ թէօլպէյէ կէլիյօրլար:

Իմտի թէն խասթալըզը, ճիսմանի պէլա, անլէրին էպէտի սէլամէթլէ չըգմալարընա, եանի Ալլահա տէօնմէլէրինէ սէպէպ օլույօր:

Պու հագիգաթը գօլայճա անլաթմագ իշիւն Աղիզ Քիթապըն պիր վագը'ասընը պուրաճըգտա զիքր էտէլիմ:

Յիսուսուն Կանա չէհրինտէ պուլունտուղու պիր սըրատա պիր պէյգատէ կէլիպ, էօլմէքտէ օլան էվլատընա չիֆա վէրմէք իւզէրէ, Յիսուսուն Կափառնաուճա կիթմէսի իշիւն րիճա էթտի: Յիսուսուն « կիթ էվլատըն հաշայօր » տէմէսի իւզէրինէ, պէյգատէնին օղլու Կափառնաուճատա չիֆա պուլտու: Պու միւճիզէթին իւզէրինէ, պէյգատէ քէնտիսի վէ պիւթիւն խանէսի Յիսուսա իման էթտիլէր. Յովհ. 4, 46—53:

Շու հալտէ պէյգատէնին օղլունուն խասթալըզը անըն պիւթիւն խանէսինին խայրընա օլուպ իմանա կէլմէլէրինէ պիր եօլ օլտու:

Մօնթէյն (Montaigne) նամ ֆրանսըզ պիր ֆէյլէսօֆ վէ ախլագիյուն պու մատտէյէ տախ'ր շու սէօլլէրի հաղըյօր: « Մուսիպէթ ճանըմըղըն իւզէրինէ տէմիրի տէօվէն վէ տէօվաիւքճէ փասընը չըգարըպ անը թէմիլլէյէն չէքիճին խըզմէթինի կէօրիւր »:

ԻՆՍԱՆԼԱՐ ԱՐԱՍՐՆՏԱՍ ԿԵՕՐԻԻԼԷՆ ՖԱՐԳԻԼԸ
ԻՍԹԻՏԱՏ ՎԷ ՀԱԼԼԱՐ

Ճիսմանի պէլալարտան պահա էթտիքտէն սօնրա, ինսանլար միեանընտա կէօրիւլէն ֆարգլը իսթի'տատ վէ հալլար հազգընտա տախի պիրազ իյզահաթ վէրմէք լազըմ տըր: Եանի 'ուսուլմ ինսանլարը եարատան պիր վէ ա'յնի Ալլահ նի'չիւն պազը ատէմլէրէ եիւքսէք պիր գապիլիյէթ, ղէքեա, ֆէվգէլա'տէ պիր կիւզէլիք, պէօյիւք պիր սէրվէթ իհսան էտիպ, պիր չօգ ատէմլէրէտէ ճիւզի պիր իտրաք, չիւքլին պիր սուրէթ վէրէրէք, ֆազիրիլիք վէ սէֆալէթ իչինտէ եարաթմըլ տըր: Ազըմըզա զըտտ կէլէն պու ֆարգլը հալլար, Ալլահն ա'տալէթինէ վէ անըն հիւանի իտարէսինէ գարչը պիր տէլիլ օլամազ:

1° Էվվէլա պու ֆարգլը հալլար ապ ու զաթընտան պիր ֆէնալըզ, պիր հազգաըզըզ օլմայըպ շիրքէթի պէչէրիյէյէ, եանի ինսանլարըն ճէմիյէթլէ պիր արատա եաչամալարը իչիւն լազըմ տըր:

Հէր պիրիմիլին մալիք օլտուղու իսթի'տատ, կիւզէլիք վէ սէրվէթ հէր նէգատար մահտուտ վէ ճիւզի օլսատա, Ալլահն պիր ա'թիյէսի, պիր իհսանը տըր: Ճիւզի ազլ ու իտրաք, ճիւզի պիր կիւզէլիք... հիչ եօգտան էյի տիր: Նասըլքի ֆէյլէսօֆլար տէրլէր « Melius esse quam non esse » վար օլմագ, հիչ օլմամագտան էվլա տըր:

Քէնտի հալըմըզտան մէմնուլն օլմատըզըմըզ, պիզ տէն եիւքսէքլէրինի կէօզէթտիյիմիլզտէն իլէրի կէլիյօր եանի պիլզտէ օլան գապիլիյէթի, կիւզէլիյի, Էայն... պաչալարընըն ազլ ու իտրաքը վէ կիւզէլիյի իլէ

րուպար էթտիյիմիլզտէ տիր քի պիլիմքինի նօգսան եախօտ գուսուրլու կէօրիւպ Ալլահ գարչը իլթիքեատա պուլուլուլօրուզ: Պու խոսուստա եանըլաըզըմըզ անլաթմադ իչիւն չու թէմսիլի կէթիրիլիմ: Պիզ քէնտիմիլզ պէչ օն ֆուգարայա պիր եարաթմ էթմէք իսթէտիյիմիլզտէ՝ ճիւմլէսինէտէ ա'յնի մըզտարտա ի'անէ վէրմէյէ մէճպուրմո'ւյուզ... խայըր, ապա մէճպուր տէյիլիզ: Պիր ֆազիրէ 10 զրուչ վէ պիր պաչապընտա 5 վէրտիյիմիլզ իչիւն պէչ զրուչ ալան ատէմ պիլզ հազգաըզ նազարըլա պազար իսէ էյի պիր չէյմի' եալիմըլ օլուր: Պէչ զրուչ ալան ֆազիրին քէնտի խայըրխահնա գարչը պէօյէ պիր հազարէթտէ պուլուլումայա հազգ ու սալահիյէթի օլմատըզ կիպի, պիլիմ տախի Ալլահ գարչը հիչ պիր չէյ տէմէյէ հազգ ու սալահիյէթիմիլզ եօգտուր:

2° Ինսանլար արատընտա ֆարգլը տէրէճէլէրին պուլուլումասը ճէ'միյէթի պէչէր իչիւն փէք էլզէմ տիր: Ինսանլարըն այնի տէրէճէտէ ղէնկին օլմասը, ճիւլէսինինտէ ֆազիր, վէ պէտպալիթ օլմասը տէմէք տիր: Ղիրա ինսանլարըն հայաթընա էչէտտի լիւզիւմիւ կէօրիւլէն պիր չօգ ատի վէ ալչագ խըզմէթլէր վար տըր քի մէօհթամ օլմայան պիր քիմսէ օնլարը եալիմագ իսթէմէզ: Իմտի հէրքէս ա'յնի տէրէճէտէ ղէնկին օլուր իսէ օլ խըզմէթլէրի հիչ պիր քիմսէ կէօրմէք իսթէմէզ վէ պա'զը սըրատա իսէ հէրքէս օլ ալչագ խըզմէթլէրի քէնտի կէօրմէյէ մէճպուր օլուպ վէ օնուտա կէօրմէտիյինտէն քէնտինի պիւթիւն սէրվէթի իչինտէ պէտպալիթ ատտ էտէճէք: Մէսէլա հէրքէս ա'յնի տէրէճէտէ ղէնկին օլուր իսէ եաչամամըզ իչիւն լազըմ օլան օտուլու քի'մ քէսէճէք, քէօմիւրիւ քի'մ եաչաճագ, քէսիլմիլ օտուլու, եանմըլ քէօմիւրիւ չէհիլէ

Պիր չօգ ատեմէբաւէ քէնաւի գապահաթլարը երւ-
զիւնաւէն շէրէֆ վէ սէրվէթլէրինի զայպ էտիպ, պէշէ-
րիյէթլին էն էտնա տէրէճէսինէ տիւշմիւշաւուրլէր, Պիր չօգ ատեմէբ պիլիւրիզ քի քէնաւի շէրէֆլէրինի, վէ
թիւ.քէնմէզ զանն էթտի.քլէրի սէրվէթլէրինի թէնպէշ-

Շուռ սիււալա տախի պուրաճըդտա պիր ճէվապ
վէրէլիմ, եանի « Ալլահ ինսանըն քէնտի հիւրըլւյէ-
թինի սուլի իսթիմալ էտէճէյինի պիլտիյի հալտա անը

նր՝ չիւն հիւրը հարաթաղ » — Ալլահ ինսանը հիւրը հարաառարադ, օնա քէնտի Ալլահըղընա հաղըըը պիր ինսանտա պուլունտու : Իմտի, Ալլահ ինսանըն պա'ղը սըրատա քէնտի իրատէի' ճիւղիյէսինի ֆէնայա գուլլա- նաճաղընը նաղարը ի'թիպարա ալարադ, անը հա հիւ հիւրը հարաթմասա, հախօտ հիւրրիյէթինի ֆէնայա գուլլանաճաղը սըրատա, օնուն հիւրրիյէթինի կէրի ալտա իտի Ալլահըղընա հաղըընադ պիր չէյ օլաճաղը կիպի ինսանտա, պախուսուսէ էյիլէրէ պէօյիւ-ք պիր զատր օլմու-չ օլուր իտի, զիրա միւքեաֆաթա հաղըը օլամադ իտի :

Ալլահ, ինսանըն քէնտի հիւրրիյէթինի էյիյէ գուլլանաճաղը իչիւն, ճէպը էթմէյէրէ-ք, օնա լաղըմ օլան վասիթալարը տախի վէրմիշ տիր :

Մէղըիւր վասիթալարըն պա'ղըլարընը զիքը էտէլիմ :

1° Թապիաք ցօմօսու : Քէօթիւ պիր չէյ հափաղը- ղըմըղ անտէ վիճտանըմըղ պիղէ խապէր վէրիպ մուղ- տարըպ օլույօր, իճրա էթտիյիմիղ հարամաղ մուամէ- լէտէն տօլայը պիղի թէվպիս էտիյօր : Պիր խայըր ամէլ իչէտիյիմիղտէ օլ վիճտանըն սէսի պիղի մէտն էտիյօր... Պօղոս Առաքեալ աչըղտան պու հաղիղաթը պիղէ պիլաթիյօր : « Զիրա նօմօսու օլմայան թաի'ֆէլէր իսէ նօմօսուն ամէլլէրինի թապի'աթճա իճրա էթտիքլէ- րինտէ հէր նէգատար նօմօսարը հօդ իսէ, քէնտի քէնտիլէրինէ նօմօս տուրլար : Օնլար նօմօսուն թէն- պիհլէրի եիւրէքլէրինտէ հաղըը օլտուղունու կէօսթէ- րիլլէր : չիւնքի զամիլլէրի քէնտիլէրէ չէնատէթ էյլէյիպ ֆիթիլլէրի եէքտիկէրինէ թա'ղիր հա թահսին էտէրլէր » Բօմա. 2, 14, 15 :

2° Ազլ ու իսրաֆ : էյիյի քէօթիւտէն թէֆրիպ էտէպիլմէմիղ իչիւն, Ալլահ պիղէ թապիաթ նօմօսու իլէ ազլ ու իտրաք տախի վէրմիշ տիր, չէօյլէքի քէնտի իրատէի' ճիւղիյէլէրինի սուի իսթիմալ էտէնլէր, քէօրիւ քէօրիւնէ տէյիլ, իլլա պիլէրէ-ք քէօթիւյիւ ինթիլիսապ էտիյօրլար :

3° Ալլահըն քէնպիհլէրի : Պիղիմ իչիւն պիր գուլվէթ վէ տօղրու, աալա հանըրմաղ պիր հօլ տուր : Պու սէպէպտէն Դաւիթ մարգարչ Բապպա չէօյլէ տուա էտիյօր : « Էմիլլէրիյին թարիպինտէ պէնի իրչատ էյլէ, զիրա անտէ մէսէրրէթ պուլտում » Մէղամ. 118, 35 :

4° Ազիգ խորհուրդլար : Կիւնանտան սաղընըպ էյի հօլտա տէվամ էտէպիլմէմիղ իչիւն Քրիստոս Էֆէն- տիմիղ պիղէ եէտի խորհուրդլարը վէրմիշ տիր վէ օնլարըն վասիթաաղլա պիղէ ֆէվգէլա'տէ գուլվէթ վէ լութուֆ ինսան էթմէքտէ տիր... :

5° Տուա : Քրիստոս Էֆէնտիմիղ « ույանըղ տուրուն վէ թէճրիւպէյէ տիւշմէմէք իչիւն տուա էտին » տէյու պուլլուրույօր : Տուայը թէրք էտէն ատէմ, թապի'ի թէճրիւպէտէ զա'իֆ պուլունտուր :

Քէնտի իրատէի' ճիւղիյէլէրինի քէօթիւյէ գուլլա- նանլար օլտուղու կիպի, անը էյիյէ գուլլանանլար տախի չօղ տուր : Իմտի Ալլահ, քէօթիւլէրին սէպէպլինէ էյիլէրի տախի պու ինսանտան մահրում էթմէք, թապի'ի, իսթէմէղ : Իրատէի' ճիւղիյէյի գալտըրաղ- ղըմըղ կիպի, ինսան իչիւն մէսուլլէյէթ տախի գալմաղ, հանի ինսան քէնտի էյի ամէլլէրի իչիւն միւքեաֆաթա չաեէսթէ, վէ ֆէնա ամէլլէրի իչիւն ճէգայա միւս- թէհաղ օլամաղ, չիւնքի սէվգի թապիտէն տըշարը պիր չէյ հափամաղ :

Ալլահըն, կիւնահ իշխմանէսինէ թէհամմիւլ էթտի-
յինտէն տօլայը տինսիզլէրին ի'թիրազ էթմէսի, եանի,
« ինսանըն քէտի հիւրրիւյէթինի սուի իսթիմալ
էտէճէյինի պիլէն Ալլահ, նի'շիւն ինսանը հիւրր եարա-
տըյօր » տէմէլէրի, նէգատար պօշ վէ մանթըգսըզ պիր
ի'թիրազ օլտուղուհու էյիճէ անլաթմազ իշիւն պիր գաշ
թէմսիլ իլէ անըտա իյզահ էտէլիմ:

Սույա տիւշիւպ պօղուլմազ իւզէրէ օլան պիր
ատէմի սուտան չէքէրէք անըն հայաթընը գուրթարմազ
չօզ էյի տիր: Լաքին օլ ատէմ սաղ գալտըղընտա
օլապիլիւր քի քէնտի հայաթընը ֆէնայա գուլլանըր
տէյէրէք օլ ատէմի սուտան գուրթարմալը տէյիլմի'յիզ:
Պիր չէյտէ սուի իսթիմալ օլապիլմէք իմքեանը օլտու-
ղու իշիւն օլ չէյ ասլ ու զաթընտա քէօթիւմի'ու տիւր
տէմէլիյիզ: Մէսէլա օգուլուպ հազմազ պիլմէք չօզ էյի,
ինսանա ֆաի'տէլի վէ չէրէֆ կէթիւրիւր պիր չէյ տիր:
Լաքին օլապիլիւր քի օգուլուպ հազմայը պիլէնլէր
քէօթիւ քիթապլար օգուլարազ, ֆէնա չէյլէր եազարազ
կիւնահա տիւշէրլէր տէյու, օգուլուպ հազմազ էօյ-
րէնմէյի հասագի'ը էթմէլիյիզ, օգուլուպ հազմայը
քէօթիւ պիր չէյմի' ատտ էթմէլիյիզ:

Ալլահըն իտարէսինէ գարչը պու խուսուստա
ի'թիրազ էտէնլէրին մագսատը, Ալլահըն չէրէֆինի
արամազ, եախօտ տիւնհատան կիւնահըն գալտըրըլ-
մասընը իսթէմէք տէյիլ, իլլա Ալլահա գարչը օլան
խուսուլմէթլէրիլէ սաֆտէրուն ճանլարը զէհրլէմէք
տիր:

ԳԸՍՄԸ ՍՍՆԻ: Ճիւմանի պէլալար կիւնահըն
հիւզիւնտէն իլէրի կէլմիշ օլտուղու հալտէ, նի'շիւն
պու տիւնհատա կիւնահքեար ատէմլէր էյի ատէմլէրտէն

տահա պախթիյար, տահա բահաթ տըրլար:

Պու սիւալա տօղրուտան ճէվապ վէրմէզտէն էվիէլ
անըն պազը եանլը ճիհէթլէրինի կէօթէրէլիմ:

1⁰ Ումուլմ էյի ատէմլէրին հէր իւզէրինտէ պէտ-
պախթ վէ քէօթիւ ատէմլէրին իսէ մութլու « երջանիկ »
օլմալարը, եանլը օլարազ ֆարզ էտիլիյօր, զիրա էյի-
լէրին արասընտա, մութլու, բահաթ պիր էօմիւր
կէշիրէնլէր տախի չօզ օլտուղու կիպի, քէօթիւ ատէմ-
լէր, կիւնահքեարլար միեանընտա քէզա պէտպախթ
օլանլար զայէթլէ չօզ տուր: Խարիճի կէօրիւնիւչէ
կէօրէ հիւքմ էթմէլի տէյիլիզ: Պախթիեար զանն էթ-
աիյիմիզ զէնկինին քի'մ պիլիւր նէ' չէքիլմէզ տէրալէրի
վար:

2⁰ Էյիլէրին հիշ պիր գուսուրու վէ քէօթիւլէ-
րինտէ հիշ պիր էյիլիյի օլմամը տըր տէմէք տախի
եանլը տըր: Շիւմի ասըլ սիւալըն ճէվապընա կէլէլիմ:

Ա. Տիւնհատա պազը էյիլէրին պէտպախթ վէ
կիւնահքեարլարըն իսէ էյիլէրտէն տահա բահաթ պիր
էօմիւր կէշիրմէլէրինտէ թէաճիւպ էտէճէք հիշ պիր չէյ
հօգտուր: Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի տօսթլարընա,
քէնտի շայիրտլէրինէ, էվիլէլինտէն պու հալլարը
խապէր վէրտի: « Կէրչէք, կէրչէք սիզէ տէրիմ քի, սիզ
աղլայըպ հաս չէքէճէքսինիզ, տիւնհա իսէ սէվինէճէք
տիր » Յուլի. 16, 20: Քէզա « օլ զէման Յիսուս շայիրտ-
լէրինէ տէտի, հէր քիմ արգամսըրա կէլմէք իսթէր իսէ,
քէնտի քէնտինի ինքեար էթսին, խաչընը օմուղուհա
ալըպ արգամսըրա կէլսին » Մատթ. 16, 24: Քէզա
« խաչընը ալըպ արգամսըրա կէլմէյէն պանա լայըզ
տէյիլ տիր » Մատթ. 10, 38:

Էպէտի սէլամէթէ չըգապիլմէմիզ իշիւն խաշ հօլու

տահա էմին պիր եօլ օլտուղուհտան Գրիստոս էֆէն-
տիմիզ անը պիղէ կէօթէրիյօր, հաթթա քէնտինէ
շալիրտ օլապիլմէմիզ իչիւն օնու շարթ գօյուլյօր, չիւնքի
տիւնեա ըահաթլըղը իչինտէ եաշայանլարըն էպէտի
սէլամէթէ չըգմալարընա պէօյիւք կիւճլիւքլէր վար տըր
« Յիսուս իսէ շալիրտլէրինէ տէտի, կէրչէք սիղէ տէրիմ
քի զէնկինին կէօքլէրին փատիշահլըղընա կիրմէսի
կիւճ տիւր » Մատթ. 19, 23: Իմտի պու տիւնեատա
էզիյէթ չէքիպ, սէֆալէթ իչինտէ եաշայան էյ՝ սալիհ
ճանլար, շաղ ու մէսրուր օլուհուզ զիրա էֆէնտիմիզ
Յիսուս Գրիստոս սիղէ տէյօր: « Նէ՝ մութլու աղլայան-
լարա զիրա օնլար թէսէլլի օլաճագլար » Մատթ. 5, 5:
Քէզա « սիզ գասալէթ չէքէճէքսինիզ, լաքին գասա-
վէթինիզ շաղլըղա թէպտիլ օլաճագ տըր » Յովհ.
16, 20:

Բ. Պու տիւնեա ասլընտան միւքեաֆաթ հէտէ
միւճագաթ տիւնեասը տէյիլ տիր: Պու տիւնեատա
էյիլէրէ տէրհալ միւքեաֆաթ, վէ քէօթիւլէրէտէ կիւ-
նահլարընըն ա՛գապինտէ ճէզա վէրմէք լաղըմ կէլսէ,
հէր սա՛աթտա, հէր տագիղէտէ Ալլահըն մուճիզաթ
էթմէսի, քէնտի գօտուղու թապիաթ գանուհլարընը
հէր սա՛աթ տուրտուրմասը իճապ էտէր իտի: Մէսէլա,
Ալլահ պիր ՛ուսուճ ֆէլաքէթ էսնասընտա, պիր հարիզ
զուհուր էթտիյինտէ, պիր ֆուրթուհա զէմանընտա,
օլ մահալտէ, օլ կէմիտէ, եանմազ, զարզ օլմազ իւզէրէ
օլան սալիհլէրի տիկէր կիւնահլարա առէմլէրտէն
այըրըպ անլէրի պէօյիւք պիր մուճիզաթ իլէ սայիր
էմին պիր մահալէ նազլ էթմէլի, եախօտ սալիհլէրէ
եազլաշան աթէլին եազըճը թէ՛սիւրինի տուրտուրմալը,
կէմիտէքի սալիհլէրի, գարալա նազլ էթմէլի, եախօտ
սուլուհ գուվլէթինի գըրմալը, անըն թապիաթընը
թէպտիլ էթմէլի իտի:

Ալլահ հէր սա՛աթ մուճիզաթ էթմէյիպ սապիթ
զըլտըղը թապիաթ գանուհլարը իլէ եանի իքինճի
սէպէպլէրին վասիթասըլա (par l'intermédiaire des
causes secondes) տիւնեալը իտարէ էտէր:

Կէօքտէքի ֆէտէրիմիզ, պու խուսուստա պիղիմ
կիպի տիւչիւնմէյիպ « 0 քէնտի կիւնէշինի ֆէնալարըն
վէ էյիլէրին իւզէրինէ տօղտուրուր վէ հագգ հէմ
նահագգ օլանլարըն իւզէրինէ եազմուր եաղտըրըր »
Մատթ. 5, 45: Էօմրիւ գըսա վէ սապըրսըզ պա՛ղը
ատէմլէր իսթէրլէրքի Ալլահտա քէնտիլէր կիպի օլսուհ,
եա ի Ալլահ պու տիւնեատա հէր ամէլին տէր ա՛գապ
միւքեաֆաթընը, եատա միւճագաթընը վէրսին: Պու
ֆիքիր չօզ եանլըշ տըր, զիրա պու թարզ մուամէլէ
ֆաղիլէթին գատր ու գըյմէթինի չիւրիւտիւր, Ալլահ
մուհապղէթինի, հիւրրիյէթիմիզի հիչէ չըգարըր:

Ինսան եափաճաղը ֆէնալըղըն տէրհալ վէ չիւպ-
հէսիզ օլարազ ճէզասընը կէօրէճէյինի տիւչիւնիւր իսէ,
հիւրրիյէթի կէօղիւնտէ գալմազ, ֆաղիլէթ, եախօտ
Ալլահ մուհապղէթի իչիւն տէյիլ, իլլա պիր նէվ՝ ճէպը
թահթընտա օլարազ, պաշլըճա կէօրէճէյի ճէզանըն
գօրգուսուհտան քէօթիւ ամէլլէրտէն կէրի տուրուր:
Ֆաղիլէթտէ տէվամ էթմէք, կիւնահտան կէրի տուր-
մազ, սիւրա՛թլա կիտէն պիր օթօմօպիլտէն սազընմազ
կիպի օլուր:

Ալլահ, էօթէ տիւնեատա քէօթիւ ամէլլէր իչիւն
ճէզա վէ էյի ամէլլէր իչիւնտէ միւքեաֆաթ վէրիլէ-
ճէյինի հէր նէգատար պիղէ պիլտիրիյօր իսէտէ, պու
տուլղու, պու ֆիքիր, հիւրրիյէթիմիզին իւզէրինէ
չօզ պիր թէ՛սիւր էթմէյօր, չիւնքի անը պիղտէն
ուզագտա կիպի կէօրիւյօրուզ, եախօտ օլ կիւնահտան

Թէօվպէ էթմէյէ վազթըմըզ օլաճադ տէյու տիւշիւ-
նիւյօրուզ :

Ալլահ կիւնահքեարա , կիւնահ իշլէտիքտէն սօնրա
տէրհալ ճէզա վէրսէ իտի , պու տիւնեատա հաշամադ
միւմքինսիզ օլուր իտի : Մէսէլա Ալլահ պիր զէնկին
ատէմին կիւնահ իշլէտիյի անտէ սէրվէթինի էլինտէն
ալըպ , կիւնահ եօլունտան կէրի տէօնտիւյիւ կիպի անը
կէրի վէրսէ իտի , պու տիւնեանըն իտարէսի պիր չօճուզ
օյունճաղը կիպի օլուր իտի : Պէշ նուֆուստան իպարէթ
օլան պիր ա'իլէ էֆրատը միեանընտա իւշիւ կիւնահ-
քեար վէ իքիսի սալի'ն օլսա , պիր արատա հաշայան պէշ
նուֆուսուն իւշիւնիւ ֆադիր , վէ իքիսինի զէնկին
էթմէք նասըլ օլապիլիր..... Սէրվէթ հազըրնտա
տէտիյիմիզի տիկէր հալլարա տախի թաթպիզ էտէպի-
լիրիզ : Մէսէլա կիւնահընըն ճէզասը օլմադ իւզէրէ պիր
ատէմին տէրհալ խասթա , հախօտ քէօր օլմասը , վէ
Թէօվպէյէ կէլտիյի կիպի տէրհալ սազըլմասը լազըմ
կէլսէ , տիւնեատա հաշամադ միւմքինսիզ օլուր իտի :
Իմտի տիւնեատա կէօրտիւյիւ միւզ ֆարզըլ հալլարտան
տօլայը Ալլահըն իտարէսինէ գարչը ի'թիրազ էթմէնին
նէգատար պօշ վէ մանթըգսըզ պիր իտտի'ա օլտուզունու
հէրքէս անլայա պիլիր :

ԳԸՍՄԸ ՍԱՆԻ

ԻՆՍԸՆ

ԻՆՍԱՆ

« Ինսան իզգէր իշխն իսի, վե անլամսը,
հայվանլարա միւսավի վե օնլարա պենգեր
օլսու » Սաղմ. 48, 13 :

Ինսան ասլընտան զայէթլէ միւթէճէսսիս տիր :
Հէր չէյի կէօրմէք, հէր չէյի իշիթմէք, հէր չէյի անլա-
մադ իսթէր : Լաքին անըն կէօրմէյէ, իշիթմէյէ, վէ
անլամայա օլան հէվէս ու աչգը, պաշլըճա քէնտինտէն
խարիճտէ օլան չէյլէրէ տօղրու տուր : Քէնտի քէնտինի
անլամայա արգուսու օլան ատէմլէր (խուսուսա
շիմտիքի վազըթլարըմըզտա) փէք աղտըրլար : « Է՛յ
ասեմ քէնտինի քանը » :

Քէնտի քէնտինի թանըմադ ինսան իշխն պէօյիւք
պիր իլիմ տիր, էն պէօյիւք, էն եիւքսէք պիր ֆէլսէֆէ
տիր :

Ինսան քէնտի ասլը վէ իսթիգպալը հազգընտա
մալիք օլտուղու իլմէ վէ տույղույա կէօրէ հաչար,
հանի պիր իսթիթը հարէքէթ թութար : Էկէր պիզ
քէնտիմիզի, չու մատտի վէ ֆանի տիւնեանըն պիր
գըսմը կիպի գըյաս էտէր իսէք, մատտի տիւնեա կիպի
կէչիպ պիր կիւն քեամիլէն զաի՛լ օլաճադ կիպի պիզ
պիզի կէօզէտիր իսէք օնա կէօրէ հաչարըզ : Եօզ էկէր
քէնտիմիզտէ մատտիյաթըն ֆէվզընտա, մատտի տիւն-

հատան իւսթիւն, էօլլւմ իլէ զէվալ պուլմայըպ, իլլա էպէտի հաշայաճազ պիր ասլ ու էսաս թանըյըպ գապուլ էտէր իսէք, պու ի' թիպաթըմըզա կէօրէ հաշարը:

Աչըզ սէօյլէյէլլւմ, ինսան քէնտինի, տիւնհատա հաշայըպ զէվալ պուլման հայլանլար կիպի գըյաս էտէր իսէ օնլար կիպի հաշար, հախօտ ինսան քէնտինտէ էօլմէզ, զաի'լ օլմազ պիր ասլ ու էսաս թանըյըպ, ամէլլէրինտէն մէ'սուլ օլտուղուհա գանա'աթ կէթ իրիւր իսէ օնա կէօրէ հաշար:

Շու հալտէ քէնտի քէնտինի թանըմազ ինսան իչիւն փէք էլգէմ պիր իլլւմ, էն պէօյլւք պիր ֆէլսէֆէ տիր տէտիյիմիզտէ հանըլմայօրուզ:

Այէթլէ եիւքսէք պիր բուհ իլէ հազըլան բուհանի պիր քիթապտա պու մէսէլէյէ տա'իր աթիտէքի սէօզլէրի օգուլօրուզ: « Հէր առէմ պիթթապի', թանըմազ, պիլմէք արզու էտէր, լաքին Ալլան գօրգուսու օլմազ իսէ իլլւմ նէ'յէ հարար: Ալլանա խըզմէթ էտէն ալչազ կէօնիւլլիւ ճահիլ պիր առէմ, քէնտինի ունուտուպտա երլտըզարըն տէվրինի քէչֆ էտէն մազրուր ֆէյլէ-սօֆտան, չիւպհէսիզ, տահա էյի տիր »:

(Քրիստոսա պէնդէր օլմազ իչիւն թուլմաս ֆէմբա-ցինին նասիհաթլարը. Ա. մաս, գլ. 2):

Եարամազ վէ պօղուզ ֆէիլլէրինտէն տօլայը քէնտիլէրինէ թէրէթթիւպ էտէն մէ'սուլիյէթտէն գուրթուլարազ ա'զլ ու խորաքտան մահրում օլան հայլանլար կիպի տիւնհատա սէրպէսթ հաշայապիլմէք իչիւն նահազզ եէրէ վէ հէր մանթըզա գարչը Ալլահըն վարըղընը ինքեար էտէն պա'զը առէմլէր, ինսան հագգընտա տախի պիր չօզ հանլըչ ֆիքիլլէրէ զահիպ օլմազտառըլար:

Տինսիզ ֆէյլէսօֆլարտան պա'զըլարը ինսանըն ճանընը իբրաթլա մէտն էտէրէք թէնին վազիֆէսինի քեամիլէն պօշա չըգարմազ իսթէյօրլար: Պուշլար ֆէլ-սէֆէի ֆիքրիյէյէ սալիք օլանլարտըլար: (Idéalistes, գաղափարական փիլիսոփայ), պա'զըլարտա (պիր պէօյլւք գըսմը) էվլէլէրիլէրէ քեամիլէն զրոտ մէպտէ-լէր թա'գիպ էտէրէք ինսանըն հայաթընըն 'ումում մուա'մէլաթընը, հաթթա խասա'իսի բուհիյէ վէ էֆա'լը բուհանիյէյի պիլէ սատէճէ թէնէ աթֆ էթմէք իսթէ-յօրլար: Պուշլար մատտիեու (նիւթապաշտ, matéria-listes) թէսմիյէ օլուհուրլար: Չիւնքի մատտիեաթտան պաշգա պիր չէյէ ինանմազ իսթէ'էյօրլար:

Պա'զըլարը հաթթա ինսան մայմուհտան իլէրի կէլմիշտիր տէյէրէք, մայմուհուհն նէսլ ու զիւրրիյէ-թինտէն օլտուղլարընա տա'իր հանլըչ մէպտէլէրինտէ պիլա ար ու հիճապ իսրար էտիյօրլար: Պուշլար իսէ Տարվինիսթէր տիր:

Ալլան ինսանը նէ' եիւքսէք մազսատ իչիւն հարաթ-մըշտըր, լաքին հայֆլար օլտուհն, ինսան քէնտի քէնտինի նէ'գատար ալչազա աիւչիւրտիւ: « Ինսան իզգէթ իչիւն իտի, վէ անլամատը, հայլանլարա միւսավի վէ օնլարա պէնդէր օլտու »:

Ա. ՊԱՊ

— « ԻՆՍԱՆ » —

« Ինսանն նե՞տիր քի անը զիբը էտէսին, եախօտ ինսանն օղլու նե՞տիր քի անը զիյարէթ էտէսին: Անը մէլէքլէրտէն պիրազ աշաղը գօտուն, անը ճէլալ ու իզզէթ իլէ թաճլանտըրտըն: Օնա էլլէրիյին էմէքլէրի իւզէրինէ հիւքիւմէթ վէրիպ... անըն աշաղը ալթընա գօտուն » Սաղմ. 8, 4—8:

1° Ինսանըն ասը: Ինսան Ալլան թարաֆընտան խալգ էտիւմիշ պիր մախլուգ տուր, վէ Ալլան ինսանը քեամիլ պիր ատէմ հալընտա եարաթտը, եանի Ալլան ատէմի, ինսան թապիաթընըն թէմամիյէթիլէ եաւթտը: Պու մատտէյէ տա'իր լաղըմ օլան մա'լիւմաթը Բիթապը Մուգատտէս աշըգտան պիզէ վէրիյօր: « Վէ Ալլան, միւշապէնէթիմիզէ կէօրէ սուրէթիմիզտէ ինսան խալգ էտէլիմ... Վէ Ալլան քէնտի սուրէթի իւզէրէ ինսանը խալգ էյլէտի... Անլէրի էրքէք վէ տիշի օլարապ խալգ էյլէտի: Վէ Ալլան անլէրի միւպարէք Գըլտը, վէ Ալլան անլէրէ մէյվէտար օլունուզ... տէտի » Թէքվ. 1, 26, 27, 28:

« Բապպ Ալլան եէրին թօպրաղընտան ատէմի թէշքիլ էտիպ պուրունընա հայաթ. նէֆէսինի նէֆի էյլէմէքլէ ատէմ զիրուս օլտու » Թէքվ. 2, 7:

2° Ինսանըն քեւիլաքը: Ինսան միւսրիֆ պիր նանսան վէ քեւսէն միւրէքքէպ տիր: Միւտրիք պիր ճանտան վէ թէնտէն իպարէթ օլան ինսանըն պիրլիյինի, էղ հէր ճիհէթ անըն ֆա'ալիյէթ վէ հարէքէթ ինի ճանա աթֆ էթմէլի տիր. Ինսանըն թէնինի թէշքիլ էտէն մատտէյէ շէքիլ վէրէն ճանտըր:

3° Ճանն Գե՞սիր: Ճանն տէմէքլէ կէնիշ վէ 'ումումի պիր մա'նատա, ինսանտա վէ հայվանաթտա միւշանէտէ էտիլէն էսասը հայաթիյէ անլաշըլըր: Ատէմին մալիք օլտուզու իշպու էսասը հայաթիյէ, եանի ճանն, քէնտիտէ օլան, վէ 'ումում հայվանաթ վէ մախլուգաթ միւշանընտա եալընըզ քէնտինէ մախսուս օլան պա'զը խասիյէթիլէր սանէսինտէ 'ումում հայվանաթտան իւսթիւն հէմտէ մուգայէսէ գապուլ էթմէզ տէրէճէտէ իւսթիւն պիր մէվգի' իշղալ էթմէքտէ տիր: Իմտի ինսանըն ճանընը շէօյլէճէ թա'րիֆ էթմէլիյիզ: « Ճան, ազլ ու իտրաքս մալիք օլան վէ թէնէ պիրլէշէրէք օնունլա պիր գաթ, պիր վարլըզ թէշքիլ էթմէք իշիւն խալգ օլունանն բուհի պիր ճէվհէր, պիր վարլըզ տըր »: Բուհ օլան ճանըն վէ մատտի թէնին պիրլէշմէսինտէն հասըլ օլան գաթ, վարլըզ, ատէմ թէսմիյէ էտիլիր: Պէնի ատէմ ճանըն սանէսինտէ 'ումում քեամի'նաթըն փատիշանը օլմուշ տուր: « Ինսանն նե՞տիր քի անը զիբը էտէսին, եախօտ ինսանն օղլու նե՞տիր քի անը զիյարէթ էտէսին: Անը մէլէքլէրտէն պիրազ աշաղը գօտուն, անը ճէլալ ու իզզէթ իլէ թաճլանտըրտըն: Օնա էլլէրիյին էմէքլէրի իւզէրինէ հիւքիւմէթ վէրիպ... անըն աշաղը ալթընա գօտուն »:

4° ձանրն քենսինն մախսուս օլան խասսալար :

Ա. Հալաս, եանի հիսս եքմեք գապիլիյէրի : ձան թէնին վասիթասըյա խարիճտէն ալտըզը թէ'էսիրէ կէօրէ ալըը, աճը եախօտ սէվինճ, ֆէրահլըդ, մուհապէթ եախօտ խուսուսէթ տույար :

Բ. Ագլ ու իսրաֆ : Եանի տիւշիւնմէք, պիւմէք գուվիլէ'ի միւտրիքէ վէ միւմէյեիդէյի գուլլանմագ գապիլիյէթինի եանի ֆիքիւր ալմագ, ալընան ֆիքիւրլէրի հըֆզ էթմէք, անլէրի պիւրէշտիւրէրէք ըուպար էթմէք, անլէրի իսլահ վէ թա'ատիլ էտէրէք անլէրի խարիճէ պէյան էթմէք գապիլիյէթի : ձանըն պու խասսալարնա թէնին միւշարիք օլմասը նագապիլ տիր, լաքին ատէմին չիմտիքի հալը թապիլիսինտէ ագլ ու իտրաքըն թէզա-հիւր էթմէսի իչիւն պէյինին թամ օլմասը լազըմ տըր :

Ագլ ու իտրաք, նիսպէթ գապուլ էթմէզ սուրէթ վէ տէրէճէտէ ձանը մատտի թէնտէն ա'լի պիր սընըֆա եիւքսէլտիր :

Գ. Իրասէք : Եանի իսթէմէք պիր իշի եափմագ եախօտ անտէն կէրի տուրմագ, պիր գաչ չէյ միեանընտա պիրինէ թէվէճճիւհ էթմէք..... պիրինի ինթիխապ էթմէք գապիլիյէթի :

Դ. Գուվիլի հաթըգէ վի խալալիյէ : Իքինճի տէրէճէտէ ձանըն խասսալարը սալըլըլար, չիւնքի անլէր գուվիլէ'ի հըսիյէ վէ միւտրիքէյէ թէալլիւք էտէրլէր :

5° Ինսանըն քենի : Թէն ինսանըն մատտի գըսմը

տըր, վէ ձան անըն վասիթասըյա մատտի չէյլէրլէ ինթիլաթ վէ իրթիպաթտա պուլունուր :

6° ձանըն քենն պիւրիւսմէսի : Բուհ օլան ձանըն վէ մատտիյէթտէն իպարէթ օլան թէնին պիւրլէշմէ-սինտէն, եէքտիկէրինէ օլան թէպա'իյեթ վէ իրթի-պաթ, արալարընտա կէօրիւլէն մուա'մէլէ'ի միւթէ-գապիլէ վէ միւշարէքէթի ֆաալիյէթ հասըլ օլուր : ձանըն ա'գլի վէ իտրաքի մուամէլաթտա թէրազըր եախօտ թէտէննի էթմէսի խուսուսի թէնին սընէթ վէ թէշքիլաթընըն հալ ու տէրէճէսինէ մէրպուլ տուր, զիրա նասըլքի եօդարրտա զիքր էթտիք, ձան թէնին վասիթասըյա խարիճտէ օլան մատտի չէյլէրլէ ինթի-լաթ էտէր :

Բ. ՊԱՊ

ԻՆՍԱՆԸՆ ՂԱՅՐԸ ՄԱՏՏԻ

ՊԻՐ ՃԱՆԸ ՎԱՐ ՏԸՐ

Ինսանըն զայրը մատտի, եանի ճիսիմլէր կիպի վաս'ի, եախօտ ֆարգլը գըսըմլարտան միւրէքքէպ, վէ եախօտ ճիսիմլէր կիպի թագսիմաթա միւսա'իտ օլմայըպ իլլա բուհի պիր ձանը օլտուղունու իսպաթ էթմէք փէք գօլայ տըր :

1° « Ահն » ֆիքիքին պագի գալմար :

Ուսումնաւորներն թէ՛ ճիշդ պատկերացում ունենալով իրենց անյայտագիտութեան շարժումները, կէօրէ կէօրէ ինքնաշարժութեամբ վազաւորուիմ (պա՛ղը ալիմիւրին հաղորդունա կէօրէ պիր դաչ ալ զարփունտա) քեամիլէն թէպտիլ օլուօր, եանի պու կիւնքի ճիւղիմիլ, վիճուսուսուս տաի՛մա ալի դալմայը պիր միւստէթ, պիր վաղըթ սոնրա տէյիլիլիօր, անըն եէրինէ եէնի պիր վիճուս մէյտանա կէլիլիօր, չէօյլէքի պու կիւնքի վիճուսուսուս մատտէթէն կէչէն սէնէքի վիճուսուսուս տէյիլ տիր :

Պու թէպէտուսուսալ ըստմէն ատէմ քէնտինի հէր վաղըթ իշիւն ալիլիլիօր : Մէսէլա պուստան տօղուս սէնէ եվլէլ հալիմը օլուսուսուս հոլուսուս մուսմէլէլէր իշիւն հիճալ էտիլ, հալուս իշիւն օլուսուս խալր ամէլլէր իշիւն իփթիլար էտէրէք պու կիւնքի ահն, « պին պուստան տօղուս սէնէ եվլէլ հոլուսուս հալարտա պուսուսուս » տէյէրէք նատիմ օլուօր, հալուս, պուստան տօղուս սէնէ եվլէլ, « պին չէօյլէ պիր էյիլէք էթտիմ » տէյէրէք քէնտի վիճուսունտա պիր շաղըդ հիսս էտիլիօր : Հալուսքի ճիւղիմ խուսուսուսա պու կիւնքի կիւնքիլիլիլ ահն, տօղուս սէնէ եվլէլ օլ ճիւղիլիլ իճրա էտէն, օլ խալըրխալըր հալուս տալմ հալուս վիճուս օլմայըպ, տօղուս սէնէտէն պէրի, հիլ տէյիլ իսէ պիր դաչ տէֆա եէնիլէնմիլ տիր, պու կիւնքի կէօրտիլիլիլիլ թէն, կէչէն սէնէ կէօրտիլիլիլիլ թէն տէյիլ տիր :

Իմտի իշպու ֆէնիլ թէ՛ ճիշդ պատկերացում ունենալով իրենց անյայտագիտութեան շարժումները, կէօրէ կէօրէ ինքնաշարժութեամբ վազաւորուիմ (պա՛ղը ալիմիւրին հաղորդունա կէօրէ պիր դաչ ալ զարփունտա) քեամիլէն թէպտիլ օլուօր, եանի պու կիւնքի ճիւղիմիլ, վիճուսուսուս տաի՛մա ալի դալմայը պիր միւստէթ, պիր վաղըթ սոնրա տէյիլիլիօր, անըն եէրինէ եէնի պիր վիճուս մէյտանա կէլիլիօր, չէօյլէքի պու կիւնքի վիճուսուսուս մատտէթէն կէչէն սէնէքի վիճուսուսուս տէյիլ տիր :

էտիլ կէչմիլ վէ հաղըր հալարթըմըն ուսումնաւոր թալը ու հարէքէթ վէ մուսմէլաթընը քէնտինէ ալիլիլիլ « պին » հիսս ու գանա՛ալընա պլինա՛ն պիլտէ ճիւղիմ տէն պաչըպ պիր հալարթ վէ պիր գուլլէթ վար օլուսուսուս իղրար վէ դապուլ էթմէյէ մէճպուսուս : Պու հաղըր ինքեար էթմէք, էօյլէն վաղըթընտա քէնտի հարարէթիլլէ տիւնեայը ըստմէն, հալարթ-պալիլ նուսուսա տիւնեայը թէնվիր էտէն կիւնէչին վարըդընը ինքեար էթմէյէ պէնդէր պիր շաղընըդ տիր :

Պաչըպ պիր եօլ իլէ տալիլ պու հաղըրալ պիրալ տաիլ իղըպ էտիլ անլատա պիլիլիլ : Պուստան պէչ ալթը սէնէ եվլէլ իճրա էտիլէն պիր ճիւղիլիլ իշիւն պու կիւնքի պիր տալմի տէրտէսթ էտիլ խալար հիւքմ էտիլիլիլ : Խալար հիւքմ էտիլէն պու կիւնքի ահն քէնտինի միւստաֆա՛ա էթմէք իշիւն պիր չօգ ի՛թիլալ-լարտա պուսուսուս, լաքին էն միւֆիտ վէ գուլլէթ իլ օլալիլիլ կէօրիւնէն չու թարըր միւստաֆա՛ա տա պուս-լուսմայօր, եանի « հալիմ էֆէնտի հուսուսուսա ճէլալ էտիլ խալար մալքիւմ էթմէք իսթէտիլիլիլ ալիմ սէն տէյիլիլ, պէն պու կիւնքի տալմ, հալուս պիր դաչ ալըդ ալիմ իմ : Ֆիլան պիր ճիւղիլիլ իստա էթտիլիլիլ ալիմ, վէ օնուս վիճուսուս, օնուս էլլէրի չիմտի հուսուսուսա պուսուսան վիճուս վէ աղալար տէյիլ տիր : ճիւղիլիլ իճրա էտիլիլիլ թարիլալ պէրի չիմտիլիլ կէօրտիլիլիլ պու վիճուս էն աղտան պէչ տէֆա թէպտիլ ու թաղիլ օլմուս տուր : Իմտի պու չիմտիլիլ պիսուս տալմէ դարչը օլան հաղըսըդըպ դարչը բրթէսթօ էտէրիմ » տէյէլիլիլ :

2° Ինքիսասըն մուգայեսէ ետիմեսի :

Պիզտէ օլան եախօտ խարիճտէն ալտըղմըզ հըսսըյաթ վէ տույղուլարը եէքտիկէրիյլէ ըուպար վէ մուգայեսէ էթմէք գապիլիյէթի տախի ինսանտա զայրը մատտի, պիր գուվվէ'ի հայաթիյէ, պիր ճան օլտուլ ղուլնու աչըգտան իսպաթ էտիյօր :

Պա'ղը տէֆա ա'յնի վաղըթտա պիր չօգ ֆարգլը տույղու եախօտ ինթիսաս հիսս էտիյօրուգ, մէսէլա եէմէք իչիւն էլիմէ պիր մէյվէ ալտըղմտա, անըն լէթաֆէթի կէօղլէրիմէ, թատը տամաղըմա, գօգուսու պուրնուլմա վէ անըն սէրթլիյի եախօտ եուլմաղըղը բարմագլարըմա թէ'էսիր էտիյօր : Պու խուսուստա չայանը թէաճճիւպ օլան նօղթա շուտուր քի մէգըլըր մէյվէնին լէթաֆէթի եալընըզ գուվվէ'ի պասըրէյէ թէ'էսիր էտիպ տիկէր հասսէլէրի ապլա թահրիգ էթմէյօր, անըն թատը եալընըզ գուվվէ'ի զաիգա իւղէրինէ պիր թէ'էսիր պըրագըյօր, անըն գօգուսու եալընըզ գուվվէ'ի չամմայէ տօգուլնույօր վէ անըն սէրթլիյի եախօտ եուլմաղըղը իսէ եալընըզ գուվվէ'ի լամիսէ իւղէրինէ թէ'էսիր էտիպ տիկէր հասսէլէրի ապլա ուլանտըրմայօր : Հըսսըյաթ խուսուսուստա մատտի գըսմըմըն հալ ու քէյֆիյէթի պու մէրքէղտէ օլտուլու հալտէ, պէն քէնտիմտէ կիզլի, զայրը մատտի պիր գուվվէթ, պիր գուվվէ'ի հայաթիյէ հիսս էտիյօրուլմ, եանի, « պէն » պու « պէն » տէյէն գուվվէ'ի հայաթիյէ, հալվասը խամսէյի զահիրէնին եէքտիկէրիյլէ ալագասը օլմայարագ, վէ միւնֆէրիտէն ալտըզլարը տույղու վէ հըսսըյաթըն ճիւմլէսինիտէ քէնտի իւղէրինէ ալարագ օնլարա սահիպ վէ օնլարտան միւթէհասսիս օլույօր :

Իշպու « պէն » ալտըզ ֆարգլը հըսսըյաթըն գուվվէթիւնին տէրէճէլէրինի թայիւն վէ օլ տէրէճէլէրի պիր պիրիյլէ ըուպար էտէրէք, օնլարըն նէթիճէսինի չէօյլէճէ պիղէ պէյան էտիյօր : Եանի, « պէնճէ շու մէյվէնին կէօսթէրիյինէ կէօրէ թատը չօգ էյի տէյիլ տիր » եախօտ « պէնճէ շու մէյվէնին կէօսթէրիյի եօգ, լաքին զայէթլէ լէզիլ տիր » ...

Իմտի ինքեարը զայրը միւմքին օլան պու թէճրիպէլէրին նէթիճէսի օլարագ, ինսանտա մատտիյաթտան պաչգա, զայրը մատտի պիր գուվվէթ, պիր ճան օլտուլուլնու իգըրար վէ գապուլ էթմէյէ մէճպուրուզ, զիրա նասըլքի եօգարըտա կէօսթէրտիք, մատտի թէնիմիլ, մատտիյաթ, գուվվէ'ի միւտրիքէ վէ միւմէյ-երիգէտէն մահրուլ տուր, հէմտէ հալվասը խամսէյի զահիրէնին հէր պիրիւնին քէնտինէ մախսուս պիր վագիֆէսի օլուպ օնտան զայրը հիշ պիր չէյտէն միւթէհարըրք օլմագ. եանի էլլէրիմիլ սէստէն, չալըրտան, գուլագլարըմըզ էն լէզիլ թա'ամտան, էն փարլագ զիյատան... միւթէ'էսսիր օլմաղլար :

Գ. ՊԱՊ

ԻՆՍԱՆԸՆ ՃԱՆԸ ՊԻՐ ԲՈՒՀ ՏՈՒՐ

Ինսանըն ճանընըն մատտիյաթտան միւրէքքէպ

օլմատորդընը իսպաթ էթտիքտէն սօնրա, օնուհն հայ-
վանլարտա կէօրտիւլիւմիւզ էսասը հայաթիւյէնին
ֆէվզընտա օլտուղուհու տախի կէօսթէլմէք պիզէ
ֆարզ տըր: Ինսանըն ճանը հայվանլարըն ճանընա
րուպար էտիլէրէք օնա միւշապիհ թութուլամազ, զիրա
ինսանըն ճանընը պաշլըճա խասսալարը օլան ազլ ու
խորաք, գուզվէ'ի միւտրիքէ վէ միւմէյեիզէ, իրատէթ,
էալյըն, ինսանըն ճանընը մուգայէսէ գապուլ էթմէզ
տէրէճէտէ հայվանաթ ճանընտան իւսթիւն պիր սընըֆա
թէրֆի' էթտիրիյօրլար: Հայվան ճանընըն վար օլմասը
հատտը զաթընտան մատտիյաթա թապի' տիր, անտէ
պէլ' Էանի դարգ օլմուշ տուր, շէօյլէքի մատտիյաթըն
խարիճինտէ վէ անտէն ալըր, նէ իշլէյէ պիլիր, նէտէ
Էաշար, պիրլէյմիշ օլտուղու մատտէնին, Էանի ճիւմին
զայիլ օլմասըյա հայվանըն ճանը տախի զայիլ օլուր:

Իմտի ինսանըն ճանը պիր բուհ տուր տէմէքլէ նէ՞
անլամալըյը: Ինսանըն ճանը պիր բուհ տուր տէմէքլէ
օնուհն հատտը զաթընտան մատտիյաթա թապի' օլմա-
տըյընը անլաթմազ իսթէրիզ: Հէր նէգատար ինսանըն
ճանը մատտէ իլէ, Էանի թէն իլէ պիրլէյմէք իշլիւն
Էարատըլմը իսէտէ էսասընտան օնա մէրպուլ վէ
թապի' օլմայըպ, օնտան ալըր քէնտինէ մախսուս
օլան ֆէ'ալիլէթ վէ մուա'մէլաթընը իճրա էտէպիլիր,
վէ պիրլէյմիշ օլտուղու թէնին զէվալ պուլմասըյա
քէնտի տախի զէվալ պուլմայըպ օնտան ալըր Էաշար:

1° Ճանըն ֆիլիլէրի: Ճանըն պիր բուհ օլտու-
ղուհու իսպաթ էթմէք իշլիւն օնուհն ֆիլիլէրինի, Էանի
ֆէալիլէթինին թարզընը վէ մէվատտը մուամէլաթընը
նազարը ի'թիպարա ալմազ իքթիֆա էտէր: Ումոււմ

ալիմլէրին գապուլ էթտիյի շու ֆէլսէֆէ մէպտէսի
մուճիպինճէ ֆիլի տաի'մա վէ հէր հալտէ քէնտի ֆա'ի-
լինին թապի'աթընը, անըն աալ ու զաթընը կէօսթէրիր.
Էախօտ պիր ֆա'իլին աալ ու զաթը, գապիլիլէթի վէ
գուզվէթի օնուհն էֆա'լ ու մուամէլաթընտան պէլլի
օլուր: Պիր չօրապ մաքինասըյա էլպիսէ տիքիլմէզ,
նէտէ տիքիլ մաքինասըյա չօրապ էօրիւլմէզ, քէնտի
թապի'ի հալընտա սուտան Էազըճը պիր գուզվէթ
պէքլէնիլմէտիյի կիպի, աթէշտէնտէ հարիգի սէօնտիւ-
րիւճիւ պիր թէէսիր նէտէ պիր գուզվէթ մէմուլ
էտիլէմէզ:

Գրիստոս էֆէնտիմիզ տախի տէֆէ'աթլա պու
մէպտէյի թաստիզ էտիյօր: « Զիրա հէր աղաճ քէնտի
մէյվէսինտէն թանըլըր: Զիրա տիքէնլէրտէն ինճիր
տէվլէրիլմէզ, նէտէ պէօյիւրթլէն չալըսընտան իւզիւմ
քէսիլմէզ » Ղուկ. 6, 44. Մատթ. 7, 17, 18:

Ճանըմը բուհ օլանը մատտիյաթտան թէֆրիզ
էտիպ օնուհն հագգընտա պիր ֆիքիլէ մալիք օլապի-
լիյօր: Քէզա մատտիյաթտան ալտըրը մատտի հիսսի-
յաթլարը, դալըր մատտի պիր թարզտա թէսալվուր
էտիյօր: Շու հալտէ պու թարզ մուա'մէլաթ վէ ֆէ'ալիլ-
Էէթտէ պուլուհնան պիր ֆա'իլին բուհ օլմասը չարթը
մութլազ տըր:

Պու հագգիգաթը կիւնէշ կիպի փարլազ պիր թարզտա
կէօսթէրմէք իշլիւն թարիլիւն պիր վազը'ասընը պու-
րաճըգտա զիքը էտէլիմ:

1914 սէնէսինին օգոստոս ալընըն 2 սինտէ Ալմանիա
էմբէրաթօրու Կիյեօմ 2 նճի, Պէլճիգա փատիշահը
հաշմէթլու Ալպէրի թէհտիտ էտէրէք քէնտի սալըսըզ
ասքէրլէրինի Պէլճիգա թօփրաղընտան կէշիրմէք իշլիւն

եօլ իսթէտի: Պէլճիգա փատիշահը Ալպէր Կրիօմուհն հազգսըզ վէ թէհտիտամիզ թալէպինէ վէրէճէյի բէտտ ճէվապընըն սէպէպինէ զուհուրա կէլէճէք սըզընթըլար վէ պէլալար իւզէրինէ տիւշիւնիւպ տուրուր իքէն, եանի թէֆէքքիւր էթմէքտէ իքէն այնի վազըթտա, աւալիք, շէրէֆ, վազիֆէ, հազգ ու հուզուզ, ազլազը համիսէ վէ Ֆազլիլիք ֆիքիւրէրի տախի քէնտինտէ ույանտը վէ հարպըն եիւզիւնտէն թէվէլլիտ էտէճէք ճիւմանի սըզընթըլարտան զիյատէ փատիշահա թէէսիր էթտի:

Հաշմէթու Ալպէր, Ալմանիա էմքէրաթօրուհա թօփրաղընտան կէշմէյի միւսաատէ վէ անըն հազգսըզլըզընա իշթիրաքլա, մուգատտէս վազիֆէսինէ գարչը գուսուր էտէրէք Պէլճիգա տէվլէթինին վէ քէնտինին շան ու շէրէֆինի փայ-մալ էթմէքտէն իսէ հարպ եիւզիւնտէն նէշէթ էտէճէք օլան սըզընթըլ վէ պէլալարա թէհամմիւլ էթմէյի էվլա սայտը, վէ տէրհալ ճէսուր, շէճի ասքէրլէրիյլէ սիւհահ սարըլըպ Ալմանեա գուվլէթինէ գարչը չըգտը: Պու վազը'ատա աթիտէքի իքի նօգթա իւզէրինէ հէքքէսին տըզգաթընը ճէլպ էթմէք իսթէրիւմ: 1° Պէլճիգա փատիշահը, հարպըն սըզընթըլ վէ պէլալարընը զայրը մատտի, բուհի պիր թարդտա թէսավվուր էտիպ անըն հազգընտա պիր ֆիքիւր ալըյօր: 2° Ատալէթ, շան ու շէրէֆ, վազիֆէ, ազլազը համիտէ, Լայն, Կիպի զայրը մատտի, շէյլէր իւզէրինէ ճան բուհի ֆէալլիյէթտէ պուլուլուպ անլէր հազգընտա մալիւմաթ սահիպի օլապիլիյօր:

Իմտի եօգարըտա զիքը էթտիյիմիզ մէպտէյէ կէօրէ բուհի մուամէլաթ վէ ֆէալլիյէթտէ պուլուլուան պիր ֆալիլին բուհ օլտուղուհու իգրար վէ գապուլ էթմէյէ մէճպուրուզ:

2° Ճան իլէ քէնին աւաքնսա օլան նէնկ ու նիսալլար:

Ճանրմըզըն ապ ու զաթընտան մատտիյաթա թապի' վէ մէրպուլթ օլմատըղընը անլաթմազ իշիւն 'ուսուսմ ինսանլարըն թէճրիւպէ իլէ պիլտիյի վէ գապուլ էթտիյի պա'զը հալլարը տախի զիքը էտէլիւմ:

Ճանըն վէ թէնին աւաքընտա պէօյիւք պիր զըտտիյէթ վէ միւտալիւմ ճէնկ ու ճիտալ կէօրիւմէքտէ տիր: Ճան չօգ տէֆա թէնին աւղու վէ մէյլինէ գարչը կէլիպ անըն մուղաեիրինտէ հարէքթ էտիյօր, անը մաղլուպ վէ իւզէրինէ թէհաքքիւմ էտիյօր: Իւտէպաւտան օլան էրնէսթ Լէօկուվէ (Ernest Legouvé) նամ ֆրանսըզ պու խուսուստա պէր վէճհ ա'թի ֆիքիւրինի պիզէ պիլտիւրիյօր:

« Սօգազտա իքի ատէմին զավղա եալիտըղընը կէօրտիւլիւմտէ, գարչը'տա իքի այրը ատէմ օլտուղուհա գանա'աթ կէթիրիյօրում: Իմտի պէն քէնտիւմտէ տալի'մա ճէնկլէշէն, զավղա էտէն, իքի զաթ, իքի վարըզ, իքի գուվլէթ օլտուղուհու հիսս էտիյօրում: Իշպու իքի վարըղըն հէվէս վէ արգուլարը եէքտիկէրինէ զըտտ օլուպ հըսսիեթ վէ ինթիյաճլարը տախի ֆարպը տըր: Պիրի սաղ թարաֆա կիթմէք իսթէտիյինտէ, տիկէրի սօլա շէքիյօր: Պէնտէ օլան պու հալ ու քէյֆիյէթի կէօրտիւլիւմտէ եէքտիկէրինէ զըտտ օլան իքի ճէվինէրտէն միւրէքքէպ օլտուղուհու իսթէր իսթէմէզ իգրար էթմէյէ մէճպուր օլույօրում »: (Fleurs d'hiver).

Պու հագիգաթը էյիճէ անլաթմազ իշիւն, եանի ճանըն ապ ու զաթընտան թէնէ թապի' վէ մէրպուլթ օլմատըղընը էյիճէ վէ աչըգտան կէօթէրմէք իշիւն

էօմբրիւմիւզիւնս պա՛ղը վազը՝ ալարընը տէրճ էտէլիմ:

1° Պէօյիւք պիր թէ՛նլիքէ գարշըսընտա պուլուհնս տուղումուզ վազըթ պիւթիւնս հէյնէթիմիզ գօրգուտան տիթրէյիպ տուրուր իքէն, ճան օնա ճէսարէթ վէրիպ, պա՛ղըտա ճէպը էտէրէք, թէ՛նլիքէյէ գարշը եէօրիւմէյէ անը մէճպուր էտիյօր:

Յրանսըղ չէճի մարէշալարընտան թիւրէն նամ գահրէմանըն վազը՝ ասընը վէ սէօղլէրինի պուրաճըգտա զիքը էտէլիմ: Պիր կիւն մուհարէպէ մէյտանընտա տիւշմէնէ հէօճիւմ էտէճէյի սըրատա վա՛ղիյնէթիւն վէսիւմ վէ միւտհիշ պիր հալ քէսպ էտէճէյինի կէօղիւնիւն էօնիւնէ կէթիւրինճէ պիւթիւն վիճուտունու պիր տիթրէմէ սարուր, լաքին ճէսուր թիւրէն, պիր հիսսի թապի՛ի նէթիճէսի օլարագ հէնէճանա կէլէն վիճուտունա զարշը, « գօրգազ իսքէլէթ տիթրէյօ՞րմուսուն, սէնի տահա նէ՞ պէօյիւք թէ՛նլիքէլէր իշինէ կէօթիւրէ՝ ճէյիմի պիլսէ իտին, տահա զիյատէ տիթրէր իտին » տէյէրէք հարպ մէյտանընտա աթըլտը: Պու ճէսուր վէ չէճի մարէշալ Սալզպաշ (Salzbach) հարպ մէյտանընտա էօմբրիւնէ խիթամ վէրտի:

2° Թէնին աճըզըպ սուսատըղը սըրատա, եախօտ լէզիզ պիր թա՛ամ արզու էթտիյինտէ ճան անըն եէմէք իշմէք արզուլարընա գարշը կէլէրէք, օրուճ թութմայա, վէհրիզ եափմայա օնու մէճպուր էտիյօր:

3° Վիճուտ եօրուլմուշ օլարագ ույուլմագ, իսթիւրահաթ էթմէք իսթէտիյինտէ, պա՛ղը տէֆա իճապը հալ, ճան ույանըզ տուրմայա, իշինտէ տէվամ էթմէյէ անը մէճպուր էտիյօր:

4° Կիւնահ թէճըրիւպէլէրինտէ խուսուսա թէնին չէհվէթ արղուլարընա գարշը կէլէն եինէ ճան տըր:

Պիզտէ եէքտիկէրինէ զըտտ իքի գուվվէթ, իքի վարլըզ օլտուղունու, օնլարըն թապիաթընը վէ արալարընտաքի միւտավիմ ճէնկի ֆիթապը Մուզատտէս տախի պէր վէճհ աթի պիզէ իյզահ էտիյօր: « Իմտի պիր նօմոս պուլուրում քի պէն էյիլիք էթմէք իսթէտիյիմտէ, պէնտէ քէօթիւլիւք հազըր տըր: Զիրա տէրունի ատէմէ կէօրէ Ալլահըն նօմոսունտան հազզ էտէրիմ: Լաքին պէնիւմ ազալարըմտա օլան կիւնահըն նօմոսունա պէնի ճէլպ էտիյօր..... իմտի պէն քէնտի ազըլմ իլէ Ալլահըն նօմոսունա, թէնիւմ իլէ իսէ կիւնահըն նօմոսունա խըզմէթ էտէրիմ » Բօմա. 7, 21, 22, 23, 25:

Դ. ՊԱՊ

ՃԱՆՆՆ ՀԻԻՐՐ ՕԼՄԱՍԸ (իրատէ՛ի ճիւզիյէ)

Պիզտէ պիր խահիշ, պիր իրատէթ օլտուղունու հէրքէս գապուլ վէ թաստիզ էտէր. լաքին պիզիւմ արատըղըմըղ նօգթա չուտուր, եանի պիզտէ օլան պու խահիշ, պու իրատէթ հիւքմիւ գազա վէ գատէր նէթիւ՝ ճէսիմի՞ տիր, եօգսա իլսթիյարի, եանի սէրպէսթճէ, հիւսնի ըրզա վէ իրատէթիմիզլէմի՞ պիր չէյի ինթիխապ էտիպ իսթէյօրուզ: Մէսէլա պիր չէյ իսթէտիյիմիզտէ, անտէն զայրը, անտէն ֆարզը, անտէն տահա էյիսինի, եախօտ օնա քեամիլէն զըտտ օլան պաչգա պիր չէյ իսթէյէպիլիւմի՞յիզ. իսթէտիյիմիզ, վէ եափտըղըմըղ չէյի հիւր օլարագ քէնտի իրատէթիմիզլէմի՞ իսթէյիպ եափըյօրուզ, եօգսա պիզտէ օլան պու իսթէք մատտի եախօտ զայրը մատտի սէվապըզը անվալտան, մուզատա-

տէրաթտանմը՝ իւլէրի կէլիյօր, չէօյլէքի իսթէտիյիմիզ չէյտէն զայրըսընը իսթէմէնին իմք՝ անը օյմասըն:

Ինսանըն ճանը հիւրըմիւ՝ տիւր, անտէ իրատէ՛ի ճիւղիյէ վարմը՝ տըր: Պու սիւալըն ճէվապընը էյի անլամագ ինսան իչիւն փէք միւհիմմ տիր զիրա էկէր հիւրը իսէք, Ալլահ պիզէ քէնտի իրատէթինէ կէօրէ պա՛ղը պօրճլար, պա՛ղը հասագլար գօյապիլիւր, չիւնքի հիւրը օլտուղուսուգտան, Ալլահըն կէօսթէրտիյի հօլա մուղայիւր օլան պիր ճիհէթէ սափա պիլիւրիզ, հօգ էկէր հիւրը տէյիլ իսէք ֆիլան պիր վազիֆէյի իճրա էթմէյէ, հախօտ ֆիլան պիր հասաղը թուլթմայա վազիֆէթէն պօրճլու սայըլամայըզ, զիրա հափտըղըմըզ չէյ, հանի ամէլլէրիմիզ, թապիւթ իգթիզասընճա իճրա էտիլտիյի իչիւն անլէրտէն տօլայը մէսուլ թուլթուլամայըզ, նէտէ միւքհաֆաթա հախօտ միւճաղաթա լայըզ օլամայըզ: Իմտի էկէր իրատէ՛ի ճիւղիյէյի գալտըրըր իսէք, բուհանի վէ ճիսմանի վազիֆէյի վէ մէ՛սուլիյէթի տախի գալտըրմալըըզ..... Սէյիմ պիր ագըլ սահիպի օլան հիչ պիր ֆէրտ պու կիւզի պիր իտտիատա պուլուսնամագ:

Կէօղիւմիւզ իլէ կէօրտիւլիւմիւզ հագիգաթլարը իսպաթ էթմէյէ ինթիյաճ հօգտուր. մէսէլա էօյլէ վագթընտա փարլայան կիւնէչին վարլըղընը իսպաթ էթմէյէ լիւզիւմ հօգտուր, չիւնքի հէրքէս անը կէօրիւյօր, անը փարմագ իլէ կէօսթէրմէք սէօզ իլէ, տէլայիլ իլէ իսպաթ էթմէքտէն տահա գօլայ տըր: Ինսանտա իրատէ՛ի ճիւղիյէ օլտուղուսուլ իսպաթ էթմէյէ գալլըչմագտա պու գապիլտէն տիր, չիւնքի հէրքէսին վիճտանը, քէնտինտէ իրատէ՛ի ճիւղիյէ օլտուղուսուլ իսպէր վէրիյօր, պու խուսուստա հէրքէտէ գալի վէ գա՛թի պիր գանա՛թը վիճտանիյէ վար տըր:

էն ատի, քէզա էն պէօյիւք վէ էն մուհիմմ մուսմէլաթըմըգտա ֆիլան պիր թարգտա իչլէր իքէն, անըն մուղայիւրինտէ, հախօտ անտէն պաչգա պիր թարգտա տախի իչլէմէք իգթիտարընա մալիք օլտուղուսուգա գանա՛թը քհամիլէմիզ վար տըր: Պիր չէյ հազմայա, պիր քիթապ օգուսմայա գարար վէրտիյիմ հալտէ, հաթթա օլ քիթապը օգուսմայա պաչլամըլ իքէն անը պըրագըպ պաչգա պիր իչ հափըյօրուսմ, պաչգա պիր քիթապ օգուսթուսմ, հազմայա պաչլատըղըմ մատտէյի թէ՛էխիւր, հախօտ թէրք էտիպ պաչգա պիր մատտէ հագգընտա հազմայա գարար վէրիյօրուսմ, Լայլն...:

Հիւրը օլտուղուսուղու հիսս էթտիյիմիզ կիպի, պիր չօգ սըրա վէ հալլարտա հիւրը օլմատըղըմըզ տախի անլայօրուզ, վէ էօյլէսի հալլարտա պիր գարար վէրմէք, շու հախօտ պու ճիհէթլէրէ մէյիլլէնմէք իսթրըրզա պիլէ կէլէյօր, չիւնքի օլ խուսուստա հիւրը օլմատըղըմըզ գանա՛թը քհամիլէմիզ վար տըր:

Պօսիւէ նամ ֆրանսըզ քարօղիչին հազտըղը կիպի, « մէճպուրի պիլտիյիմիզ չէյլէր իչիւն, հիչ պիր քիմսէնին ըէյինի սիւալ էթմէյիզ, մէսէլա պիր կիւն էօլէճէքմիլիզ տէյու սիւալ էթմէյօրուզ, պէօյլէսի հալլարտա իչի.քէնտի թապի՛ի ճէրէհանընա պըրագըյօրուզ: Իկէր պա՛ղը մէսէլէլէրին գարարը պիլլիմ ըէյիմիզէ, պիլլիմ իսթէյիմիզէ վէ հիւրը իրատէթիմիզէ մէնուլթ օլտուղուսուլ պիլմէսէ իտիք անլէր հագգընտա տիւչիւնիւպ միւզաքէրէ էթմէզ իտիք: Իմտի, իճրա էթմէզտէն էվվէլ հագգընտա թէրէտտիւտ, թէզէքքիւր վէ թէֆէքքիւր էտէպիլտիյիմ ճիւմլէ չէյլէրտէ, հիւրը օլտուղուսուլ իսթինթաճ էտիյօրուսմ »:

Թէաճիւպէ չայան օլան նօգթա շու տուր քի,

ինսանլար ուսումնականութիւն, հաթ թա իրատե՛ի ճիւղիյէյի գապուլ էթմէյէնլէր պիլէ քէնտի կէտիլ վէ իշլէրինտէ իրատե՛ի ճիւղիյէյի գապուլ էտէրճէսինէ մուսմէլէտէ պուրոնուպ էօյլէտէ հաշաթօրլար, քէնտի թալր ու հարէքէթլէրինտէ, իշլէրի, մէպտէլէրինէ կէօրէ, հիւք-միւ գազա վէ գատէրլէ ճարի օլաճագ կիպի տէյիլ, իլլա քէնտի րէյլէրինի վէ հիւրր իրատէթլէրինէ մուհալվէլ կիպի թէֆէքքիւր վէ թէգէքքիւր էտիթօրլար, պիր գարարա կէլիպ պա՛ղը տէֆա անտէն րիւճու՛ էտի-թօրլար:

Իմտի՛ ուսումնական, քէնտիլէրինտէ իրատէ՛ի ճիւղիյէ օլտուղունա գանա՛աթ կէթիւրտիքլէրի, վէ անը քէնտի շախալարընտա կէօրտիւքլէրի իշիւն, անըն հադգընտա ուսումնականութիւն պիր վէ այնի ֆիքրի թաշը-թօրլար:

Նամ ու շէօհրէթի ալէմէ մա՛լլիւմ Մօնսապրէ նամ ա՛լլիւ քարոզիչին պու մատտէյէ տաի՛ր օլան սէօղէրինի պուրաճըգտա թէրճիմէ էտէլիւմ:

« Պէնտէ օլմայան պիր սըֆէթի հանլըն հէրէ քէն-տիմէ աթֆ էտէպիլիթօրում, չիւնքի անը պէնտէն խարիճ պիր պաշգասընտա կէօրտիւմ: Էկէր օլ սըֆէթի պիր պաշգասընտա կէօրմէմիշ օլտա իտիւմ, անը պանա աթֆ էթմէք ֆիքրիմէ պիլէ կէլէմէզ իտիւ: Պինաէն ալէյհ, իրատէ՛ի ճիւղիյէյի, հիւրր օլմագլըղը հիշ պիր քիմսէտէ կէօրմէսէ իտիւմ, անըն նէ օլտուղունու, հաթ թա անըն իսմինի պիլէ թանըյամագ իտիւմ »:

Իշպու մատտէ, հանի իրատէ՛ի ճիւղիյէ մէսէլէսի զայէթլէ միւհիւմ օլտուղունտան պիրաղ տահա անը իյգահ էտէլիւմ:

Ա. Ինսանլար, միւնիքիսկէն Եաթամալարը բար-

զընսա, հիւրր օլտուղարընը աշըգտան կէօսթէրի-թօրլար: Հէր առէմ, աղլ ու իտրաք սահիպի օլան հէր առէմ, պիր իշէ էլ վուրմագտան թէֆէքքիւր վէ թէէմ-միւլ էտէր: աղլը նօգսան օլանլար իսէ, հիշ տիւլիւն-մէյէրէք, նէ հափտըղարընը տիլմէյէրէք, սօնուհու հիսապ էթմէյէրէք իշլէրլէր: Իմտի էկէր ինսանտա իրատէ՛ի ճիւղիյէ հօգ իսէ, տիւլիւնէրէք, սօնուհու հիսապ էտէրէք իշ կէօրէն ագըլըր առէմլէրէ պուտալա վէ սօնուհու տիւլիւնմէյէրէք իշ կէօրէն տիվանէլէրէտէ ագըլըր տէմէլիյիզ, չիւնքի ագըլըր տէտիյիմիզատէմլէր, իճապը թապիյաթ հափաճագլարը պիր շէյ իշիւն պօշ հէրէ տիւլիւնիւպ հօրուլթօրլար: Պու կիպի հանլըն պիր մէպտէյի հիշ պիր վագըթ քիմսէ գապուլ էտէմէզ:

Բ. Ինքիմա հալընսա Եաթամալարընսա քէգա ինսանլար իրատէ՛ի ճիւղիյէյի գապուլ էթտիքլէրինի կէօսթէրիթօրլար: Քէնտի արալարընտա էթտիքլէրի վա՛տլարընտա, մուգավէլէլէրինտէ, րիճալարընտա, թէշլիկաթ, նասիհաթ վէ թէհտիտլէրինտէ, ինսանլար իրատէ՛ի ճիւղիյէյի թաստիգ էտիթօրլար, զիրա էկէր ինսան հիւրր տէյիլ իսէ պու ճիւմլէ շէյլէր պօշ վէ մա՛հասըղ տըրլար: Հուտուտլարընտան տըշարը ճօշա-րազ շէհրին իւզէրինէ հիւճմ էտէն սուլարընը տուր-տուրմագ իշիւն պիր ըրմաղա րիճա էթմէք ֆաի՛տէ էթմէզ, իլլա սնուհ էօնիւնէ սէտը չէքէրլէր: Քէգա հարիքէ սէպէպ օլմամասը իշիւն աթէշէ րիճա էթմէք, անըն իլէ մուգավէլէյէ կիրիշմէք նէթիճէսիզ գալըր, իլլա հարիքի տուրտուրմագ իշիւն աթէշին իւզէրինէ սու աթմագ լաղըմ տըր:

Պուլարըն սէպէպի իսէ ըրմաղըն, աթէշին հիւրր օլմատըղլարը տըր, ֆագաթ ինսանլար հիւրր օլտուղ-

լարը իջիւն, պիր միւքեաֆաթ վա՛տը իլէ ինսանը պիր
հօլա սէվզ էտիպ, տուա վէ բիճա, եախօտ թէհտիտ իլէ
անը զուլուճ, հագգսըզլըզ հօլուշտան տէօնտէրէ
պիւրիւրիզ:

Գ. Ինսանլար արասընտա հէօքիւմէթ վէ մուհա-
քէմէ թէշքիւթը, ձէզա գանուէն նամէլէրի, հապսխա-
նէլէր եայլն... պուշլարըն ճիւմլէսի ինսանըն հիւրը
օլտուղուշա աչըզ պիր տէլիլ տիր, զիրա հիւրը օլմայան
պիր ատէմ քէնտի ամէլլէրինտէն մէ'սուլ օլմատըզը
իջիւն ձէզայա միւսթէհագգ օլամազ: Սէվզը թապի'ի
իլէ հափըլան պիր չէյ իջիւն պիր քիմսէյի թէվզի'ի վէ
թէճզիյէ էթմէք առալէթէ մուղայիւր տիր.....

Ե. ՊԱՊ

ՃԱՆԸՆ ԼԱՆԵՄՈՒԹ, ԵՍՆԻ ԷՕԼՄԵԶ ՕԼՄԱՍԸ

Ինսան իջիւն ձանըն էօլիւմսիւզլիւյիւ զայէթլէ
միւհիմմ պիր մատտէ տիր: Ճանըն բուհ վէ հիւրը օլմա-
սընը բէտտ ու ինքեար էտէն մատտիւուշլարըն
պաշլըճա մագսատը, շու նօգթայա վասըլ օլմագ տըր,
եանի ձանըն էօլմէզ օլտուղուշու գօլայճա ինքեար
էտէպիւմէք իջիւն պիր հօլ պուլմագ տըր:

Հագիգաթէն էկէր ձան մատտիյաթ կիպի մահվ
օլաճագ իսէ, էկէր հայաթը ուխըզվիյէ, եանի ձան
իջիւն պու տիւնեատան պաշգա պիր հայաթ, պաշգա
պիր տիւնեա հօգ իսէ, էկէր էօլիւմ իլէ հէր չէյ խիթամ
պուլաճագ իսէ, իլէրիտէ, եանի, օ պիր տիւնեատա
թէրէթթիւպ էտէճէք մէ'սուլիյէթ հագգընտա տիւ-

շիւնիւպ էնտիշէ վէ խէվֆ էթմէնին լիւզիւմիւ հօգտուր,
վէ ինսան պու տիւնեատա քէնտի քէյֆինէ կէօրէ
խսթէտիյի կիպի եաշամալը տըր: Լաքին էկէր ձան
էօլմէզ իսէ, էկէր ձան պու տիւնեատա հիւրը օլուպ,
էօթէ տիւնեատա քէնտի ամէլլէրինտէն տօլայը պիր
մէ'սուլիյէթ գարշընտա պուլուշաճագ իսէ, վազ'ի-
յէթիմիլ թէպտիլ օլույօր, մէսէլէ ֆարգիլը պիր սըֆէթ
ալըյօր, եանի խայր ամէլլէր իլէմէք, եարամազ հալ-
լարտան կէրի տուրմագ, վազիֆէ վէ թէնպիւնէրին
իճրասը, եասագ օլան չէյլէրտէն սագընմագ վէ սալիւրէ
կիպի ֆիքիւրլէրի նաղարը իթիպարա ալարագ օնա կէօրէ
եաշամալըզ: Իմտի ձանըն էօլմէզ օլտուղուշու իսպաթ
էթմէք իճապ էտիյօր:

1^օ Ճան քէնսի ահվալը բապի'իյէ վէ զաքիյէսիքսէն
լաեհմուք, հօլմէզ, գեվալ պուլմագ սէյօրուզ:

Տիւնեատա գէվալ պուլան մախլուգաթըն իւզէրինէ
աթֆը նաղար էթտիյիմիլտէ, անլէրի իքի սընըֆա
թագսիմ էթմէյէ մէճպուրուզ:

Ա. Պա՛զը չէյլէր զայիլ օլույօր, գէվալ պուլույօր,
շիւնքի անլէր ֆարգիլը գըսըմլարտան միւրէքքէպ
տիրլէր, վէ օլ ֆարգիլը գըսըմլարը եէքտիկէրինէ բապթ
էտէն գուվլէթին գալգմաճըլա, օլ ֆարգիլը գըսըմլար
այրըլարագ էվլէճէ կէօրտիւյիւմիւզ ճէֆիլ, եախօտ
նիսիմ զայիլ օլույօր: Ինսան իքի գըսըմտան միւրէք-
քէպ տիր, եանի ձան վէ թէն: Ճանըն թէնտէն այրըլ-
մասըլա ինսան էօլիւյօր: Պատէհու ինսանըն վիճու-
տուշու թէշքիլ էտէն պիր չօգ ֆարգիլը մատտէ վէ
գըսըմլարը եէքտիկէրինէ բապթ էտէն, վէ անլէրին
արասընա պիր անէնք գօյան գուվլէթ, եանի ձան

վիճուտության այրելուըզը կիպի, օլ գըսըմլար, օլ ֆարգլը մատտէլէր տախի այրելարագ վիճուտ զայիլ օլուօր, պօղուլուօր, վէ պաշգա պիր շէքիլ ալըօր, հանի թօպրագ օլուօր: Տիւնհատա պուլունհան 'ուժում ճիսիմէր տախի պու գանունա թապի տիրէր:

Մէսէլա պիր թախթէյի թէշքիլ էտէն ֆարգլը գըսըմլարը պիրլէշտիրէն գուվվէթ, աթէշ վապիթա-սըյա գալտըրըլուղընտա, թախթէ շէքիլ զայիլ օլուպ, քիւլ հասըլ օլուօր: Ուժում ալիմլէրին մատտիյաթ հագգընտա գապուլ էյլէտիքլէրի մէպտէ իւղէրէ տիւն-հատա հիշ պիր շէյ իշիւն մանվ ու հէլաք օյմագ հօգ տուր, իլլա այրըմագ վար տըր: Իմտի պու մէպտէ իւղէրէ ինսանըն ճանը սատէ օլտուղունտան, հանի անտէ ֆարգլը գըսըմ պուլունմատըղընտան մատտիյաթ միւսիւլլու զայիլ օլմագ տախի օլմագ:

Բ. Ձէվալ պուլան շէյլէրին իքինճի գըսմը իսէ, այրըճա վէ միւսթագըլէն վարըղա մայիք օլմայըլ, զայրըլարընը իսթինատկեան իթթիսագ էտիպ օնլարտա վար օլան շէյլէրտէն իպարէթ տիր: Պու նէվ վար-լըղլար, իսթինատկեանլարընըն զայիլ օլմասըյա քէն-տիրէր տախի զայիլ օլուրլար: Պիր գաշ թէճօիլ իլէ պու-նօղթայը պիրագ իյգան էտէլիմ: Գըրմըզը ընկտէ կէօրիւլէն պիր քեաղըրտը հանրպ քիւլ օլմասըյա, անտէ կէօրտիւլիւմիւզ գըրմըզը ընկ տախի զայիլ օլուր: Կիւղէլ պիր բիանօնուն տաղըլըպ խարապ օլմա-սըյա անըն անէնիլ տախի զայիլ օլուր: Հայվանլարըն ճանը տախի պու գապիլտէն տիր, հանի քէնտի քէնտիլիմ միւսթագըլէն վար օլմայըլ հալընըզ հայվանա, հանի հայվան վիճուտունա պիրլէշմէսիլէ վար օլապիլտիլ իշիւն, հայվան էօլտիւլիւ կիպի, հայվանըն վիճու-

տունտան այրըլտըզը կիպի հայվան ճանը զայիլ օլուր: Պու մէսէլէյէ տախի'ր Մօնսապրէ չու սէօղլէրի եաղըօր:

« Հայվանըն կէօղլէրի կէօրմէզ, գուլագլարը իշիթ-մէզ օլտուղու, վէ սէվզը թապի'իսինի իտարէ էտէն գուվվէ'ի չամէսի հիսսիյաթսըզ գալտըզը կիպի, եայընըզ հիսսիյաթ իշիւն հարատըլան հայվան ճանընըն նէ պու տիւնհատա, նէտէ հիշ պիր եէրտէ, կէօրէճէք, հափա-ճագ պիր խըղմէթի գալմազ, պու հալտէ օնուն մանվ ու հէլաք օլտուղու անլաշըլը »:

Ինսանըն ճանը, նասըլքի հօգարտա կէօսթէրտիք, հայվանըն ճանընա թէշպիի էտիլէմէզ, չիւնքի ինսանըն ճանը, հէմ սատէ (զայրը միւթէշէքքիլ) հէմտէ բուհ տուր:

Իմտի ինսանըն էօլմէսի, հանի ճանըն թէնտէն այրըլմասը, ճանըն, հալընըզ վար օլմագ թարգընը իսլան վէ թա'տիլ էտէր, լաքին օնուն ասլ ու զաթընը թէշպիլ էտէմէզ: Լէիպիլիթց նամ ալման ֆէյլէսօֆուն սէօղլէրինի պուրաճըգտա զիքը էտէլիմ: « Ինսան ճանը պիթթապ'ի էօլմէզ տիր »:

2° ձանըն մանվ ու հիլաֆ օլապիլմեսի իշիւն Ալլահըն խուսուսի պիր միւսախէկեսի լազըմ քըր:

Մատտիյաթըն զայիլ օլմասընա պատի օլան սէպէպ-լէրտէն հիշ պիրիսի ճանա թաթպիգ էտիլէմէզ, գիրա նասըլքի էվվէլճէ իյգան էթտիք ճան սատէ վէ ասլ ու զաթընտան մատտիյաթա թապի' վէ մէրպուլ օլմայան պիր բուհ տուր, անտէ ֆարգլը գըսըմլար հօղտուր: Պինաէն ալէյի ճան զայիլ օլմագ, հանի անտէ այրըլըզ օլմագ:

Շու նօղթայը տախի պուրաճըգտա աշըգտան իյգան էթմէք կէրէք տիր, հանի ճան զայիլ օլմագ տէտիլի-

միզտէ, ճան մահվ ու հէլաք օլմազ տէմէք իսթէյօրուզ, եախօտ հէմէգատիր Ալլահն զուվլէթ ու գուտրէթինէ պիր հուտուտ գօյարազ, Ալլահ ճանը մահվ ու հէլաք էտէմէզ տէմէք տէյիլ տիր մագսատրմըզ, իլլա Ալլահ ճանը մահվ ու հէլաք էթմէք իսթէմէզ տէյօրուզ: Ալլահ հէր չէյի եափապիլիր, լաքին հէր եափապիլտիյի չէյի եափազ իսթէմէզ: Իմտի հէր նէ գատար Ալլահ ճանը մահվ ու հէլաք էտէպիլիր իսէտէ, անը մահվ ու հէլաք էթմէք իսթէմէզ, չիւնքի պու նէվ՝ պիր մուամէլէ Ալլահն, Ազլ ու Ֆիրասէթինէ, անըն էյիլիյինէ, անըն սասըզ իւլ վա՛ս սըֆէթինէ, անըն ա՛սալէթինէ գարչը տըր:

ԷՎՎԵԼԱ: Ճանըն մահվ ու հէլաք օլմասը, Ալլահն ազլ ու Ֆիրասէթինէ գարչը սըր:

Ա. Ալլահ հէր յախուզ իլէ խըլգաթտա վէրտիյի թապի՛աթա կէօրէ մու՛ամէլէ էտէր: Ալլահ ինսանըն ճանընա իսէ, նասըլքի եօգարրտա կէօրտիւք, էօլմէզ, մահվ ու հէլաք օլմազ պիր թապի՛աթ վէրտիյի իչիւն, օլ վէրտիյի թապի՛աթա վէ անըն ինթիյաճընա կէօրէ մու՛ամէլէ էթմէսի իճապ էտէր: Իմտի ինսանա էօլմէզ պիր թապի՛աթ վէրտիքտէն սօնրա, տէօնիւպ անը մահվ ու հէլաք էթմէք Ալլահն ազլ ու Ֆիրասէթինէ եազըչմազ պիր մու՛ամէլէ օլուր:

Բ. Էկէր ճան էօլմէզ տէյիլ իսէ անըն թապի՛աթը, հալ ու անվալը մատտիյաթտան տահա աչաղը օլմուչ օլուր, զիրա նասըլքի իյզահ էթտիք, մատտիյաթըն զայիլ օլմասը անըն գըսըմլարընըն այըրըմասը տէմէք տիր, ճանտա իսէ ֆարգլը գըսըմլար օլմատըղընտան անըն զայիլ օլմասը մահվ ու հէլաք օլմասը տէմէք տիր: Իմտի մատտիյաթտան իւսթիւն օլան պիր մախուզա

գարչը, մատտիյաթա պիլէ եափըմայան պիր մու՛ամէլէյի եափազ հագիգաթէն Ալլահն ազլ ու Ֆիրասէթինէ եազըչմայան պիր հալ տըր:

Գ. Ալլահ ինսանը քէնտի իզգէթ ու չէրէֆի իչիւն եարաթտը, վէ պիւթիւն քեաի՛նաթտա ազլ ու իտրաքա մալիք օլան, եափտըղը չէյի անլայըպ հիւրը օլարազ լայըղը վէճհ իւզէրէ Ալլահն չէրէֆիլէյէն հալընըզ ինսան տըր: Իմտի պէօյլէ օլտուզու հալտէ մատտիյաթը պագը սագլայըպտա ինսանըն ճանընը մահվ ու հէլաք էթմէք Ալլահն ազլ ու Ֆիրասէթինէ վէ խըլգաթտաքի մագսա տընա զըտտ տըր:

ՍԱՆԻԷՆ: Ճանըն մահվ ու հէլաք օլմասը, Ալլահն էյիլիյինէ գարչը սըր:

Ինսան հէր վագըթ պէօյիւք վէ տաիմի պիր սէա՛տէթ արզու էտէր: Քէնտի հայաթընը ուզաթմազ իչիւն հէր թէտպիրի իթթիխազ էտէր, հէր խուսուստա էպէտի եաչամայա արզու չէքիպ էմէլլէր պէսլէր, եանի հէր վագըթ իչիւն հէմճինսլէրինին ՚իթիպար վէ հէօրմէթինի գազանմազ վէ հայրէթինի ճէլպ էթմէք իսթէր: Սէվտիքլէրինին մուհապպէթինին պագասընը թէ՛էմին էթմէք, քէնտի էսէր վէ ամէլլէրինին փարլազըղըլա, խայըրխահլըզլարընըն զիքրի ճէմիլիյլէ հազըրտա եաչայան վէ իսթիգպալտէ կէլէճէք նէսլ վէ գավըմլարտան թանըլմազ եատ ու թէզքեար, վէ մէտն ու սէնա օլունմազ ինսանըն եէքեանէ էմէլի տիր: Իչպու էպէտի եաչամազ արզուսու ինսանա խալիգիմիլ Ալլահ թարաֆընտան վէրիլիպ ինսան իչիւն պիր սէվզը թապի՛ի հալընը ալմըչ տըր: Էթրաֆընտա պուլունան ճիւմլէ չէյլէրին զայիլ օլմասընը կէօրտիւլիւ հալտէ եինէ

ինսան էպէտի եաշյաճաղընա գազի'էն 'իթիգատ էտիպ քէնտի քէնտինի զայիլ օլան շէյլէրտէն իւսթիւն կէօզէ-տէրէք էպէտի եաշամագ արգոուսունտան կէրի տուր-մայօր: Իմտի իճրա էտիլմէյէճէք պիր արգուլու, հանի էօլմէզլիք արգոուսունու ինսանա վէրտիքտէն սօնրա անը մահվ ու հէլաք էթմէք Ալլահըն էյիլիյինէ, անըն քէրէմքեարլըղընա գարշը տէյիլմի° տիր:

ՍԱԼԻՍԷՆ: Ճանըն մահվ ու հէլաք օլմասը, Ալլա-հըն սասըզ իւլ վա's օլան սըֆէրինէ գարշը սըր:

Պու հագիգաթը իսպաթ էթմէք իչիւն եօղարըտա եաղտըղըմըղ շէյլէրի պաշգա պիր թարգտա վէ տահա պէրրազ պիր սուրէթտէ թէքրարլայալըմ:

Ճանըն էօլմէզ օլտուղունա պիւթիւն գազմլար, հէր եէրտէ վէ տաի'մա ինանմըշլար տըր: Լիվէնսթօն (Livingstone) նամ ալիմ տիւնեանըն պիր չօզ վահշի գազմ վէ գապիլէլէրինի զիյարէթ էտիպ անլէրին տեին վէ առաթընը էյիճէ անլառըգտան սօնրա չու սէօզլէրի եաղըյօր: « Էն վահշի, էն տէնի գապիլէլէր պիլէ չու իքի հաղիգաթը հիչ պիր քիմօէտէն թա'լիմ օլունմա-յարագ տաի'մա գապուլ էթմիլլէր տիր, հանի Ալլահըն վարլըղընը վէ ճանըն էօլմէզ օլտուղունու »:

Ճինսի պէշէր իւչ եօլ իլէ պու ի'թիգատընը իգրար վէ իսպաթ էթմիլ տիր:

1° Էօլիւլէր իչիւն ինչա էտիլէն եպնիյի, մեգարլար, հէյֆէլիե..... պու հագիգաթը կիւզէլճէ թաստիգ էտի-յօրլար, հանի էօլիւլէր իչիւն մէգարլար, հէյքէլլէր ինչա էթմէքլէ մագսատլարը սէվտիքլէրի էօլիւնիւն էօլմէզ դըսմընը, հանի ճանընը թա'լիմ էթմէք օլմուշ տուր: Շաթօղրիան նամ ալիմին եաղտըղը կիպի,

« Հալլան թապուլթ պիլիւլմի°, քէնտի թօպրաղը հաղ-ղընտա թէլաշ էտէրմի°, աթալարընըն քէմիքլէրի իչիւն զայլու շէքէրմի°, հախօտ եալրու իքէն հիսս էթտիյի ինթիյաճը տէֆ օլտուղունա սօնրա, աթալարընըն քիմլէր օլտուղունու աճէպա արարմը°, սօրարմը°, պիլիւլմի°: Ումուլ մախլուգաթ միեանընտա եալընըզ պէնի առէմ քէնտի հէմճինսինին թօպրաղընը արայըպ օնա հէօրմէթ վէ իպատէթ էտէր:

2° Ամալ ու եֆա'լըմըզ: Պիւթիւն միլլէթլէր քէնտի աճէլ վէ ֆի'իլլէրիյլէ ճանըն էօլմէզ օլտուղունու թաստիգ էտիյօրլար: Էօլիւլէր իլէ ալագատա պու-լունուպ, օնլարա սէօյլէյօրլար, օնլար իչիւն, հաթթա օնլարա տուա էտիպ, օնլարը եարտըմլարընա չաղըրը-յօրլար..... Պու ճիւմլէ մու'ամէլաթ վէ հալլար ճանըն էօլմէզ օլմասընա տաի'ր միլլէթլէրին ի'թիգատընը թաստիգ էտէր:

3° Բունանի քա'լիմաք: Ճանըն էօլմէզ օլտուղու 'ումուլ միլլէթլէր իչիւն պիր ագա'լաի տինիյէ սըրա-սընա կէչ'իլ տիր: Էն վահշի գազմլար միեանընտա օլտուղու կիպի, էն միլլէթմէտտին միլլէթլէր արա-սընտա քէզա պու հագիգաթ տին մատտէսի օլմուշ տուր, հանի ինսան էօլաիւլտէն սօնրա օնտա պագի գալան էօլմէզ պիր գուվլէթ, պիր գըսըմ օլտուղունու, վէ օլ գուվլէթին, օլ էօլմէզ գըսմըն իսթիգալը, հալ ու հայաթը պու տիւնեատա իճրա էթմիլ օլտուղու իսայըր, հախօտ չէրը ամէլլէրինէ մէնուլթ օլտուղունա գանաաթ էթմիլլէր տիր: Իմտի 'ումուլ միլլէթլէրէ վէ ֆէրտլէրէ պէօյլէ պիր տուլղուլու Ալլահտան զայրը հիչ պիր քիմօէ վէրէմէզ, Ալլահ իսէ գուլունա պէօյլէ պիր տուլղու,

պէօյլէ պիր հիսսիեաթ վէրտիքտէն սօնրա տէօնիւպ
օնու մահվ ու հէլաք էթմէզ, չիւնքիպու նէվ' մու'ամէլէ
Ալլահըն սաւրգ իւլ վա's սրֆիքիմէ գարչը տըր:

ԲԱՊԻԱՆ: Ճանըն էօլմէսի Ալլահըն ա'sալէքիմէ
գարչը սր:

Ինսան հիւրր տիր, եանի սէվզը թապի'ի իլէ
իշլէմէյիպ քէնտի ամէլլէրինին սահիպի տիր, օնլարը
քէնտի հիւանի ըիզասըյլա իսթէյէրէք, հիւրր օլարագ
եափար, վէ պու սէպէպտէն, ինսան քէնտի ամէլլէ-
րինտէն մէսուլ տուր, էյի ամէլլէրի իշլւն չիւքեա-
ֆաթա շահէսթէ օլուպ, քէօթիւ ամէլլէրի իշլւն իսէ
ճէզայա միւսթէհագգ տըր: Պու տիւնեատա էյիլէրէ
գաթի' սուրէթտէ վէ քեամիլէն օնլարըն միւսթէհագգ
օլտուզլարը տէրէճէտէ միւքեաֆաթ, վէ քէօթիւլէրէ
իսէ միւսթէհագգ օլտուզլարը տէրէճէտէ ճէզա վէրիւ-
տիյի փէք ազ կէօրիւմէքտէ տիր:

Ճիսմանի հեօֆիւմէրիք պու խուսուստա չօգ տէֆա
գուսուր էտիյօրլար զիրա օնլար ասայիշի վէ 'ուսուսուս
րահաթլըղընը սէլպ էտէն խարիճի ֆէհալըզլարըն
ճէզասընը անճագ վէրէպիլիլիլէր: Տէրուսի ֆէհալըզլար,
ֆիքիլի կիւնահլարը իսէ ճէզասըզ գալտըզը կիպի պիր
չօգ վէ էն եիւքսէք ֆաղիլէթ ամէլլէրիտէ միւքեաֆաթ-
սըզ գալըյօրլար: Պա'զը տէֆատա ճիսմանի հէօթիւ-
մէթլէր խարիճտէն ալտըզլարը թէէսիլէ կէօրէ, եախօտ
պիր մագսատ թահթընտա օլարագ հէր ա'տալէթէ վէ
վիճտանա գարչը սալի'ի վէ պիսուչ օլանլարը հիւքմ
էտիպ, ճանիլէրի սէրպէսթ պըրագըյօրլար: Հագիւ-
գաթէն Պիղատոս, Քրիստոսուս պիսուչ օլտուզլուսու
թաատիգ վէ ի'լան էթաիքտէն սօնրա փարիսեցիլէրտէն:

գօրգարագ, օնլարըն խաթրը իշլւն հէր ա'տալէթէ
գարչը Քրիստոսուս խաչ իւզէրինտէ էօլմէյէ հիւքմ էտիպ
Բարաբբա թէսմիլէյէ էտիլէն էն պէօյլէք պիր ճանիլի
սէրպէսթ պըրագտը:

Էֆեհարը 'ուսուսիյէ, եանի ինսանլարըն թէվէճ-
ճիւհիւ, եախօտ օնլարըն թա'եիպ ու թապպի'ն էթմէսի
տախի պու տիւնեատա ֆաղիլէթին գաթի' վէ թէքմիլ
պիր միւքեաֆաթը, վէ քէօթիւլիւլիւն իսէ միւճագաթը
սալըլամագ:

Ճիսմանի հէօթիւմէթլէր կիպի էֆք'արը 'ուսուսիլէյէ
տախի խարիճի կէօթիլէրիշէ կէօրէ հիւքմ էթտիլի իշլւն
եանըլապիլիլի, եախօտ քէնտի էֆքեարընա, քէնտի
մէպտէսինէ կէօրէ հիւքմ էտէպիլիլի: Հագիլգաթէնտէ
պա'զը տէֆա պիր թագըմ էյի առէմլէրին թա'եիպ վէ
թագպի'ն, վէ քէօթիւ առէմլէրին իսէ մէտն ու սէնա
էտիլտիլիլի կէօրմէյօրմո'ւլուգ: Էֆքեարը 'ուսուսիլէյէ
փէք զարիպ վէ սէպաթսըզ տըր, ճէհալէթ անը շաշըրըր
վէ եօլուստան չըզարըր, էօֆքէ անը կէօրմէզ էտէր:
Հաքի'լէրին իճթիմա' վէ անլէրին իթթիֆաղընտան
սագընմալը: Էֆքեարը 'ուսուսիլէյէ պիր ճէմի զաֆիր,
խալք տէմէք տիր վէ օլ խալքը թէշքիլ էտէն հէր ֆէրա
պիր հաքիմ տէմէք տիր: Ճէմի զաֆիր, խալք իսէ
էքսէրիյա ա'տալէթ իւզէրէ տէյիլ, իլա տահա զիյատէ
պիր մագսատ թահթընտա հիւքմ էտէր... Պիղատոսուս
սէրալընըն գաիւսուս էօնիւնտէ տուրան իզաիհամըն
ֆէրեատ վէ թալէպի' չու իտի: « Խաչեպի... խաչեպի... »
Քիւ... պիսուչ Յիսուս... Խալքըն իտտիաալ իւզէրինէ
Պիղատոս ճանի Բարաբբայը սէրպէսթ պըրագըզ սուչ-
սուզ Յիսուսուս իսէ խաչ իւզէրինտէ էօլմէյէ հիւքմ
էթտի... « Պաշ քեանիլէր վէ իթթիյարլար իսէ

Բարաբբայը տիրէմէյէ վէ Յիսուսու էօլիւմէ հիւքմ էթմէյէ ճէմա'աթը գանաորութեամբ » Մատթ . 27, 20 :

Վիճահնըն սեսի, եանի պիր խայըր ամէլ իշլէ-տիքտէն սօնրա վիճտանըն տույտուղու քահաթլըգ, պիր միւքեաֆաթ, վէ քէօթիւ ամէլլէրի իշիւն տույ-տուղու ըղթըրապ, ամէլլէրինտէն մէ'սուլ օլան ինսան իշիւն գաթի' վէ լայըգ օլտուղու տէրէճէտէ պիր միւճազաթ սայըլամազ : Պա'ղը գալպի փաք վէ ախլաղը համիտէ սահիպի ատէմլէրին ճիւղի պիր կիւնահ, ուֆազ պիր հալան իշիւն վիճտանլարընտա պէօլիւք պիր ըղթըրապ տույտուղու սըրատա, պիր չօգ քէօթիւ ատէմլէր իսէ էն աղըր վէ պին պիր հագգսըղըղլա-րընտան տօլայը վիճտանլարընտա ասլա բահաթսըղըղ հիսս էթմէյօրլար, չիւնքի օնլարըն վիճտանը քեամիլէն քէօրլէշմիշ տիր... օնլարըն վիճտանը « ա'յիպ լէքէլէր իլէ տամգալանմը տըր... » 1 Տիմոթ . 4, 2 :

Կիւնահտա խայըր միւտտէթ տէվամ էտիպ Ալլահըն վէ վիճտանլարընըն սէսինէ գարշը կէլտիքլէրի իշիւն Նսայի մարգարէնին պույուրտուղու կիպի « Ալլահ օնլարըն գալպինի գաթըլաշտըրմըշ, գուլազլարընը աղըրլաթմըշ վէ կէօղլէրինի իսէ գափամըշ տըր » (Նսայի, 6, 10) :

Ինսանըն վիճտանը հէր նէգատար հագըղի պիր հաքիմ իսէտէ անըն վէրէճէյի ճէզա եանի վիճտան ըղթըրապը գաթի' վէ թէքմիլ պիր ճէզա սայըլամազ վէ հաթթա պա'ղը սըրատա քէօթիւլէրին (մէսէլա ինթի-հար էտէնլէրին) օլ վիճտան ըղթըրապընը տույտույա վազթը պիլէ օլմազ :

Տիւնեքվի բահաթլըգ հախօտ պէսպախլըգ էյի ամէլլէրին միւքեաֆաթը հախօտ քէօթիւ ամէլլէրին

ճէզասը կիպի գաթի' իէն սայըլամազ, չիւնքի տիւնեատա չօգ տէֆա էն քէօթիւ ատէմլէրին սէրպէսթ վէ պօլլուգ իշինտէ հաշատըղը հալտէ, պիր չօգ սալի' վէ էյի ատէմլէր իսէ սէֆալէթ վէ զարուրէթ իշինտէ ա'ս ու վահ իլէ հաշայօրլար :

Իմտի պու տիւնեատա ինսան քէնտի ամէլլէրինտէն տօլայը լայըգ օլտուղունա կէօրէ պիր միւքեաֆաթ հախօտ միւճազաթ կէօրէմէտիյինտէն, հա ճանըն էօլմէզ օլտուղունու գապուլ էտէրէք ամէլլէրինին միւքեաֆա-թընը, հախօտ ճէզասընը էօթէ տիւնեատա կէօրէճէք տիր տէմէլիյիգ, հատա, Ալլահ ինսանըն ճանընը պու տիր տէմէլիյիգ, հատա, Ալլահ ինսանըն ճանընը ամէլ-տիւնեատա մահվ ու հէլաք էտէրէք անըն խայըր ամէլ-լէրինի միւքեաֆաթսըղ, վէ ֆէնա ամէլլէրինի իսէ ճէզասըղ պըրազտըղը իշիւն ատալէթ հօլունտա գու-սուրլու պուլունույօր տէմէլիյիգ... Ալլահ գարշը պէօյլէ պիր քիւֆիւր, հաշա' պիլտէն եըրազ օլսուն :

յօրլար: Պու նէ՛վ՝ պիչարէլէրի թա՛լիմ էթմէք բէ՛խի
բուհանիլէրին պօրճու տուր:

ՍՕՆ ՍԷՕԶԻԻՄԻԻԶ

Շու քիւչիւք բէսալէտէ, միլլէթին պիր գըսմընըն
պուլունտուղու թէհլիքէլի հալը կէօսթէրմէք իչիւն
Ալլահըն վար վէ ճանին էօլմէզ օլտուղունա տալ՝ր
հազըլան չէյլէրի ինմալ վէ խիւլասա էտէրէք անը
օգույան էֆէնտիլէրին նազարը տըզգաթընը աթիտէքի
պիր գաչ նօգթալար իւզէրինէ ճէլպ էթմէք խթէրիմ:

1^օ Միլլէթիմիզ միեանընտա միւշանէտէ էտիլէն
բուհանի պիրուտէթ էյի պիր խթիզպալ իմա էթմէզ:
Նասըլքի եօգարըտա կէօսթէրտիք (սահիֆէ 3) «մէզնէպ
ինթիյաճընըն հիսս էտիլմէմէսի ճէմի՝ յէթի պէչէրիյէնին
վէ ֆէրալէրին տիւշիւն պիր հալտէ վէ միւտհիշ պիր
պուհրան իչինտէ պուլունտուղունա պիր տէլիլ տիր»: »

Իմտի միլլէթին բուհանի բէ՛խիլէրի, պու եիւզտէն
միլլէթին պաշընա կէլէճէք ֆէնալըզլարըն էօնիւնիւ
ալմայա ճէհտ էթմէլի տիրլէր:

2^օ Էն պէօյիւք ալիմլէր, տէհա սայըլան էն
պէօյիւք մուլթէրի ալիմլէր (սահիֆէ 10...) Ալլահըն
մէվճուտիյէթինէ ինանըպ տին ու տիյանէթի գապուլ
վէ իճրա էթմիշլէր տիր:

3^օ Տիմսիկիյէ, մեզհեպսիկիյէ կեօթիւքէն Էօլլար:

Ա. ձեհալէք: Պիր չօգ ատէմլէր, Ալլահըն, տին
ու տիյանէթին նէ օլտուղունու պիլմէտիքլէրի իչիւն,
Ալլահա, տին ու տիյանէթէ տօղրու սօղուզ պուլունտու-

Բ. Թամա՛ֆեարլըգ: Տին ու տիյանէթի ինմալ
էտէրէք սէրվէթ պիրիքտիրմէք իչիւն ճանլարըյա
պէրապէր թէնլէրինի տախի հէլաք էտէճէք տէրէճէտէ
տիւնեա մալը արգասընտան դօշան թամա՛քեարլար
Քիթապը Մուգատտէսին աթիտէքի սէօղլէրինի պիր
քէրրէ օգույուպ էյիճէ միւլթալէ՛ա էթսինլէր: « Էյ՝
զէնկինլէր չիմտի հազըր օլուն իւզէրինիզէ կէլէճէք
պէլալար իչիւն ալլայըն վէ ֆիղան էտին: Զէնկինիւ-
յինիզ չիւրիւմիւշ տիր, վէ էսպապլարընըզ կիւվէ
հէմիշ տիր: Ալթուն վէ կիւմիւշիւնիւզ փասլանմըշ, վէ
օնլարըն փասը չէհատէթ իչիւն սիզէ գարշը տուրաճազ
տըր, վէ աթէշ կիպի էթլէրինիզի կէմիրէճէք տիր:
Սօն կիւնլէր իչիւն քէնտինիզէ զազապ երզտընըզ... »
Յակոբ. 5, 1—4:

Գ. Մաղրուրլուգ: Կէօքտէքի մէլէքլէրին պիր
գըսմընըն չէյթան նամընը ալարազ ճէհէննէմ աթէչինէ
հիւքմ էտիլմէսինին սէպէպի մաղրուրլուզ օլմուշ տուր,
զիրա օնլարըն պաշը օլան Սաթայէլ, պուլունթլարտան
եօգարը եիւքսէլմէք վէ Ալլահա պէնղէր օլմազ խթէտի:

Ճինսի պէչէրին իւզէրինէ կէլէն պէլալարըն հէօ-
քիւնիւ եինէ մաղրուրլուզ եիւզիւնտէն մէյտանա
կէլտի, չիւնքի մաղրուրլարըն վէ եալանճըլարըն փէ-
տէրի օլան չէյթան « հասազ օլան մէյվէտէն եերսէնիզ
Ալլահ կիպի օլուրսունուզ » տէյէրէք Եւայը իզֆալ
էթտի: Ազամ վէ Եւա իսէ չէյթանըն սէօղիւնէ ի՛թիմատ
էտէրէք, Ալլահ կիպի օլմազ արզուսույա, Բապալըն
հասազ էթտիյի մէյվէտէն եէտիլէր:

Քրիստեանըզըն իպթիտասընտան պէրի, զուհուր էտէն րաֆըզըլարըն ճիւմլէսիտէ մաղուրուզ սէպէ-պինէ Քրիստատան տըշարը էտիւտիլէր, եանի քէնտի շախսի ֆիքրիլէրինի, Ալլահն հագիգաթլարընտան իւսթիւն սայարագ Ալլահն վէ օնուհն աղիզ վէ պիրիճիք Քրիստասընս իթտաթ էթմէք իսթէմէտիլէր.....

Իմտի ճիւզի պիր մա'լիւմաթ սահիպի իքէն չօգ պիր չէյ պիրիյօրուզ զաննըյա, Ալլահն վէ մէզէպէ զարը պէօյիւք պէօյիւք սէօղլէր սարֆ էտէնլէր, Ինկիլթէրա պաշ վէքիլի Պագօն նամ ֆէյլէսօֆուհն աթիտէքի սէօղլէրինի օգույուպ էյիճէ թէֆէքքիւր էթսինլէր: « Ճիւզի պիր Ֆէլսէֆէ պիզի սինսիզլիյէ կէօթիւրիւր, լաֆին հասըլ վի օղրու պիր Ֆէլսէֆէ պիզի էյի քիսքեան էսէր »:

Մաղուրլարըն խասմի Ալլահ տըր, վէ մուգատտէս հուզուրույա տաղլարը պալ մումու կիպի էրիտէն Բապ օնլարըն մաղուրուզուհու տախի գըրաճագ տըր. (Մէզամ. 97, 5...):

Դ. Սեֆանէք: Սէֆահէթտէ սէրպէսթճէ տէվամ էտէպիլմէլէրի իչիւն տին ու տիյանէթի թէրք վէ Ալլահն վարըզընը ինքեար էտէն սէֆիհն ատէմլէր ֆրանսըզ սիեասիեուհուհուտան Ժիւլ Սիմօն նամ ֆէյլէսօֆուհն աթիտէքի սէօղլէրինի էյիճէ միւթալէ'ա էյլէսինլէր: « Ալթը պին սէնէտէն պէրի թէն, ինսանը չու եալանլար իլէ իզֆալ էտէրէք տէյօր, — պանս սէճտէ գըլար իսէն Ալլահ օլաճագսըն — վէ ատէմ քէնտի թէնինէ սէճտէ գըլտըզճա հայվան օլույօր »:

« Թէնին ա'մէլլէրի աչիքեար օլուպ, անլէր տախի զինս, ֆուհն, նափաքըլզ, չէհվէթ, փութփէրէսթիւք, սէհիրպաղըլզ, տիւշմէնլիք, նիզա'լար, էօլքէլէր,

գըսգանճըլզ, զավզալար, իթթիֆագսըլըզ, ֆըրգալար, հասէտ, գաթ իլլիք, սէրիսօչլուզ, պէքրիլիք վէ պուհն-լարըն էմսալը տըր: Պուհլարըն հագգընտա էվլէլճէ սիզէ սէօյլէտիյի' վէճհ իւզրէ շիմտի տախի սէօյլէրիմ քի պէօյլէ չէյլէրի իճրա էտէնլէր Ալլահն փատիշանլըզընս նայիլ օլամաղլար » Գաղա. 5, 19—21:

Ե. Ալլահն վար վէ ճանըն հիւրը, էօլմէզ, վէ քէնտի ա'մէլլէրինտէն մէ'սուլ-օլտուզուհու անլա-տըգտան սօնրա տին ու տիյանէթ պօրճուհու տախի գապուլ էթմէյէ մէճպուրուզ:

Ի Լ Ա Վ Է

Տին ու տիյանէթին ի'լմէ վէ թէրագգընաթաղըտ օլմատըզընը աչըգտան վէ պիլ ֆի'իլ կէօսթէրմէք իչիւն, Էն գիեասէ սինսիզլիֆ սեհրի սայըլան 19 ուհնու տէհիրտէ հաշայըպ քէնտի իւ'լում ու իսթիւրա'աթըյա պէչէրի-յէթէ չէրէֆ կէթիւրէն էն պէօյիւք վէ հագիգի ա'լիմ-լէրին, տէհս սայըլան ա'լիմլէրին աթիտէքի սթաթիս-թիյինի պուրաճըգտա տէրճ էտէլիմ:

19 ուհնու տէհիրն էն պէօյիւք ա'լիմլէրինին	432
ատէտի	
Ի'թիգատը տինիյէսի մէճհուլ օլանլար թէնզիլ	34
Իչպու 398 ա'լիմլէրին միեանընտա	398

Տինի նազարը ի' թիպարա ալմայանլար, եախօտ	
Ալլահը թանրմագ խուսուսունտա ազլը պէշերին	15
ատէմ իգթիտարընը խտտիա էտէնլէր	16
Ալլահազը (Անաստուածք)	367
Տին ու տիյանէթի գապուլ վէ Ալլահա իման	398
էտէնլէր	
Իշպու ա'լիմլէր միեանընտա 150 ատէտ մուխթէրի'	
ա'լիմ, եախօտ իւլում ու ֆիւնունըն մա'լիմաթը	
իպթիտաի'յէսինի կէօսթէրէն բէպէլլէր պուլուն-	
մագտա տըր վէ պուլլար իսէ պէր վէճհ ա'թի թա'տատ	150
օլունուրլար:	
Րիյազիեուն (mathématiciens)	9
Հէյէթ շինաս (astronome) աստեղագէտ	2
Էրպապը հիքմէթի թապի'իյէ (physiciens)	23
բնագէտք	25
Քիմիակէր (chimistes) քիմիագէտ	9
Տէհա աստ օլունան թապիյեուն բնագէտք	24
Իլմի արզ էրպապընտան (sciences de la terre)	1
Մէպհաս իւլ հայաթ ա'լիմի (biologiste)	13
Իլմի նէպաթաթ էրպապընտան (botanistes)	4
տնկապէտք	13
Իլմի հայվանաթ էրպապընտան (zoologistes)	4
կենդանաբան	13
Էնլի թէշրի (anatomistes) անդամաղնին	13
Էնլի ի'լմի պիւնիյիէթ (physiologistes) բա-	13
րեգէտ	8
Աթըպա	144

Ճէրրահ	144
Եէօքիւն մուխթէրի' ա'լիմլէր	6
	150
Իշպու ա'տէտտէն իթիգատը տինիյէսի պիզհէ	
մէճհուլ օլան 13 ալիմլէրի թէնգիլ էթտիքտէն սօնրա	
(150 — 13 = 137) գալըյօր: Թէքրար պու ատէտտէն	
(եանի 137 տէն, տինի նազարը ի' թիպարա ալմա-	
յան, եախօտ Ալլահը թանրմագ խուսուսունտա ազլը	
պէշերին ատէմ իգթիտարընը խտտիա էտէն 9 ալիմլէ-	
րիտէ թէնգիլ էթտիյիմիլտէ (137 — 9 = 128), տին	
խուսուսունտա պիր ի' թիգատ սահիպի օլան եալընը	
128 մուխթէրի' ալիմ գալըյօր, վէ պուլլար իսէ պէր	
վէճհ ա'թի թա'տատ օլունուրլար: 128	
Ալլահազըլար (անաստուածք)	5
Ալլահը թանրըպ, տին ու տիյանէթի գապուլ	
վէ իճրա էտէնլէր	123
	128
Իմտի չու հիսապտան անլաշըտըղընա կէօրէ էն	
զիյատէ տինսիլլիք տէհրի սալըլան 19 ունճու տէհրտէ	
եաշայան մուխթէրի' վէ մէշհուր ալիմլէրին, եիւզտէ	
տօգսան ալթըսը (96 %) տին ու տիյանէթի գապուլ	
էթմիլլէր տիր, վէ եիւզտէ տէօրտիւ (4 %) եալընը	
ալլահազը անաստուած տըրլար:	
« Ճիւզի' պիր ի'լիմ ինսանը Ալլահտան երրատըր,	
լաքին տէրին վէ հազըզի ի'լիմ իսէ ինսանը Ալլահա	
զըլափուզլար » Գօշի.	
« Ի'լիմ ինսանը Ալլահա եազլաշտըրըր » Բասթօր.	

ՖԻԶՐԻՍԹ

Սահիֆե		Սահիֆե	
Տիմսիզլիֆ	3	լարը	74
Ալլահըն վարլըր	13	Ինսանըն քենի	74
Ալլան ցե° սիր	33	Հանըն քենե պիրլեմեսի	75
Ալլան սասե բուն սուր	34	Ինսանըն դայրը մասսի	
Ալլան զիեասեսիլի ֆեա-		պիր ճանը վար սըր	75
միլ պիր բուն սուր	35	« Պեն » Ֆիֆրինին պագի	
Ալլան սեմայը վե զեմինի		զալմասը	76
եարասան	36	Ինքիսասըն մուգայեսե	
Ալլան սեմայը վե զեմինի		եսիլմեսի	78
հըֆզ էսեն	39	Ինսանըն ճանը պիր	
Ամենասուրբ Երոբ-		բուն սուր	79
դուքիւն	40	Հանըն հիւր օլմասը	85
Մուսիպէք վե պելլար	47	Հանըն էօլմեզ օլմասը	90
Տիւնէէվի պելլար	51	Սօն սեօզիւմիւզ	102
Բուհանի պելլար.		Տիմսիզլիյե կեօքիւրեն	
կիւնան	59	Էօլլար	102
Գըմը սանի	67	Ա. ձենալէք	102
Ինսան	69	Բ. Թամա'ֆեարլըզ	103
Ինսանըն ասը	72	Գ. Մադրուրլուզ	103
Ինսանըն քեզիլարը	73	Դ. Սեֆահէք	104
Հան ցե° սիր	73	Իլավե	105
Հանըն ֆենսինե մախ-		Ֆիհրիսը	108
սուս օլան խասսա-			

ՖԻՑԱԹԸ 25 ՂՐՇ. ՍՈՒՐԻ

Կաթողիկէ Տպարան
Պէյրուք

Դիմել հետեւեալ հասցէին •

L'Abbé Pierre CONSTANTINIAN

Patriarcat Arménien Catholique — Beyrouth.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0594436

